

BELGISCH NATIONAAL INSTITUUT
VOOR RADIO-OMROEP

Januarij 1957

N. I. R.

EEN BLIK
ACHTER DE SCHERMEN

BELGISCH NATIONAAL INSTITUUT
VOOR RADIO-OMROEP

N. I. R.

EEN BLIK
ACHTER DE SCHERMEN

GEVOLGD
DOOR HET N.I.R. - JAARVERSLAG 1951

N. I. R.

EEN BLIK ACHTER DE SCHERMEN

INLEIDING

door de

Administrateurs - Directeurs - Generaal

HET verslag voor het jaar 1951 van het Nationaal Instituut voor Radio-Omroep biedt een gans ander uitzicht dan de vorige jaren. Het leek ons inderdaad gepast het levendiger te maken om aldus de profane lezer een kijkje te geven op de dagelijkse bedrijvigheid van de radio-omroep. Wij oordeelden tevens dat het nuttig was in enkele korte trekken de geschiedenis van de radio in België te schetsen. Over het algemeen is deze geschiedenis onvoldoende gekend, zelfs door degenen die gedurende vele uren per dag hun luidspreker verstrooïng, esthetische vreugden en de meest verscheiden inlichtingen vragen.

Andere artikels geven de lezer toegang tot het Huis van het N.I.R. en laten hem toe nader kennis te maken met de werkzaamheden van bepaalde diensten.

In het hedendaagse leven neemt de radio een bijzonder voorname plaats in. Dit is dan ook de reden waarom wij bij de bondige verslagen der diensten noodzakelijk beperkt tot statistische gegevens, deze inleiding in een totaal andere geest gevoegd hebben. Na de lectuur van deze geïllustreerde studies, zal de lezer waarschijnlijk met meer belangstelling op de laatste bladzijden van dit verslag kennis nemen van de inlichtingen over het geheel van onze werkzaamheden, waaronder vooral twee de meeste aandacht verdienen.

Het jaar 1951 was in de eerste plaats beslissend voor de bouw van het nieuw omroepcentrum met grote zendkracht, dat bij beslissing van de Raad van Beheer van het Instituut thans te Waver-Overijse opgericht wordt.

Dit centrum omvat de twee nationale zenders op middengolven — zowel Vlaamse als Franse — met een kracht van elk 150 KW., en de twee zenders van 100 KW. op korte golven, die de stem van België tot in de kolonie en over gans de wereld zal doen weerklinken.

Alles laat voorzien dat behoudens onvoorziene omstandigheden, deze belangrijke installatie tijdens het jaar 1952 in werking zal gesteld worden.

De Regering heeft het N.I.R. toegestaan over te gaan tot proefnemingen op het gebied van de televisie — zonder uitzendingen evenwel — teneinde het personeel vertrouwd te maken met de talrijke vraagstukken door deze nieuwe techniek gesteld. Beperkte ploegen hebben in de centra van Parijs, Londen en Eindhoven een stage gedaan. Bovendien hadden gedurende een korte periode ($\pm$ 4 maanden) praktische proefnemingen in de studio en zonder uitzendingen plaats. In het gebouw van het Instituut was hiervoor voorlopig een studio ingericht. Op deze wijze konden proefnemingen gedaan worden zowel op 819 als op 625 lijnen.

Dit overzicht van al de activiteiten van het N.I.R. gedurende 1951 zal misschien bij onze lezers enkele aangename herinneringen oproepen.

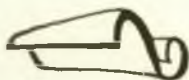
Misschien doet het ook een gewettigde nieuwsgierigheid ontstaan.

De administrateurs-directeurs-generaal

Théo FLEISCHMAN

F. MORTIAUX

J. BOON.

DE GESCHIEDENIS VAN DE RADIO-OMROEP IN BELGIË

HEDEN ten dage kunnen de jongeren zich moeilijk voorstellen wat de radio tussen de jaren 1923 en 1930 voor het nationale leven betekende.

Het lijdt thans inderdaad geen twijfel meer dat het N.I.R., niet-tegenstaande het klein vermogen van zijn zenders, een ruime plaats in het Belgisch leven inneemt.

De Belgische Nationale Radio-Omroep betreft te Elsene een monumentaal gebouw, dat door duizenden, zowel vreemdelingen als Belgen, gekend is. De specialisten die met het opmaken en de uitvoering van de programma's belast zijn, beschikken in dit ruim modern gebouw over een technische installatie, die terecht als een model kan beschouwd worden. Wij menen dat het wel interessant is het verleden te overschouwen en een beeld te schetsen van de evolutie van de Belgische radio tot op dit ogenblik.

* * *

De regelmatige uitzendingen, in 1923 ingezet, werden reeds vóór de eerste wereldoorlog door een reeks proefnemingen voorafgegaan. Deze hadden de aandacht getrokken van enkele technici, die belang stelden in het overbrengen van woord en muziek bij middel van golven.

Wij menen als eerste proefnemingen deze van de HH. Robert Goldschmidt en Maurice Philippon in 1907 te kunnen aanstippen. In de tweede plaats vermelden wij deze, die de Italiaanse ingenieur Marzi, onder leiding van dhr. Robert Goldschmidt, tijdens de Winter 1913-1914 deed. Ongetwijfeld zullen verscheidene lezers zich nog de concerten herinneren, die elke Zaterdag te 6 u. 's avonds uitgezonden werden door een post, in de koninklijke tuinen te Laken bij Brussel geïnstalleerd. Evenals dhr. Albert de Dorlodot menen wij dat dit de eerste regelmatige radioconcerten zijn in de geschiedenis van de radio. De eerste wereldoorlog maakte onvermijdelijk een einde aan deze opzoeken, die echter onmiddellijk na de Wapenstilstand door het radio-telefonisch station van het vliegveld te Haren hervat werden. Het is vanzelfsprekend dat er in het buitenland hard en over het algemeen met

betere middelen gewerkt werd. De verwezenlijkingen in het buitenland zetten talrijke landgenoten er toe aan hun uitrusting geleidelijk te verbeteren om de verspreide golven in de aether op te vangen. Met de eerste zender van de Maatschappij « Radio-Belgique » nam ons land op 24 November 1923 zijn plaats in de internationale radiowereld in. Het werd hierbij met drie jaar voorafgegaan door Engeland, die met een zender van de Marconi maatschappij te Shelmford op merkwaardige wijze van wal was gestoken. In aanwezigheid van dhr. Xavier Neujean, de toenmalige Minister van Spoorwegen, Post en Telegraaf, had de eerste uitzending in de lokalen van de Koloniale Vereniging aan de Stassaertstraat, n° 34 plaats. Enkele dagen later bracht Koning Albert een bezoek aan de pas opgerichte omroep. Met de bevoegdheid van een deskundige, die reeds vóór de oorlog door de radiovraagstukken werd aangetrokken, toonde hij veel belangstelling voor de nieuwe zender.

Het lijkt ons gepast even de namen te vernoemen van de eerste leiders en medewerkers van de Radio-Belgique. In de Bestuursraad van de Maatschappij legden vooral de HH. Maurice Philippson, Professor aan de Vrije Universiteit te Brussel, sindsdien overleden, en August Hubert, toen Algevaardigde Beheerder van de « S. A. Internationale de Télégraphie sans Fil », een buitengewone bedrijvigheid aan de dag. Aan het hoofd van de ploeg medewerkers bevonden zich, naast dhr. Marcel van Soust de Borkenfeld, de HH. Raymond Brillard, Ingenieur (overleden), René Tellier, Dirigent, Franz André, tweede Dirigent, en Léopold Bracony, Algemene Regisseur en Omroeper. Bij de Technische Dienst vermelden wij Pierre-François Denis die, nadat hij gans zijn leven in dienst van de radio gesteld had, tijdens de tweede oorlog door de Duitsers aangehouden, gedeporteerd en gefussilleerd werd. In 1924 werd dhr. Théo Fleischman, thans Administrateur-Directeur Generaal der Franse Uitzendingen van het N.I.R., als Directeur der Gesproken Uitzendingen bij deze ploeg gevoegd. Ver een gollengte van 410 meter en met een zendkracht van 1,5 KW. hadden de eerste uitzendingen van Radio-Belgique plaats. Deze uitzendingen, met bescheiden middelen verwezenlijkt — waarvan de kosten door handelspubliciteit gedekt werden — vonden een geestdriftig onthaal bij talrijke radioliefhebbers. Niet alleen vanuit de Belgische provincies, maar ook uit het buitenland en zelfs uit Noord-Afrika ontving de jeugdige omroep talrijke brieven. Gedurende zeven jaar bracht Radio-Belgique geslaagde uitzendingen, die meer en meer uitgebreid werden. Naast de concerten vanuit de bescheiden studio in de Stassaertstraat, werden captaties buitenshuis verwezenlijkt, o.m. van de bekende concerten in de Kursaal te Oostende. Het initiatief, door dhr. Théo Fleischman in 1926 genomen, betekende een mijlpaal in

Gust de Muynck leidt de repetitie van een luisterspel in 1936 in een studio van de Bolwerkstraat.

de geschiedenis van de Belgische Omroep. De Directeur der Gesproken Uitzendingen had het plan opgevat een werkelijk « Gesproken Dagblad » op te richten met een volledige redactie, samengesteld uit beroepsjournalisten. In samenwerking met de grote Belgische en buitenlandse persagentschappen zou deze ploeg regelmatig dagelijkse uitzendingen, geïllustreerd met reportages en interviews, verzekeren. De eerste medewerkers van Théo Fleischman op dit gebied waren André Guéry, C. O. Goebel, Albert Bouckaert en Pierre Fontaine.

De Nieuwsberichtendienst der Franse Uitzendingen vierde in 1946 zijn 20 jarig bestaan. Wie belangstelling heeft voor de ontwikkeling van het radioleven in België, raadplege de brochure, die door het Belgisch Nationaal Instituut voor Radio-Omroep gepubliceerd werd onder de titel : « En Belgique, le Journal Parlé a vingt ans ».

* * *

In gans de wereld ging de radio echter met reuzenschreden vooruit en de openbare machten stelden meer en meer belang in deze nieuwe toepassing van de wetenschap, die hun een machtig actiemiddel over de steeds talrijker wordende luisteraars verschaft. Verschillende vraagstukken, zowel van nationale als internationale aard, en in de eerste plaats dit van de evenredige verdeling der golflengten, vergden een dringende oplossing. Te dien einde werd de Internationale Radio Unie opgericht, thans Europese Radio Unie. Deze heeft haar zetel te Genève en haar contrôlecentrum te Brussel.

In België had de radio geen wettelijk statuut. Radio-Belgique en enkele andere omroepen van gewestelijk belang werkten met de toestemming der openbare machten en legden zich zelf, zowel op nationaal als internationaal gebied, regels van neutraliteit en hofelijkheid op. De inkomstbronnen van deze omroepen bestonden uit handelspubliciteit en uit de vrijwillige bijdragen der luisteraars.

Op dat ogenblik werd het Parlement aangezocht een wetsontwerp te bestuderen, dat het statuut van de Radio-Omroep in België bevatte en tevens de gunstige modaliteiten voorzag voor het rationeel gebruik der drie golflengten, waarover ons land beschikte. Uit de besprekingen van het Parlement ontstond de wet van 18 Juni 1930, tot oprichting van het Belgisch Nationaal Instituut voor Radio-Omroep, evenals het Koninklijk Besluit tot toepassing. Wij zullen hier geen omstandige beschrijving van deze wet geven, doch er slechts op wijzen dat zij aan het N.I.R. het uitsluitend recht voorbehield van het gebruik der drie middelbare golven, die aan België toegekend werden. De eerste twee dienden respectievelijk voor de Vlaamse en Franse uitzendingen, de derde had aanvankelijk geen bepaalde bestemming. Alle handelspubliciteit was aan het nieuw organisme verboden. De Radio-Omroep werd geplaatst onder de directie van een Raad van Beheer, voorgezeten door de Minister van P.T.T., en bestaande uit 9 leden. Zij werden voor een periode van 6 jaar op de volgende wijze benoemd : een derde door de Koning, op voorstel van de Minister van P.T.T., een derde door de Senaat en een derde door de Kamer. De Raad van Beheer verkiest onder zijn leden een Dagelijks Bestuur, bestaande uit drie leden. Het N.I.R. werd voor een periode van 12 jaar opgericht. De inkomstbronnen van het Instituut werden gevormd door eventuele giften, legaten en leningen, evenals toelagen van de Staat, gelijk aan 90 % van het voorzien bedrag der ontvangsten opgeleverd door de jaarlijkse taksen, welke de Staat op de private radio-ontvangtoestellen heft. Deze toelagen bevatten bovendien een som gelijk aan het voorzien bedrag der ontvangsten van de belasting, welke de Staat heft op de groothandelsprijs van de electronenlampen

of andere gelijkaardige toestellen voor het detecteren of het versterken van de in radio-electrische ontvangtoestellen bruikbare seinen, loodglanskristallen of andere kristallen uitgezonderd.

De aard der uitzendingen wordt eveneens in de wet bepaald. Artikel 3 verbiedt het Instituut uitzendingen te doen die strijdig zijn met de wetten, de openbare orde of de goede zeden, die de overtuiging van anderen kwetsen of een belediging uitmaken voor een vreemde Staat. Het besluit tot toepassing bepaalt eveneens dat de beide landstalen in de uitzendingen moeten geëerbiedigd worden. Het voorziet eveneens dat de programma's zo volledig mogelijk moeten beantwoorden aan de wens en de belangen der luisteraars, en dat alles in het werk moet gesteld worden om aan de uitzendingen een hoge opvoedkundige, morele, artistieke, literaire en wetenschappelijke waarde te geven. Stippen wij verder aan dat het Besluit het bestaan van een Nieuwsberichtendienst en de organisatie van uitzendingen van pedagogische aard vermeldt.

Op 1 Februari 1931 begon het N.I.R. zijn werkzaamheden. De Raad van Beheer was toen samengesteld als volgt : Voorzitter : dhr. Fort-

Het Symfonie-Orkest van het N.I.R. (± 1936) in een studio van de Bolwerkstraat.

homme, Minister van Post, Telefoon en Telegraaf; Leden : de HH. Andelhof, Buffin de Chosal, de Dorlodot, benoemd door de Koning; Van den Bosch, J. Kuypers, Philippson, benoemd door de Senaat; Kanunnik Boon, Buset, M. Sabbe, benoemd door de Kamer. Ongeveer 50 % van de zendtijd der Vlaamse en Franse golflengten werd ter beschikking gesteld van organismen, die zowel op het politiek als filosofisch gebied de meest karakteristieke strekkingen van de openbare opinie vertegenwoordigden. Voor de Vlaamse Uitzendingen waren deze organismen de volgende : Liberale Aadio-Omroep (LIBRADO), Naamloze Vennootschap Radio of Katholieke Vlaamse Radio-Omroep (K.V.R.O.), Socialistische Arbeiders Radio-Omroep (SAROV) en Vlaams Nationale Radio-Vereniging (VLANARA). Voor de Franse golflengte : La Radio Catholique Belge, La Radio Emissions Socialiste d'Expression Française (RESEF), la Société Libérale de Radiodiffusion (SOLIDRA) en Radio Wallonie. Vermelden we verder de godsdienstige uitzendingen, voor de katholieke godsdienst door het Aartsbisdom van Mechelen en voor de protestantse godsdienst door de synode der Protestantse Kerken georganiseerd, en tenslotte de filosofische uitzendingen van de Vrije Gedachte.

De oorlog maakte een einde aan de uitzendingen van deze organismen, die sindsdien niet meer hervat werden.

Sedert 1946 werd echter een Vrije Politieke Tribune in de programma's ingelast. Deze Tribune stond open voor afgevaardigden der liberale, socialistische, christelijke volks- en communistische partij. Godsdienstige uitzendingen, katholieke en protestantse, evenals spreekbeurten over filosofie en lekenmoraal hebben regelmatig plaats.

* * *

Van bij de aanvang beschikte het N.I.R. over de installaties van Radio-Belgique, die op dat ogenblik bestonden uit twee moderne zenders met een vermogen van 20 KW. Deze waren te Veltem, bij Leuven, gelegen en functioneerden uitsluitend op 508 et 338 meter. Bij deze degelijke technische installaties was het gebrek aan nodige studio's zeer merkbaar. Het nieuw Instituut moest dezelfde vraagstukken oplossen, waarvoor Radio-Belgique reeds geplaatst werd, en installeerde zich zo goed en zo kwaad als het ging in de talrijke lokalen, rond de Naamse poort verspreid, en voornamelijk in de Bolwerkstraat.

Over de inwendige organisatie van het N.I.R., die reeds voor de oorlog verscheidene malen gewijzigd werd, zullen wij niet uitweiden.

Het lijkt ons nochtans nuttig het huidige schema er van hier te geven.

Het taalevenwicht vergde de oprichting van twee Algemene Culturele Directies : een Vlaamse en een Franse. Een Algemene Technische Directie verleent haar gespecialiseerde medewerking aan beide culturele departementen. De administratie staat in dienst van deze drie Departementen. Een groot symfonie-orkest treedt voor beide golf lengten op. Ieder cultureel departement beschikt bovendien over een licht orkest en over gemengde koren. Uit dit schema, waarin geen melding wordt gemaakt van de talrijke toneel- en literaire uitzendingen of van de Nieuwsberichten, blijkt dat ruime installaties nodig zijn niet alleen voor de uitzendingen zelf maar ook voor de repetities, die gehouden worden in de lokalen, waar de uitzending plaats heeft. Voor dit vraagstuk was er slechts een oplossing mogelijk, — het buitenland had hierin het voorbeeld gegeven — het oprichten van een Gebouw van de Radio, waardoor een einde zou gemaakt worden aan de hoge huurprijzen en de verspreiding der studio's en administratieve bureaux. Er werd beslist het huis van het N.I.R., aan het Flagey Plein, te Elsenne-Brussel te bouwen. Na een wedstrijd werden de plans van de architect Diongre bekroond. De werken, voorafgegaan door degelijke voorbereidende studies, werden op 8 Juni 1935 aangevat en op 25 Juli 1938, op de vooravond van de oorlog, voltooid.

Door de technici van gans de wereld wordt het gebouw van de Belgische Radio op dit ogenblik nog als een model beschouwd.

* * *

Van September 1939 af werd de taak van de leiders van de Belgische Radio-Omroep zeer bemoeilijkt door de oorlog: na de inval op 10 Mei 1940 werd hun werk nog zwaarder.

Het N.I.R. had van 10 Mei af nog slechts een oorlogsofdracht te vervullen. Het Instituut nam deze eervol waar tot 14 Juni 1940, datum waarop de omroep van Parijs, waarover het kon beschikken, na deze van Rijsel, door de vijand tot zwijgen gebracht werd. Hiermede werd ook de Belgische Radio-Omroep tot zwijgen gebracht. Niet voor lang echter, want op 28 September 1940 lieten zich vanuit Londen, op initiatief van de B.B.C., Belgische opbeurende stemmen horen, deze van Victor de Laveleye en van Jan Moedwil (Nand Geerssens). Maar de Belgische Regering beschikte niet meer over een nationale radio-omroep. De oprichting er van behoorde vanzelfsprekend tot de talrijke vraagstukken die de Regering moest oplossen. Op 13 October 1942 werd te Londen door een Besluit-wet de Belgische Nationale Radio-Omroep opgericht. Het stopzetten van de vijandelijkheden maakte een einde aan de activiteit van de B.N.R.O.

Een zender op korte golf met een vermogen van 50 KW. werd in de Verenigde Staten aangekocht en in Belgisch Congo, te Leopoldstad, gebouwd. In 1943 konden de officiële Belgische berichten, uitgezonden door dit nieuw station en de gastvrije zender van de B.B.C., gelijktijdig beluisterd worden.

Tegelijkertijd richtte de Belgische Nationale Radio-Omroep een sectie op te New-York. Dank zij deze uitgebreide organisatie hoorde de bevolking der bezette gebieden opbeurende woorden. Tevens werden de beproevingen en de moed van de Belgische bevolking aan gans de wereld bekend gemaakt.

Er moest echter nog een andere taak volbracht worden : in het bezette België moesten clandestiene posten gebouwd worden die, onmiddellijk na de bevrijding, in werking moesten treden, zodat onmiddellijk contact kan gezocht worden met gans de bevolking, zowel van de bevrijde als de onbevrijde gebieden. Zij moesten ook dienen om de aanbevelingen en de richtlijnen van de militaire en burgerlijke overheden aan onze landgenoten over te maken. Dank zij de clandestiene arbeid van de B.N.R.O. in België en de Actie- en Inlichtingsdiensten Samoyède en Stentor werd deze taak tot een goed einde gebracht. In bezet België werden acht zenders uitgerust : twee te Brussel, de ene werd opgericht op bevel van de B.N.R.O. te Londen en de andere door Samoyède ; een te Houdeng, een te Tamines, een te Luik, een te Antwerpen, een te Gent en een te Kortrijk. De clandestiene studio's van Kortrijk werden door een bombardement vernield en te midden van het puin in enkele dagen tijds wederopgebouwd. De bliksemsnelle bevrijding van het grondgebied maakte het onmogelijk dat alle gelijktijdig in werking konden gesteld worden. De 4e September, één dag na de bevrijding van Brussel, weerklonk een vrije Belgische radio over een bevrijd land.

* * *

Na de bevrijding moest de Belgische Nationale Radio-Omroep zijn taak in het land zelf voortzetten met de medewerking van het personeel van het N.I.R. en dit in de lokalen en met het materieel van het N.I.R. Vooraf werd echter een strenge epuratie doorgevoerd. De medewerkers van de B.N.R.O. te Londen en nieuwe elementen, in het land aangeworven, werden in de kaders opgenomen.

De bestuursposten werden bekleed door :

Dhr. Antoine Delfosse, Minister van Voorlichting en Justitie en
Voorzitter van de Bestuursraad van de B.N.R.O. :

- de Administrateur-Directeur Generaal van de Franse Uitzendingen : Dhr. Théo Fleischman, die tijdens de oorlog de B.N.R.O. te Londen leidde ;
- de Administrateur-Directeur Generaal van de Vlaamse Uitzendingen : Dhr. Jan Boon, die een voorname rol gespeeld had in de Belgische weerstand (Zending Samoyède).
- de Administrateur-Directeur Generaal van het Technisch en Administratief Departement : Dhr. Marcel Malderez, Ingenieur, die nadien benoemd werd tot Secretaris Generaal van het Departement van Verkeerswezen en bij het N.I.R. vervangen werd door Dhr. Fernand Mortiaux, Hoofdingenieur.

Overeenkomstig de bepalingen van de Besluit-wet, houdende oprichting van de Belgische Nationale Radio-Omroep te Londen in 1942, nam de opdracht van het organisme, dat voor de duur van de oorlog opgericht was, op 15 Augustus 1945, datum waarop Japan capituleerde, een einde.

De nieuwe diensten, door de Belgische Nationale Radio-Omroep opgericht — n.l. de Werelddienst met de zender op korte golflengte te Leopoldstad, de Beluisteringsdienst en de Gewestelijke Omroepen — werden door het N.I.R. overgenomen. De leiding er van werd toevertrouwd aan hen, die deze reeds vóór de oorlog in handen hadden. De leiders van de Belgische Radio hadden inderdaad elke samenwerking met de vijand geweigerd : onder de collaborateurs, die door de epuratiemaatregelen getroffen werden, bevonden zich geen personeelsleden, die vóór de vijandelikheden vertrouwensposten bekleedden.

De organisatie van de Raad van Beheer werd uitgebreid en vertegenwoordigers van nieuwe strekkingen, n.l. van de Communistische Partij werden er in opgenomen.

De diensten van het N.I.R. werkten dus op volgende bases : Algemene Organisatie :

- a) Raad van Beheer.
- b) Dagelijks Bestuur.
- c) Coördinatie Comité : dit Comité bevat drie Administrateurs-Directeurs Generaal.
- d) Het College der Culturele Administrateurs-Directeurs Generaal.

In de culturele departementen zijn de voornaamste onderafdelingen : de directie der Gesproken Uitzendingen, de directie der Muziekuitzendingen, de directie van de Centrale Dienst der Gewestelijke Omroepen en de Dienst « Pers en Luisteraars ». Deze laatste is eveneens belast met de publicatie van de « Radioweek », het officieel orgaan van het N.I.R., en de organisatie der openbare concerten.

De Werelddienst zendt zowel in het Nederlands als in het Frans uit, en hangt rechtstreeks van het College der Administrateurs-Directeurs Generaal af.

Het Technisch Departement bevat drie Directies, nl. :

de Directie « Studie en Radio-electrisch onderhoud »,
de Exploitatiedirectie,
de Installatiedirectie.

De gemeenschappelijke administratieve diensten worden in twee directies onderverdeeld :

- a) de Administratieve Directie ;
- b) de Directie van het Secretariaat van het Instituut.

De personeelsleden, die de slechte behandeling in de concentratiekampen overleefd hadden, hervatten na de capitulatie van Duitsland hun werkzaamheden bij het N.I.R. Hierbij voegden zich dezen die hun legerdienst vervuld hadden. Aldus kon het administratief kaderwerk opnieuw in werking gesteld worden. Wanneer de grote familie van de Belgische Radio opnieuw verenigd was om haar normale arbeid te hervatten, gingen alle gedachten naar hen, die nooit meer in het Huis zouden terugkeren. Uit dankbaarheid en erkentelijkheid richtte het N.I.R. hen een gedenkteken op, dat op 9 Mei 1945 ingewijd werd. Hierop staan de namen gegrift van :

Voor het N.I.R. en I.N.R. : Jules André, Emile de le Hoyer, Georges Demand, Pieter Denis, Charles Gendarme, Laurent Houtain, Maurice Langlois, Emile Lauwers en Leon Ploegaerts.

Voor de B.N.R.O. en de R.N.B. : Edouard Baudry.

Voor de Zending Samoyède : Léon Bar, Jean Braem, Leon De Winter, Gerard Keersmaeckers, Henri Godefroid, Franz Mertens, Alfred Raes, Jean Seeger, Frans en Jean Soetens, August Van Laethem.

Voor de Zending Stentor : Petrus Van Gaelen.

DE LUISTERAAR IS NIET DE BAAS ...

W IJ zijn in 1952 vele slogans die het ééns deden ontgroeid. Het « Laat U niet beetnemen » bijv. dat enkele jaren terug dreunend doorheen het land werd gereden, laat ons thans iets meewarig glimlachen. En dan dat « De Klient is Koning ! ». Vraag het, neen, vraag het liever niet aan uw vrouw want zij vindt dat een flauwe mop. Vervangen we echter het woordje « klient » met « luisteraar », dan wordt het anders. De luisteraar eist het recht op koning te zijn, dat is baas te zijn van de radio-omroep waarvoor hij betaalt. Op het eerste gezicht lijkt dat zo logisch als het maar zijn kan en in de werkelijkheid is het precies andersom : de luisteraar is — of althans meent te zijn — koning in die landen waar hij geen cent aan zijn radio-omroep betaalt. Maar ook dit is een waarheid in schijn : de fabrikant van een bepaald product betaalt de radio-omroep, maar hij betaalt met het geld dat de luisteraars aan zijn product hebben besteed. Zeg nu niet dat dit neerkomt op hetzelfde : niets is minder waar. Wanneer in die landen met commerciële uitzendingen de luisteraars rechtstreeks aan de radio-omroep zouden betalen inplaats van langs de waren van de fabrikant om, dan zouden zij : 1°) een gedeelte van de winst van die fabrikant in eigen zak steken en 2°) ruim zo goed door hun radio-omroep bediend worden als thans, en zonder die vervelende reclame om de 5 minuten. Maar, wat onze radiotaksbetalers vooral dwars zit, waarvoor zij hun broederen en zusteren die het er zonder omroeptaks afbrengen zo zeer benijden, zijn haast uitsluitend de lichte programma's met wereldberoemde vedetten van het witte doek en van de « show-business ». Hier leggen wij de vinger op iets wat meestal uit het oog wordt verloren wanneer een nationale met een commerciële radio-omroep wordt vergeleken : wij kunnen in het Vlaamse landsgedeelte niet bogen op wereldberoemde liedjeszangers, moppentappers en filmvedetten : wij kunnen onze luisteraars slechts enkele volksgeliefde kunstenaars in het lichte genre brengen. Importeren wij er via de gramfoonplaat uit het buitenland, dan gaan er alras onder U stemmen op om te protesteren

Een der antennemasten te Veltem.

tegen de jazz (voor negers !), tegen de Franse frivoliteit e.z.m. En dit is het wat maakt dat gij, luisteraars, niet de koning, niet de baas van uw eigen radio-omroep kunt zijn : gij zijt te talrijk met uw tot in het oneindige verschillende smaken t.o.v. de radiostations en de golflengten waarover deze beschikken. Natuurlijk geldt zulks niet alleen ons land, maar ook deze landen waar geen radio-omroep taks geïnd wordt ; bovendien kan sedert lang aan de hand van talrijke, geregeld opduikende kranten-artikels vastgesteld worden dat de luisteraars zich nergens de baas voelen van hun radio-omroep, omdat zij nooit honderd procent tevreden zijn en altijd wel het een of het ander vinden om over te mopperen.

Hoewel onze luisteraars de laatste jaren veel minder aanmerkingen maken op de programma's van het N.I.R. — waaruit wij natuurlijk afleiden dat onze programma's er op zijn vooruitgegaan en niet dat onze luisteraars uitgeschreven zouden zijn — komen nog af en toe beoordelingen toe die lang niet mals zijn voor het N.I.R. Zij zijn ook niet altijd honderd procent gerechtvaardigd.

De meest voorkomende opmerking is deze volgens dewelke het N.I.R. geen rekening houdt met de luisteraars die het grootste gedeelte vormen van de luistergemeenschap, nl. de arbeiders en de bedienden, die enkel belangstelling zouden hebben voor populaire muziek. De arbeiders en bedienden die er een andere mening zouden op na houden — en zij zijn, gelukkig, talrijker dan die gelegenheidsrespondenten denken — worden aldus meteen uitgeschakeld, gedeclasseerd, naar de hoek verwezen.

Maar, wat is populaire muziek? De een zweert bij onze volksbalprogramma's, de ander bij dansmuziek of bij jazz, of bij operettenaria's of filmmuziek, en het is verbluffend vast te stellen dat ieder slechts één, of ten hoogste twee genres als populaire muziek aanvaardt. Wat niet beantwoordt aan zijn persoonlijke smaak is gewoon geen populaire muziek. Evenmin als die beoordelaars het hierover onder hen eens zouden kunnen worden, kan het N.I.R. dit doen, en evenmin als vele luisteraars het eens kunnen worden over het begrip populaire muziek, kunnen zij tot een eensluidend antwoord komen op de vraag: Wat is ontspanning?

Is ontspanning enkel lichte muziek, komische sketches en blijspelen? Ja, beweren de meesten en neen, beweert een sterke minderheid. Wanneer wij deze laatste aan het woord laten krijgen wij een veel ruimere kijk op het onderwerp. Naar gelang de graad van ontwikkeling wordt haast alles ontspanning. Een drama, de poëzie, een lezing of een montage over een interessant gegeven zijn ontspanning voor wie daarin belang stellen; zo is de muziek, de oude, de romantische, de hedendaagse een ontspanning voor wie ontvankelijk zijn voor de muziek. Die belangstelling en ontvankelijkheid zijn op hun beurt zo genuanceerd dat ook daar de ene luisteraar onverzoenlijk zijn standpunt verdedigt tegenover de andere en meteen de kansen op zijn koningschap weer een deuk geeft.

En al deze categorieën luisteraars komen met elkander in botsing wanneer de vraag wordt opgeworpen: Op welke uren dienen lichte, en op welke uren dienen ernstige programma's uitgezonden?

- Alle dagen van 18 tot 22 uur lichte programma's, want wij zijn de meerderheid!
- Meer literatuur, gelezen of geacteerde, meer mooie muziek voor de minderheid, de adel van ons volk!...

Dat er tienduizenden arbeiders en bedienden van de posterijen, de tram en het spoor zijn, van bakkerijen, van fabrieken waar min of meer 24 uren per dag wordt gewerkt en van onze havens ; dat er duizenden huisarbeiders, zieken, gepensioneerden en huisvrouwen zijn, die in de loop van de dag in de gelegenheid zijn naar radio-uitzendingen te luisteren, laat en die meerderheid en die minderheid koud.

Wij zijn hier niet in bijzonderheden getreden, wij hebben ons beperkt tot enkele algemeenheden en wij zouden kunnen voortgaan : er zijn teveel, er zijn te weinig gesproken uitzendingen ; er wordt te weinig, er wordt teveel muziek van die en die toondichters geprogrammeerd ; wij houden niet, wij houden veel van de sport ; weg met de jazzmuziek ! Leve de jazzmuziek ! En de programmaleiding van het N.I.R. becijfert ijverig de mogelijkheden voor het een en voor het ander ; ze wikt en weegt ; ze zoekt naar de middenweg tussen botte ontspanning en fijnzinnige verstrooiing ; ze kijkt in haar beurs en neemt iets nieuw ter hand en laat iets uitgediend vallen ; zij begaat misschien af en toe een vergissing, maar af en toe doet zij een vondst. Zij bouwt onverpoosd voort aan haar taak en wint dagelijks meer begrip voor haar inspanning onder de luisteraars-die-geen-koning-kunnen-zijn omdat zij er zoveel tegenstrijdige opvattingen op nahouden en er maar twee golfnigten zijn voor de Vlamingen...

H. ENGELS.

DE REPORTER IN HET STADION

EEN reporter kan een stadion binnengaan, binnenrijden, binnenstormen of er zich binnenvechten. Maar hoe hij er ook binnenkomt, de ontmoeting tussen reporter en stadion is telkens een ontmoeting tussen twee onbekenden. Inderdaad iedere kennismaking is volkomen nieuw, zelfs in het meermaals bezochte stadion, waar de omstandigheden nu volledig verschillend zijn van de vorige maal en anders zullen zijn de volgende keer.

Er zijn trouwens geen twee gelijke stadions. Ze verschillen van elkaar als de mensen; er zijn er mooie en lelijke, grote en kleine, lastige en gemakkelijke, zelfs temperamentvolle en koudbloedige. Het merkwaardige is nu dat bij iedere ontmoeting tussen reporter en stadion beide na enkele minuten, soms na enkele seconden intiem moeten samenwerken om aan de luisteraar, rustig gezeten in zijn gesloten huiskamer, tientallen, honderden of duizenden kilometer verder, niet alleen de dingen te beschrijven die er zich afspelen, maar de atmosfeer weer te geven eigen aan het stadion op het ogenblik van het gebeuren.

Hierbij spelen telkens weer een hele gamma toevalligheden, verrassingen, voorziene en onvoorziene dingen, te beginnen met de omgeving en de toegang tot het stadion. Zo gebeurt het dat de wegen zo smal zijn, het verkeer zo slecht geregeld, of het aantal auto's zo groot, dat het acrobatie, gesakker, omwegen, dreigingen, twist, verontwaardiging, discussie en soms een geüniformeerde escorte vraagt om bijtijds de poorten van een stadion te bereiken. Dan verloopt alles goed wanneer alles in orde is. Maar soms blijft ge ook daar staan voor een van de vele onvoorziene dingen of misverstanden. Zo is het mijn collega Dieudonné en mij gebeurd in 1947 aan het einde van de wielervedstrijd Parijs-Roubaix. Eénmaal tot aan het stadion geraakt moesten we er langs achter opklauteren om vervolgens op levensgevaar over hoge muren en tussen duizenden opeengedruimd zittende mensen die U stuk voor stuk vervloekten, tot op het middenveld te geraken. En er waren niet alleen de muren en de mensen, maar ook

nog die betonnen piste waarover we ons naar beneden moesten laten glijden op een ogenblik dat er geen renner kwam afgestormd. Als we tenslotte daar gearriveerd waren, zochten we zoals altijd gejaagd naar mensen die we niet kenden, die onze lijnen in gereedheid houden waaraan onze microfoon hangt en onderwijl werden we door de commissarissen bedreigd en uitgekafferd omdat we ons over die piste laten glijden hadden, wat natuurlijk streng verboden is.

En als ge dan die onbekende techniekers met uw lijn en uw micro gevonden hebt, duurt het soms nog een eeuwigheid eer ge met Brussel verbonden zijt. Dat soort wachten duurt altijd een oneindige tijd en tenslotte gaat ge roepen en u kwaad maken, maar het heeft geen zin want ge zult nooit weten wiens fout het is. De Franse techniekers steken het op de centrale in Parijs of Brussel en de Belgische beweren dat het Roubaix is. Als ge dan eindelijk kunt beginnen met de overwinnaar te interviewen, dan is, zoals mijn collega gebeurde, Rik Van Steenbergen reeds een bad gaan nemen. Daarin had hij trouwens gelijk want het regende die dag en hij was al een half uur aangekomen. Over het algemeen zijn de stadions slecht ingericht voor radio-reportages behoudens

...de ontmoeting tussen reporter en stadion is telkens een ontmoeting tussen twee onbekenden...

enkele uitzonderingen zoals dit te Amsterdam dat sedert een drietal jaren over werkelijke studio's en een model-installatie beschikt. Op de Heysel zijn er speciale cabines die echter meer gelijken op rechtopstaande doodkisten met een glazen dek-
sel. Zij zijn echter nog ideaal te noemen tegen de vele, vele andere stadions waar de radio-

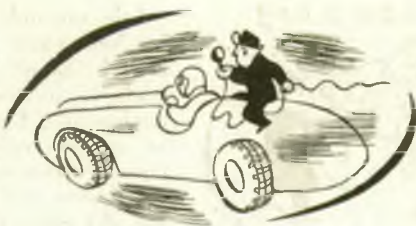
reporter ergens zonder afscherming tussen de mensen zit of staat. Er dient toegegeven dat het niet altijd gemakkelijk is de radioreporter een geschikte plaats te bezorgen. Zo is het bv. voor atletiekwedstrijden of de aankomst van een wielervedstrijd nodig, dat hij op het middenveld opereert inplaats van in een tribune met het oog op interviews en de uitslagen. Maar wat hem dan allemaal het leven zuur kan maken is werkelijk de moeite waard het te vertellen.

In de eerste plaats moet hij trachten te zien wat er aan de aankomstlijn gebeurt. Dat lijkt eenvoudig maar dat is het niet omdat iedereen aan de witte streep wil staan of er moet staan want er zijn de officiëlen, de tijdopnemers, de journalisten en de fotografen. En dan is er een hele rij van mensen die er op de een of andere wijze iets mee te maken hebben, te beginnen met de schone vedette die de overwinnaar zal omhelzen tot de club-afgevaardigden en oude sportglories, en daarbij nog al diegenen die er door de een of andere relatie in geslaagd zijn een bevoorrechte toegangkaart te veroveren.

Daartussen moet de radioreporter niet alleen zichzelf weten door te wringen, maar ook de drand van zijn micro waarop altijd een aantal voeten geneigd zijn te gaan staan. Als ge zover zijt moet ge nog altijd in contact zijn met één van uw techniekers om te weten wanneer ge kunt beginnen, op voorwaarde dat de lijn reeds aangesloten is, want anders praat ge voor uzelf.

Dit is mij vijf jaar geleden gebeurd te Bordeaux bij de aankomst van een rit van de Ronde van Frankrijk waar de techniker mij verkeerdelijk had laten beginnen. Wanneer ik na 35 minuten reportage eindigde met « Tot morgen luisteraars », verklaarde hij mij dat de lijn afgesneden was en dat ik mocht herbeginnen,... herbeginnen in het leeggelopen stadion waar nog alleen de limonadeverkopers bezig waren hun lege weggeworpen flessen bij mekaar te zoeken. Maar onderstel dat we aan de aankomstlijn geraakt zijn, dat de lijn in orde is en de techniker

in 't zicht om
Maar dan is er
voorbeeld die
heen de pelouse
Princes te Parijs
heen moest
Ockers te
zich na de
uit in het gras
Ik kroop over

signaal te geven.
nog zoveel ! Bij
balustrade om-
in het Parc des
waar ik over-
kruipen om
interviewen die
eindsprint lang-
had laten vallen.
die omheining

mijn micro in de hand, de micro die wij voor niets ter wereld lossen, in welke omstandigheden ook, omdat we zonder hem niets meer zijn en nergens. Ik had hem nog, mijn micro, toen ik bij Ockers arriveerde, maar wanneer ik hem geïnterviewd had, zag ik pas dat de draad was blijven hangen aan de omheining. Waaruit men afleiden kan dat een reporter in een stadion niet alleen moet zien wat er gebeurt, niet alleen over een barricade moet kruipen om te zeggen wat er gebeurt, en niet alleen zijn micro moet kunnen bijhouden om te kunnen beschrijven wat er gebeurt, maar bovendien zijn draad niet mag verliezen. (C'est le cas de le dire...).

Dat doet mij op een andere draad denken, de draad van het verhaal, van de reportage. Want als ge aan de aankomstlijn zó staat dat ge kunt zien en uw micro bij hebt, plus de draad, en de techniek in 't zicht om u teken te geven, dan staat er neven u een Italiaanse collega macaroniklinkers uit te spuwen in een hels tempo en links van u staat een Frans collega in zuiders-dynamische stijl te huilen. Vóór u zit Radio Luxemburg op zijn knieën zijn litanie af te steken en achter u staat Jan Cottaer van Holland te peroreren, zonder van de anderen te spreken. Midden in die babelse verwarring kunt ge dan ook beginnen tot... er iemand tegen u begint te praten terwijl ge zelf aan 't praten zijt. Ge houdt even op, denkend dat het om een belangrijke inlichting gaat en dan vertelt dat individu u dat hij een Belgisch toerist is en of ge even de groeten wilt doen van hem, van Gust Pieters en van Jeanne Pieters en de twee kleine Pieters en van al de leden van « De Lustige Reisclub ». Het kan ook gebeuren dat het een man is die u werkelijk inlichtingen komt brengen. Die herhaalt dan minstens vijf keer wat hij weet om de gewichtigheid van zijn boodschap en vooral van zichzelf te doen uitschijnen. Die spreekt dan zeer luid opdat alle luisteraars goed zijn stem zouden horen en goed zouden weten dat hij geen inlichting brengt om u behulpzaam te zijn, maar eerder om u belachelijk te maken want hij doet alsof hij het beter weet, waarna er u als reporter nog de plicht rest die meneer te bedanken. Die meneer onderbreekt u dan nog eens als ge

« meneer » zegt om u te hulp te komen met de verklaring dat hij « Meneer van Spruyten » heet.

Denk nu maar niet dat het alles is. Het gebeurt dat op het hoogtepunt van uw reportage, wanneer aan de overwinnaar de bloemen en de trofee overhandigd worden, er een meneer in uw oor komt roepen of ge wilt zeggen dat de schaal of de trui die aan de overwinnaar wordt geschonken een gift is van de firma « Blikzilver » of de Naamloze Vennootschap « Varkenswol », terwijl hij u tersluiks een briefje van duizend frank in de hand wil stoppen.

En onderwijl gebeuren de dingen die ge moet beschrijven en komt er een nieuw peloton op de piste binnengespuurd terwijl ge juist de overwinnaar aan het interviewen zijt en net voor de aankomstlijn sprinten drie gebogen ruggen waarvan éne een lichtblauwe trui, een Belg is, die lang voorbijgeflitst is eer hij zijn hoofd uit zijn schouders zal trekken om te laten zien welke Belg hij is. Dat kunt ge dan niet meer zien vermits hij dan reeds achter de bocht van de piste en de dichte menigte verdwenen is. Het gebeurt dan ook terzelfdertijd dat men u de eerste uitslagen met de tijd van iedere renner brengt en dat een of andere coureur u komt vragen hem te interviewen en of hij de groeten aan huis mag doen. En toch moogt ge de draad niet verliezen, ondanks er tien dingen tegelijk gebeuren en mensen en feiten en cijfers op u afstormen en nog duizend en een andere dingen en ge ook de atmosfeer moet beschrijven. En ge kunt maar één ding tegelijk vertellen en ge hebt maar één stem en maar één micro die ge dan nog in de goede houding moet vasthebben om de fotografen toe te laten het interview te kiekken. En hij dat alles moet ge u dan nog concentreren en opletten dat ge geen woord zegt dat iemand kan kwetsen, kan prikkelen of irriteren en geen oordeel, geen mening of geen insinuatie die iemand van de pers, iemand onder den luisteraars.

En toch kan dit tegen de vreugde hij de ontmoeting vreugde om staande ruimte te kunnen zovelen die er enthousiasme, de spanning, de geestlevende atmosfeer. opwegen ook tegen maal... een goede

iemand kan raken, renners, de supporters honderdduizen-

alles niet opwegen die de reporter voelt met het stadion, de in die enorme zeggen aan de niet zijn het bewogenheid, de drifige intens. Het kan niet de vreugde om een-reportage te geven.

TRUQUAGE IN HET LUISTERSPEL

DAT steeds in alle tijden appelen voor citroenen werden verkocht, staat vast. Is het dan te verwonderen dat de « vooruitgang » deze zeer menselijke ondeugd meegesleept heeft, volmaakt en aangevuld? Ook de radio is hiervan niet gespeend gebleven. Het luisterspel leeft er om zeggens van : U hoort paarden : het kan het geklapper zijn van halve cocosnoten. De branding van de bulderende zee : fonorlaten ! Een locomotief die spreken kan (alles is mogelijk) puft door middel van de blaasbalg van een harmonium !

Meestal gaat het met de truquages, — dit appelen-voor-citroenen-verkopen — zoals met het ei van Columbus. De oplossing moet gevonden worden voor elk concreet geval. Men moet empirisch te werk gaan en experimenteren.

In het spel « Maria Goretti », hebt U de vader en de moeder horen ploeteren in een overstroomde moerasgrond. Terwijl de onroering U beving, zoudt U « schandaal » geroepen hebben, hadt U de geluidsregisseur een met gras, aarde en bladeren gevulde zak in een kuip water met de handen zien bewerken. U hoorde het zuigend-klokkend lostrekken der voeten uit het slijk.

In « Garibaldi », zwom niet de held, maar de geluidsregisseur met handen, ellebogen en armen en — laten wij hem voor één keer in een « idealistisch » daglicht stellen — met heel zijn ziel, in een waterbak.

Schaatsen snijden bloemen en fiorituren in het ijs. U hoorde het krassen der schaatsen, niet het over elkaar wrijven van de deksels van twee glazen confituurpotten.

Al deze geluiden zijn essentieel in het radiospel. Zij maken deel uit van het geluidsdecor dat de schijnwereld van de kartonnen theater-schermen moet vervangen. Zij helpen het voorstellingsvermogen in de geest van de luisteraar. Het komt er op aan dat de luisteraar toeschouwer wordt in de bioscoop van zijn verbeelding, kijkend naar het decor dat hem door associatie gesuggereerd wordt en dat hem, als vanzelfsprekend, in de tijd en de plaats der handeling verplaatst.

Middelen tot het in beweging brengen van het voorstellingsvermogen van de toehoorders zijn : eerst en vooral het woord, dat voor zichzelf spreekt en waarover ik dus kan zwijgen : dan het geluid en de muziek.

U hoort de zee...

De muziek welke als dusdanig ten gehore wordt gebracht buiten beschouwing blijvend, rest ons dus nog het geluid of, precieser gezegd, de geruchten in het hoorspel. Vermits zij van duizendvoudige aard zijn en een gamma bestrijken van het realistische tot het meest ondenkbaar fantastische zijn wij, als weetgierige schepselen, gerechtigd ons af te vragen op welke manier zij verwezenlijkt worden met het wel afgemeten doel, de fantasie van de luisteraar te activeren.

Persoonlijke ervaring heeft mij geleerd — en jammer genoeg heeft zulks bij de luidsprekers ook reeds menig critisch gevormd oor getroffen — dat het zuiver-realistisch geluid, zoals Ons Heer het, ons ten behoeve, doet klinken, niet altijd via de micro het resultaat geeft dat ervan verwacht werd. Anderzijds kunnen vele geluiden in de studio eenvoudig niet voortgebracht worden. In vele gevallen moet bijgevolg worden gezocht naar een nabootsing van geluiden, om de gewenste indruk te weeg te brengen.

De verzorging van het geluidsdecor stelt dus tweeërlei problemen : de aanwending van geregistreerde geluiden, en het oordeelkundig toepassen van trucs : trucs bij het uitzenden van geregistreerde geluiden — bij het nabootsen van geluiden in de studio — bij het verzorgen van het timbre en de acoustiek van woord en geluid.

Moet ik herhalen dat de techniek dagelijks vorderingen maakt en de geluidstechnicus naar hartelust kan graaien in de geruchtendiscotheek ? Hij vindt er opnamen van luchtbombardementen zowel als van muizengepiep. Hij gebruikt hier nog geen trucs om naar het hart van de toehoorder te tasten, en in die omstandigheden is hij voor ons nog niet interessant. Laten wij hem volgen op het ogenblik dat hij aan kwakzalverij gaat doen en hij met de meest burleske middelen de ontroering, de ontzetting, de gelukzaligheid of het enthousiasme in de huiskamer helpt ontstaan.

Soms blijken de regiegeluiden en de fonoplaaten onvoldoende. Dan wordt het zg. « vervangend geluid » geregistreerd. Bijv. het getik van de metronoom op volle kracht geregistreerd en dan heel zacht uitgezonden, geeft het uiterst realistisch effect van het getik van een oude hangklok. Waarachtig, de luisteraar « ziet » ze tikken in het halfduister van de huiskamer. Wie zou vermoeden dat het machtig motorgeruis van de raket, die naar de maan vliegt, verwezenlijkt werd door een opname van... een leegspuitend blusapparaat ? Crescendo en diminuendo werden bekomen door het vlugger of trager afdraaien van de opname.

In het rijk der fantasie, mag het de radiomensen vanzelfsprekend niet aan verbeeldingskracht ontbreken. Daar komt dan ook meermaals de muziek als geluidseffect bij te pas. De haan — dat was een acteur met een arme-mensestem — die een pier nabootste (let wel, het geval heeft zich voorgedaan !), liet zijn mannen-hanen-pierengezang over aan de goede zorgen van een even fantasierijk klarinettist.

Een bepaald auteur liet Jupiter en Vulcanus op reis gaan op een motorisch gedreven wolk. Tracht U voor te stellen welke geluiden zulk een vervoermiddel van Griekse goden verwekken kan. Ik kon een bekend hammond-orgelist er toe brengen met de bastonen een rommelend motorachtig geluid na te bootsen, dan geleidelijk in hoge en ijle tonen te gaan zingen, een wijl te blijven orgelen als een zingende zaag, terug af te dalen naar de lage tonen, en tenslotte de wolkenmotor te laten stilvallen. Het effect was verbluffend suggestief, bijzonder motorachtig en tevens in de geest van onaardse « goden ». Moesten Jupiter en Vulcanus toevallig bij de luidspreker hebben gezeten, zij zouden zonder twijfel in enthousiaste brieven hun sympathie voor de regie betuigd hebben.

Moeilijker te verwezenlijken was het gesprek van de dictator met zijn bronzen borstbeeld. Ik sprak beurtelings voor twee microfoons, waarvan één, die de lage tonen wegnam, boven een waterbak hing. Het watervlak weerkaatste de klank tegen de zinken wanden en « maakte » de bronzen stem. De stem van de levende dictator (voor de gewone micro), en deze van het borstbeeld behielden niettemin hun gemeenschappelijk karakter. Terwijl het levend personage de dialoog voortzette, bleef de metalen lach van het beeld sarcastisch galmen; de lach was op plaat geregistreerd.

De trucs zijn niet uit de lucht. Zij worden gebruikt ook in combinatie met realistisch uitgevoerde en met opgenomen geluiden en met levend studiówerk. De combinatie dwingt regisseur, geluidsregisseur en technici tot steeds meer intieme samenwerking. Hier volgt nu een voorbeeld van zulke combinatie: de achtergrond brengt op fonoplaten ontketende natuurelementen, volksrumoer, brullende sirenen. Het middenplan wordt verwezenlijkt in de studio door groepjes acteurs die het volksrumoer door middel van passende uitroepen scherper aftekenen op de achtergrond; ten slotte, heel duidelijk in de luidspreker van de studio en terwijl de metalen lach van het borstbeeld sarcastisch onder de grammofoonnaald voortdaverd, de stem van de dictator op het voorplan: « Doe de deur dicht! ».

U zult meteen opmerken dat de technicus in zulke heksenketel het hoofd koel moet houden. Vaardigheid en artistiek aanvoelen gaan hier hand in hand met sterk concentratievermogen. Want de spanning bij de luisteraar mag door geen enkele vergissing verstoord worden. Stel U voor dat de « zij », van wie eenmaal in een hoorspel sprake was, op het hoogtepunt van het spel, moest blijken een koe te zijn en dit al loeiend moest bewijzen en dat, in de plaats van dit geluid, het gekwetter van waterkuikentjes de aether werd ingezonden.

Wat niet tot het specifiek domein van de truquage behoort, is wel het gebruik van speciale filters, het wegnemen van hogere en/of lagere tonen, de aanpassing van de studio door het plaatsen van panelen met gladde, weerkaatsende of geluid-absorberende wanden en gordijnen, de suggestie van een karakteristieke ruimte door het gebruik van de echo-kamers, waarin de klank op de weerkaatsende wanden gejaagd wordt en opnieuw opgevangen door de micro. Onaardse stemmen worden op uiterst suggestieve wijze verklankt met een mengeling van echo met filters.

Een gelukkig toeval bracht ons er toe de fluisterende stem van de gevleugelde engel te laten opklinken uit de kast van een vleugel-piano, wier snaren na het neerdrukken van de pedaal ontspanden. De micro

was geplaatst boven de geopende vleugel. De associatie van klank en naklank welke de snaren deden ontstaan, gaf tot resultaat een « unheimlich » natrillende stem.

Een zeer belangrijke factor in het luisterspel is het scheppen van de atmosfeer waarin het woord, de muziek en de geluiden worden samengebundeld, om de verbeelding der luisteraars te voeren naar de gewenste voorstelling van wat voor zijn (geestes) oog gestalte moet krijgen. Dat dit gesuggereerd decor elke luisteraar verschillend beïnvloedt, vloeit eensdeels voort uit zijn ontvankelijkheid en beeldend vermogen, maar anderdeels, en voornamelijk, uit de gelukkige oplossing welke de regisseur aan zijn opgave weet te geven.

Inderdaad, alleen het resultaat speelt voor de luisteraar de hoofdrol, niet de middelen die worden aangewend. Wat er in de studio gebeurt raakt trouwens zijn koude klederen niet, indien de appels, die voor citroenen worden verkocht, hem maar de smaak van citroenen geven.

Bert JANSSENS.

Links : stappen in de sneeuw. Rechts : stappen op een gîntweg.

De heren van de balans...

...de dirigent knikt nee, de andere (David van de Woestijne) ja... er volgt een korte discussie...

...of de fotograaf van het onzichtbare.

DAMES en Heren, wij brachten een concert dat U werd aangeboden door het groot Symfonie-Orkest van het N.I.R. met de medewerking van A....., klaviervirtuoos; het Omroepkoor onder leiding van B.....; de dirigent was C.....; de klankregeling werd verzorgd door D... Klankregeling? U heeft altijd gedacht dat U dat zelf deed misschien? Maar wij bedoelen met klankregeling iets anders nl. het resultaat van een balans, die wordt opgemaakt door een musicus-modulator. En daarover zullen wij het hebben in dit artikel.

De klankregeling is een onder de vele facetten van de radiotechniek die, ik zou haast zeggen bij de natuurlijke groei van de radio onvermijdelijk op het voorplan moeten treden. Indien op het Flageyplein de studio's prachtig ingericht werden op acoustisch gebied, is het niet enkel om orkesten, solisten of acteurs toe te laten zich in een zo gunstig mogelijke atmosfeer aan hun kunst te wijden, maar om die atmosfeer meteen in uw huiskamer te brengen.

Om het mysterie van de klankopname op te lossen, neem ik U mee naar studio 4 — de grote concertstudio (15.000 m³) van het N.I.R.. Ik leid U binnen langs een van de twee grote, met rode tapijten bedekte trappen en verzoek U plaats te nemen in een van de ruim vierhonderd comfortabele zalmkleurige zetels. Het Symfonie-Orkest repeteert — ongeveer 100 musici in hemdsmouwen — gedomineerd door het monumentaal orgel dat de ganse achterwand bekleedt en door de dirigent op zijn podium (die er uitziet als Ben-Hur in zijn met zes paarden bespannen, Romeinse wagen). Aan het plafond van de studio hangen de beweegbare microfonen die op elke willekeurig te bepalen plaats boven het orkestpodium kunnen opgesteld worden. Kijk! wie komt daar binnen? Een meneer, ook in hemdsmouwen, die met een lange bamboestok de microfoon iets lager trekt... naar de dirigent gaat en de repetitie onderbreekt. Hij legt hem iets uit... De dirigent knikt nee, de andere ja... er volgt een korte discussie... de dirigent maakt zich zenuwachtig... en geeft tenslotte toe.

Die meneer is de musicus-modulator die nu op een loopje (want

t is er ene in volle actie) uit de studio verdwijnt en dadelijk daarop ziet gij hem weer achter een fel belichte ruit, hoog in de studio, in de technische cabine, waar hij door middel van luidsprekers beluistert wat in de studio omgaat.

Indien de dirigent zoals daarjuist soms een concessie doet wat zijn persoonlijke interpretatie van een compositie betreft, dan gebeurt zulks uitsluitend omwille van de technische vereisten voor de uitzending van het werk en wanneer hij midden in zijn werk gestoord wordt, ja, dan neemt hij ook dat voor lief want de laatste repetitie is geheel gewijd aan hetgeen we in radio-vocabulaire noemen : de balans. Het vak van musicus-modulator, dat een schakel is tussen kunst en techniek, steunt enerzijds op preciese technische, acoustische, electro-acoustische en zeer volledige muzikale kennis en anderzijds op sensibilliteit, een zeer scherp gehoor en in het bijzonder op het kunnen luisteren. Alleen dit laatste reeds heeft heel wat te betekenen, zoals trouwens het kunnen zien van kapitaal belang is voor iemand die zich wijdt aan de plastische kunsten. Gewichtig ook is het scheppen van een atmosfeer voor elk werk, alsmede zijn stijl-kennis. Voor het scheppen van die atmosfeer zal hij in de mate van het mogelijke de gedachte van de auteur eerbiedigen. Hij weet bijv. dat J.S. Bach vele orgelwerken schreef om uitgevoerd te worden in de Thomas Kirche te Leipzig waar hij kapelmeester was. De Meester heeft zelfs zonder de wetten van de acoustiek te kennen zoals wij die kunnen leren, rekening gehouden met de weergalm die daar bestond. Dit blijkt duidelijk wanneer men deze muziek hoort uitgevoerd op een orgel geplaatst in een gedempte zaal : de droge acoustiek verminkt dan deze muziek. Aan de andere kant kan bijv. « De Geschiedenis van de Soldaat » van Strawinsky, geschreven voor 7 instrumenten, slagwerk en declamator, onmogelijk in gunstige condities worden beluisterd in een atmosfeer met weergalm, omdat de gewilde droge rhythmten dan zouden dooreen klinken en de muziek daardoor onduidelijk zou worden. Voor het scheppen van de passende atmosfeer, moet dus de weergalm van een studio kunnen verminderd of vergroot worden.

In hoever de radio dit kan verwezenlijken verneemt U dadelijk. Vermits wij ons thans in studio 4 bevinden, nemen we deze als voorbeeld. Daar waar U zit, in uw zalmkleurige zetel, hoort U het orkest met een kleine weergalm. Moest gij in uw huiskamer die kleine weergalm horen dan zoudt gij denken, (of schrijven naar het N.I.R.), dat de weergave van het concert niet verzorgd was, dan kreeg gij gelijk. Maar de studio's van het radiogebouw zijn geen concertzalen : zij werden niet ingericht voor de rechtstreekse beluistering, en indien er soms publiek aanwezig is op een uitvoering dan is het om redenen die in deze uiteen-

zetting geen plaats vinden. Toch wil ik er terloops op wijzen dat uitvoeringen met publiek in de studio, de luisteraars thuis een levendiger indruk brengen en de reacties en het applaus van die 50, 100 of 400 aanwezige personen aangewend worden als geluidsdecor voor de drie miljoen luisteraars van onze radioprogramma's. Het verminderen of vergroten van de weergalm in de studio gebeurt door middel van de microfoon. De

micro is voor de musicus-modulator wat een fotoestel is voor een fotograaf. Indien ge U laat fotografiëren, en de fotograaf mikt van onder naar boven, dan komt ge op de foto met benen gelijk de poten van een veulen: dit is dus een kwestie van perspectief. Het objectief van een foto-apparaat vergroot hetgeen dichtbij is, in evenredigheid met hetgeen er verder van verwijderd is. Dezelfde regel geldt voor de microfoon. Hoe verder U zich met een foto-apparaat van een te fotografiëren voorwerp verwijderd, hoe breder het veld wordt dat door het objectief rond dat voorwerp kan opgenomen worden — doch buiten de straal van dit veld neemt het niets op. Zo ook de microfoon, maar hier heet het met een vakterm « de directiviteit ». Dit woord « directiviteit » vindt U denkkelijk nergens in een woordenboek; het is dus een technische term die nog wacht op zijn officiële erkenning door een academie.

Laten wij nu de reacties nagaan van muziekinstrumenten op onze microfoon. We nemen bv. een viool en een trombone, om reden dat de toon van de viool, in vergelijking met deze van de trombone, veel minder sterk is. Wij plaatsen de violist vóór de microfoon, op een zeer kleine afstand: onze trombonist daarentegen op een afstand van ± 6 M., maar ook rechtover de microfoon. Luisteren we nu in de technische cabine door middel van een luidspreker, dan horen we de viool even sterk als de trombone, maar met een lelijke, harde klank en met allerlei geruchten zoals het krassen van de boog op de snaren, enz. De trombone, daarentegen, heeft haar normale sonoriteit en klinkt aangenaam — en

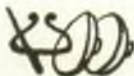
dit met een kleine weergalm. Dit bewijst o.a. dat wanneer een microfoon te dicht bij een klankbron staat, de klank wordt vergroot zoals een beeld onder een vergrootglas. Hoe komt het nu dat die viool droog klinkt (haar lelijke klank terzij gelaten) en dat er een weinig weergalm is bij de trombone? Door het feit dat de trombone op een min of meer grote afstand van de microfoon geplaatst is, heeft de klank een tamelijk lange weg af te leggen vóór hij de microfoon bereikt: hij spreidt zich dan ook gedeeltelijk uit gedurende zijn reis en die uitgespreide klank stoot op de muur van de studio die hem doet terugkaatsen gelijk een spelbal. Het beetje weergalm dat gij hoort is dus de klank die gij rechtstreeks hebt opgevangen maar die door de microfoon samen met zijn weerkaatsingen wordt opgeslorpt. Wat dient nu gedaan om in dezelfde studio, met hetzelfde instrument, op dezelfde afstand van de microfoon geplaatst, die weergalm te verminderen? Eenvoudig door het instrument dichter bij de muur de plaatsen. De uitgespreide klank heeft een kortere weg af te leggen vóór hij de muur bereikt en komt dus sneller terug. Dit heeft tevens het nadeel — of het voordeel volgens de omsandigheden — de klank van het instrument schijnbaar te versterken. Dit kunt gij trouwens zelf bij u thuis beproeven. Leg uw wang tegen de muur en spreek. Uw stem zal veel luider in het oor klinken dan wanneer ge op een afstand van de muur blijft. Toch raad ik U aan dit experiment enkel te wagen wanneer ge alleen thuis zijt, want moesten uw huisgenoten U zien habbelen met uw wang tegen de muur, dan zouden ze kunnen twifelen aan uw gezond verstand. Maar het is een eenvoudige verklaring van hetgeen we noemen: de klankperspectieve. Voeg ik er nog aan toe dat bijna elk muziekinstrument zijn klank in een verschillende richting voortbrengt — (bv. een trompet stoot de klank recht voor zich uit, de klarinet blaast de klank naar beneden, de hoorn achterwaarts, enz) — dan zult gij onmiddellijk de problemen begrijpen welke gesteld worden bij het opmaken van de klankenbalans van dat groot orkest dat ge daar voor U ziet in studio 4. Daarvoor wordt gewoonlijk slechts één enkele microfoon gebruikt, wat wel van aard is om U een idee te geven van de nauwkeurigheid waarmee de plaats moet gezocht worden om die microfoon op te stellen, niet alleen in verband met ieder instrument en voor ieder werk, maar met de acoustische gegevens eigen aan elke zaal. Zo speelt de aanwezigheid van het publiek in de zaal een reverberatie-opslorpemde rol, terwijl de muurbekleding met mooi gepolijst hout niet werd aangebracht omwille van het oog, maar om een bepaald reverberatie-vermogen te bekomen.

Een technisch op te lossen probleem wordt gesteld bij de uitvoering van werken met een massale bezetting waarin soms 600 à 700 medewerkers

betrokken zijn. Uw radiotoestel geeft, gelukkig voor uw bureu, niet dezelfde klanksterkte als de rechtstreekse beluistering. Gij ontvangt, laten wij zeggen, een concentratie ervan, een verkleind beeld, zoals de foto, waar op 6 cm. x 9 cm. grootte bijv. een kathedraal is afgebeeld met een 100 M. hoge toren. Indien deze foto goed verzorgd is op het gebied van de belichting, en de « mise en page » en als zij een vergelijkingspunt bevat, dan kunt gij U de massa van die kathedraal duidelijk voorstellen. Ook bij het beluisteren in de huiskamer van werken met een grote bezetting, moet gij een idee krijgen van het getal uitvoerders. De uitzending van zulke werken blijft echter, radiofonisch bekeken, minder dankbaar dan deze van een symfonie van Mozart bijv. of vooral van Kamermuziek die ten zeerste geschikt is voor radio-uitzendingen, wegens hun relatief kleine bezetting. Trouwens, het woord Kamermuziek zegt het zelf : muziek voor de huiskamer. Denken dat een volstrekte gelijkenis bestaat tussen de klankbron bij haar vertrekpunt in de studio en haar ontvangst in de huiskamer, berust, gij hebt het ondervonden, op een vergissing. De klankopname of klankregeling bij een uitzending is iets heel anders : zij is onontbeerlijk bij, en een aanvulling van het woord of de klank bij hun bron in de studio.

Ik heb mij in deze uiteenzetting willekeurig beperkt tot het algemeen aspect van de klankopname. Ik hoop vroeg of laat de kans te krijgen om U iets te vertellen over de andere factoren waarmede « die heren van de balans... » rekening moeten houden, zoals de modulatie, 't is te zeggen het regelen van de klanksterkte en het mengen van de klanken voor uw ontvangtoestel, het nut van grote of kleine studio's, de vorm van die studio's hun wandbekleding, over de verschillende types van microfonen en over de verschillende manieren van luisteren.

David VAN DE WOESTIJNE.

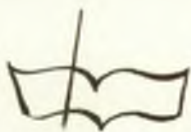
FRANZ ANDRÉ

Directeur en eerste Dirigent
van het Symfonie-Orkest van het N.I.R.

HET Symfonie-Orkest van het N. I. R. is op het ogenblik ongetwijfeld een uitstekend orkest. Al de instrumentisten zijn kunstenaars van betekenis. Het strijkkwartet bezit een merkwaardige eenheid en de houten en koperen instrumenten, vooral de hoorns, zijn van een uitzonderlijk hoog gehalte. Het is een prachtig orkest, dat door zijn tucht en eenheid algemene bewondering afdwingt. Het Symfonie-Orkest van het N. I. R. dankt zijn groeiende faam

chter niet alleen aan het talent van de muzikanten, maar ook en vooral aan het dynamisme van zijn directeur en eerste dirigent : Franz André. Franz André ! Dank zij mijn functies als criticus stond ik meer dan 30 jaar in het muzikaal leven. Ik had dus de gelegenheid het debuut van Franz André bij de radio mee te maken en hem van het begin af te waarderen. Dankbaar heb ik steeds gebruik gemaakt van elke gelegenheid die zich bood om de aandacht te vestigen op zijn werking voor de verdediging en de verspreiding van de Belgische of vreemde hedendaagse muziek, zonder evenwel na te laten nadruk te leggen op de zorg die hij besteedt aan de uitvoering van de werken der grote meesters van vroeger. Begaafd met een krachtig gezond muzikaal talent slaagt Franz André er in de juiste stemming, de innerlijke overgave, waarop elk gemeenschappelijk werk steunt, te verwekken. Hij bezielt het orkest met de jeugdige kracht, het heroïek bewustzijn en het wederzijds begrip die van elk muzikaal gebeuren iets nieuws maken. Niettegenstaande hij zijn geestdrift aan het orkest mededeelt is het rythme van zijn leiding toch bezonnen en juist. Onder dergelijke leiding leggen de orkestleden zich zelf een strenge tucht op, zij richten hun inspanning uitsluitend op het werk zelf en worden nog slechts gedreven door de wens gezamenlijk een perfecte uitvoering tot stand te brengen.

ER wordt wel eens gezegd dat Franz André zich vooral thuis voelt wanneer hij de werken van hedendaagse toondichters leidt. Ik heb hem dikwijls bij concerten en repetities aan het werk gezien en mijn antwoord zal dan ook kort zijn.

Het staat vast dat de technische moeilijkheden, die in de partituren van de meeste hedendaagse werken nochtans zeer talrijk zijn voor Franz André geen geheimen meer hebben. De dodecaphonische muziek is voor hem even doorzichtig als een wals van Johann Strauss. Met verbaazingwekkende handigheid ontdekt hij de krachttoeren die in de kreeften- en spiegelcanon opgesloten zijn. Reeds bij de lezing ontleedt hij een

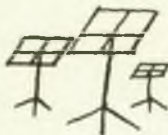

partituur van Webern of Schoenberg met buitengewone scherpzinnigheid.

Dikwijls wanneer hij voor het eerst een partituur las, zei hij me : « dat zal het uitstekend doen, de partij der hoorns is buitengewoon. Dat deel zal een prachtig effect maken ».

EN het was zo.

Franz André kent de grote klassiekers, vooral Beethoven, uitstekend. Sedert lang reeds heeft roemde dove musicus geen ten koesterde, dat hij soonlijkheid was, strevend verlijning, maar een man met klem en gezag, verkondigde en die, zelfs drukkingen, een gulle eenvoud bewaarde.

hij begrepen dat de bevage en ijdele bijgedachte ingewikkelde per naar vergeestelijking en die, zonder schroom, doch elementaire waarheden in zijn meest nobele uit-

Vele dirigenten, moe gestudeerd op de negen symfonieën, leggen buitengewone vindingrijkheid aan de dag om onverwachte effecten te bereiken. Ik beken eerlijk dat dergelijke goocheltoeren, alhoewel ze blijk geven van een grote virtuositeit, mij onverschillig laten. Ik luister echter met onvermengd genoegen naar Franz André wanneer hij bijvoorbeeld de 8e dirigeert. Zijn leiding is evenwichtig, zuiver en krachtig.

FRANZ André heeft zijn kunst zielslief, maar ook het leven en de natuur wekken zijn geestdrift op. Ik herinner mij dat wij eens, op een mooie Lentezondag, een uitstapje maakten in de omgeving van Oudenaarde, de schilderachtige Vlaamse Ardennen. Wij brachten tijdens het seizoen van de bekende bedevaart naar O. L. Vrouw van Kerselare, een bezoek aan de sympathieke toondichter Norbert Rosseau en zijn brave ouders.

GEEN enkel detail van het zo rijke landschap ontging de aandacht van mijn vriend. Tezamen bewonderden wij de bloesempracht der kerselaars. In de bocht van een weg bleef hij staan om het doorzonde heuvelig land te overschouwen.

Het waren uren van rust, maar ook uren van intens muzikale beleving, tijdens welke de kunstenaar zich één voelt met de natuur. 's Anderdaags werd ik, tijdens een repetitie in de grote studio van het N.I.R., op hartelijke wijze door Franz André ontvangen. In een gemakkelijke zetel, vlak tegenover het orkest dat ik rustig kon gadeslaan, luisterde ik. De dirigent gaf het teken en het orkest zette in. Ik genoot van de rijkdom van melodieën en rythme. De partituur werd ontleed en gecommenterd. De moeilijke passages werden nog eens doorgenomen. Alvorens het werk aan het volledig orkest toe te vertrouwen werd elke muzikale zin afzonderlijk door de verschillende instrumenten ingestudeerd. De nauw oplettende leider dacht er niet aan misplaatste kennis ten toon te spreiden, zijn discrete persoonlijkheid en zijn gezag volstonden om zijn interpretatie te doen aannemen. Tegenover zijn muzikanten betoonde hij steeds dezelfde energie, dezelfde rustige en overtuigende kracht.

Franz André is een eenvoudig, gezond en robuust mens. Een rasmusicus, die eenvoudige dingen op eenvoudige wijze uitdrukt en hun innemende schoonheid aan anderen meedeelt...

A. MICHEL.

Voorzitter van de Muziekafdeling
van de Bond van Toneel- en Muziekpers.

NEGEN EN DERTIG CENTIEM PER DAG !

I N de eerste plaats is daar mijn aangetrouwde oom. Een zachtzinnig man, met een contemplatieve natuur en een salon in genre peluche. In dit salon brengt hij, merkwaardig genoeg als men denkt aan zovele andere salons in groen peluche, bijna al zijn avonden door, bij zijn semois en zijn radio. Een filozof is mijn oom, wanneer hij thuis is. Een zijner vrienden, die liefhebbert in stambomen, beweerde onlangs dat hij het voorvaderlijke blazoen had teruggevonden, wit lam op azuren veld, en daaronder het devies « Laat mij gerust ! ». Mijn oom snapte niet eens dat het een mop was.

Echter, het tafereel wijzigt zich volkomen wanneer hij uit zijn salon komt. Want, juist omdat hij in alles zo gerust is, verkeert mijn oom in bestendig gevaar om overal te laat te komen.

Het wordt, van als hij opstaat, op 't nippertje, totdat hij thuiskomt, als de soep goed koud is, een jagen en jachten, episch genoeg om de pen

van Jerome K. Jerome in verleiding te brengen. Met dit verschil toch dat mijn oom nooit geprobeerd heeft, schilderijen op te hangen.

Het begint al dadelijk nadat oom naar de badkamer geslept is. Tante heeft een hekel aan geysers die branden zonder noodzaak. Eilaas, oom steekt zijn tandenborstel nooit in een glas heet haast, maar altijd onder een kwistig lopende kraan. « Weer een frank gas verprutst », voegt tante hem toe wanneer hij, half aangekleed, naar de telefoon stormt. Tante heeft de salonradio aangezet, opdat, tussen de deuntjes in een vriendelijke omroepster oom op nadrukkelijke toon aan de juiste tijd zou kunnen herinneren, maar voor dat vernuftige systeem heeft hij te grote haast. Hij belt de automatische klok op, schrikt van het antwoord, holt terug naar de slaapkamer, schudt zijn broekspijpen uit, zonder succes, grabbelt dan een nieuw boordeknoopje uit zijn permanente reserve, maakt een scheur in zijn bijna nieuwe boord, besluit hem zo maar te dragen, knoopt zijn das als was het een eind touw en dribbelt op kousevoeten naar de keuken.

« Eén zeventig telefoon, één vijftig voor de knoop en die boord kan ik vanavond weggooid » zucht tante.

Geen commentaar. Oom slaagt erin, zijn koffie met toast naar binnen te krijgen zonder zich te verslikken, maar zijn suiker krijgt geen tijd om te smelten en wordt door tante, stilzwijgend, bij de andere verliesposten gevoegd.

In de laatste binnenhuiscène breekt oom zijn veter, maar daar zal tante nooit iets van vernemen, want zij is al naar beneden om de straatdeur open te maken. En bovendien knoopt oom de endjes listiglijk aan elkaar, met de bedoeling om straks in de stad een nieuw paar veters te kopen. In de tram ontdekt de zondaar dat hij zijn rittenkaart in z'n andere jas heeft laten zitten, wat hem nog eens een halve frank extra kost.

De dagelijkse routine ontfermt zich pas weer over hem wanneer hij op zijn kantoorstoel beland is en zijn hart de normale slag heeft teruggevonden.

Op zijn werk is oom een model. Hij behoort namelijk tot het zeer verspreide slag van ambenaren die veertig jaar lang papieren en formulieren invullen zonder dat er ooit één uitroepteken uit hun pen komt. Zulk een teken immers drukt een gevoel, een begeren of een verlangen uit, en die zijn oom vreemd, tijdens zijn kantooruren.

Een duiveltje in hem wreekt zich echter weer na vijven. Dan kan men hem in zijn stamcafé zien zitten, achter een kwistige stapel frankstukken, met luider stemme troevend en slagen ophalend. Hij behoort tot de generatie van de whistlespelers en de hemel mag weten hoeveel combinaties en complicaties dat nobele spel met zich brengt en tot welke hartstochtelijke meningsverschillen zij aanleiding kunnen geven. Waren het geen jarenlange collega's, men zou zweren dat

de vier bestendig op het punt stonden, elkaar te lijf te gaan. Door deze inspanning uitgeput hoort oom, thuisgekomen, de dagelijkse litanie over de koude soep, het bedorven eten en de duurte van het leven met gelatenheid aan. Hij weet immers dat hij dadelijk zijn kameelharen pantoffels, zijn baardbrander, zijn groene zetel en zijn radio zal terugvinden, even-

zoveel pijlers van de ware huiselijke vrede.

Oom is geen gewoon luisteraar. Bij het gevoois van zijn luidspreker ontwaakt zijn betere ik. Hij neemt niet alles, hij is selectief... hij weet de romance met zonneschijn te ontdekken, ergens in de Rete Azzurra, en de St.-Louis-Blues in het American Forces Network. Hij smaakt de lijnheid van Charles Trenet, en ook de diepte van Pablo Casals. Als kind had hij eigenlijk musicus of poëet willen worden, en dat is misschien de verklaring van de metamorfose die hij ondergaat tijdens zijn avonduren. Terwijl tante de gebroken armen en benen leest of aan haar bloemstuk borduurt gaat oom op in zijn zaligheid, auf Flügeln des Gesanges...

Echter, niet alleen de zang draagt oom op zijn vleugelen, ook de reportage.

de familiecompetitie en Kobus Kleets vermogen hem te boeien. Zo zwerft hij langs de frequentiebanden, met een draai aan de knoppen die hij vanuit zijn zetel bedient. Zo dwaalt hij door de wereld en vergeet de vier muren van zijn dagelijkse doening.

Tante luistert mee, zij is allang op oom's selectie afgestemd. Maar tante zou tante niet zijn als zij daarbij werkeloos bleef. Ook 's avonds is zij bezig als een bij, en tegen bedtijd legt zij haar handwerk neer en diept haar huishoudboek op. Want geen dag is voor haar werkelijk afgesloten als er geen eindstreep onder de uitgaven staat. En ziet, vanavond valt haar, onder het bladeren, een blauw bedrukt billet-doux in de handen. « Hier », zegt zij gedecideerd, de gevraagde plaatjes tactloos onderbrekend, « de radiotaks voor het nieuwe jaar ». Deze keer komt oom in actie, draait de muziek af, verheft zich uit de groene peluche en grist het belastingsbiljet uit haar handen. Hij is geraakt in zijn diepste vezels, « Wééral honderd vier en veertig frank ! » stoot hij eruit...

wat jij bent ? Jij bent een échte Belg ! »

Daar heeft oom niet van terug, en met het gesprek is ook deze familie-biografie ten einde.

Jan VAN OVERLOOP.

DE ANTI-CYCLONALE WIG

ALLE kritiek op het N.I.R., op Bela Bartok, de nieuwsberichten, de reportages, de kroniek voor de duivenliefhebbers en de sluitingskwotering, ons medegedeeld door de Beurscommissie te Brussel, al deze kritiek wordt doorgaans samengevat in volgende woorden : « En tot dat weerbericht van jullie, het is altijd verkeerd. Men moet maar steeds het tegenovergestelde verwachten van hetgeen het weerbericht van de radio voorspelt en zo komt het uit ».

Het verwondert me zelfs dat niemand een proces tegen ons Radio-Instituut heeft ingesteld, omdat door onze schuld — wie anders zou het gedaan hebben? — een nieuwe pelsmantel reddeloos verloren ging of jonge koolplantjes door de nachtvorst werden aangetast. Nu, wij hebben met die voorspelling absoluut niets te maken, wel het Koninklijk Meteorologisch Instituut te Ukkel. Wij zijn zeer ernstige lui, wij houden ons niet met voorspellingen bezig en onze nieuwsberichtendienst beperkt zich tot een nuchtere vaststelling van zaken, al degenen ten spijt, die daarin wat meer kleur zouden willen brengen.

En toch willen we dat weerbericht uit Ukkel verdedigen. Het wordt

gewonnen had, hij of een ander en die antwoordde : « Wie de slag gewonnen heeft weet ik niet, wel weet ik dat indien hij verloren ware gegaan, ik de schuld had gekregen ».

En wij vragen het U in gemoede : « Zijn de weerberichten niet doorgaans juist ? » Het bewijs dat ze doorgaans juist zijn is, dat de grote meerderheid er naar luistert en er rekening mee houdt. Zo zeer zelfs dat de hoteliers en restauratiehouders van streken die leven van de toeristische nijverheid, het ons kwalijk nemen wanneer wij regen of guur weer voor hun lustoorden voorspellen.

De radio heeft een dubbele functie. Ze heeft tot opdracht te leren en te verstrooien, ze brengt kennis en verpozing. Het weerbericht vervult die dubbele taak. Het is nuttig, hoeft het gezegd, voor de landbouwers, de tuiniers, fruitkwekers en zeevissers. Het is daarbij ook een bron van conversatie en verpozing. Doe de proefneming zelf. Gij bevindt U in een lusteloos gezelschap, er is belangstelling voor niets, de tijd schijnt niet meer vooruit te gaan en ge verveelt U. In die omstandigheden en in zulke voorwaarden spreekt ge achteloos de woorden uit : « De radio voorspelt mooi weer — of regen — » het komt er niet op aan. En aanschouw dan het resultaat. Zonder twijfel hebt gij de aanleiding gegeven tot een zeer aangename conversatie die tot alles kan leiden, tot kritiek op het N.I.R., tot een uiteenzetting over de gevolgen van rheumatiek in de gewrichten of de nadelige invloed van nachtvorst op de pelargonium. Het weer was, is en blijft één der meest bruikbare onderwerpen van conversatie. Ont-

moet gij iemand wiens religieuze, politieke of filosofische opvattingen U onbekend zijn, gebruik « ons » weerbericht en gij zult verbaasd staan over de goede resultaten die ge er mee bereikt.

Het weer is iets dat de gemeenschap samenhoudt, iets dat we allen, rijk of arm, invloedrijk of verloren in de massa, op dezelfde wijze ondergaan.

De lentezon schijnt even lieflijk voor eenieder. Het zomerbriesje schenkt allen dezelfde weldoende verkoeling. De ijzel brengt eenieder onaangenaamheden, niet het minst de welgedane autobestuurder. Visjinski. Eden, Acheson en Schuman ondergaan of genieten dat weer te Parijs op dezelfde wijze en dit zou hen er toch van moeten overtuigen dat wij allen in hetzelfde schuitje zitten, in een schuitje dat « Aarde » heet en dat we allen samen naar een mooiere of slechtere toekomst leiden.

Daar zijn er die de neus ophalen voor het weer als onderwerp van conversatie. Ze hebben ongelijk. Het kan ook leiden tot diepzinnige bespiegelingen. Het kan met allerlei sausen en aroma's opgediend worden en het richt zich tot mensen van allerlei aanleg en karakter.

Hij die er het fijne van weten wil, zal zich verdiepen in cyclonen, anti-cyclonen, kammen, wiggen en dies meer. De religieus aangelegde krijgt door het weer een gelegenheid zich te oefenen in het deemoedig aanvaarden van wat de hemel zendt.

De weerselementen als regen, sneeuw en wind bieden de dichter gretig gebruikt materiaal. De kniezer heeft in het weer, het weerbericht en dientengevolge, de radio, onderwerpen waarop hij zijn slecht humeur kan uitwerken.

De mens, zijn gestel, zijn werklust, zijn inspiratie zijn ten nauwste verbonden met het weer. Het is dan ook niet te verwonderen dat de mens zich steeds voor het weer geïnteresseerd heeft. Het was weleer het domein der goden. De storm was de machtige adem van een vernielzuchtige god. De bliksemschichten waren de vonken die uit de wielen van Wodan's wagen schoten, wanneer hij in vliegende vaart over de wolken reed. De zon was het oog van een weldoende god of het wiel van zijn gouden wagen. En heeft men ons zelfs niet wijsgemaakt, wanneer het sneeuwde, dat de engeltjes in de hemel zo met hun oorkussens aan

t smijten waren, dat de pluimpjes van uit de hemel op de grond vielen?

De Grieken legden de basis van de Weerkunde. Het was Aristoteles die zich op zovele gebieden verdienstelijk maakte, die ook in zijn « Meteorologica » de oudste ons bekendste poging deed om het weer op een systematische wijze te onderzoeken. De studie van het weer was toen, zoals nu nog trouwens, nauw verbonden met de landbouw en de zeevaart. Theophrastos, de opvolger van Aristoteles, in de Peripathetische School, die belangwekkende werken op het gebied der plantkunde in het licht zond, schreef ook tractaten over « De Wind en de Weertekens ». Na de Griekse periode maakte de meteorologie gedurende de tweeduizend volgende jaren weinig vooruitgang. De

ontdekking in de XVIIe eeuw van de thermometer door Galilei en van de barometer door Torricelli maakte de weerkunde als exacte wetenschap mogelijk. De meteorologie is thans een zeer ingewikkelde studie geworden. Het weer is inderdaad het resultaat van talrijke factoren. Hoe nauwkeuriger men die bepalen kan, hoe juister de voorspellingen. Vaak hoort men dan ook klachten over het feit dat het weerbericht thans zo ingewikkeld is en zo geleerd klinkt. Inderdaad toen men nog minder over het weer wist, kon men er ook minder over vertellen. Nu men een overzicht wil geven van al de elementen die ons weer kunnen bepalen of beïnvloeden wordt zo'n beschrijving van de luchtgesteldheid soms hopeloos verward. Deskundigen hebben, herhaalde malen, nog dit jaar voor onze micro zeer interessante uiteenzettingen gegeven over de meteorologische wetenschap.

Zij vertelden dat in alle weerkundige instituten ter wereld volgende gegevens verzameld worden : de luchtdruk herleid tot zeeniveau en 0° , de barometerneiging, de temperatuur, de bewolking, de windrichting en -snelheid, het zicht, het weer op het ogenblik der waarneming, de neerslag en de uiterste temperaturen. Buiten de waarnemingen, die uitsluitend betrekking hebben op het gedeelte van de atmosfeer dat over de aardoppervlakte glijdt, worden ook peilingen hoog in de lucht verricht.

Al deze gegevens worden in code-cijfers omgezet en met de snelste middelen, waarover we thans beschikken overgeseind naar de andere

stations. In ieder insti:uut worden dan de weerkaarten opgesteld. De meteoroloog verbindt alle stations met elkaar waar dezelfde druk heerst en aldus trekt hij lijnen, die men isobaren noemt. Indien deze lijnen zich sluiten om een gebied waar de druk een maximum bereikt, dan spreekt men van een gebied van hoge luchtdruk of anticycloon. Sluiten deze isobaren zich echter om een minimum, dan spreekt men van een gebied van lage luchtdruk, cycloon of depressie. Wanneer men nu nauwkeurig deze beide gebieden nagaat, stelt men vast dat in een gebied van hoge luchtdruk de luchtstromingen draaien in de richting van de wijzers van een uurwerk, terwijl voor een depressie juist het tegenovergestelde geschiedt. Zodoende kan men de algemene luchtcirculatie om de wereld en de luchtsoorten bepalen. Luchtstromingen, die hun oorsprong in de gebieden van de Noordpool vinden, worden arctisch genoemd. Komen ze van de Noord-Atlantische oceaan of van Rusland, dan zijn het polaire luchtstromingen, terwijl ze tropisch worden genoemd wanneer ze hun oorsprong vinden in de gebieden van de Azoreneilanden. Circuleert de luchtstroom over zee en bereikt hij nadien ons land, dan haalt men zijn maritiem karakter aan, komt hij echter van over land, dan noemt men hem continentaal.

Vervolgens zoekt de meteoroloog naar die gebieden, waar twee luchtsoorten van verschillende oorsprong elkaar ontmoeten. Op de kaart tracht men de luchtsoorten van elkaar te scheiden door het plaa sen van lijnen die men fronten of steringen noemt. In die zones tussen twee luchtsoorten vertoont de lucht een zeer grote labiliteit of onstabieleit en daar ontstaat neerslag, regen, sneeuw of hagel. Men spreekt van een anti-cyclonale wig wanneer een gebied van hoge luchtdruk een wig gedreven heeft tussen twee depressies.

De voorspellingen worden dan geboren uit deze en nog andere gegevens, want de meteorologie is een wetenschap die nog steeds evolueert en zich de nieuwste uitvindingen op radio-technisch gebied onder meer radar en televisie ten nutte maakt.

Het zou natuurlijk veel dichterlijker klinken mochten onze voorspellingen steunen op de gedragingen van kikvorsen, zwaluwen en krekels. Helaas, wij leven in een zeer nuchtere tijd van statistieken en specialisatie. Het is aan deze specialisatie te danken dat de weerberichten in de meeste gevallen juist uitvallen. Waarom dan al dat gemopper over het weerbericht? Wel, er is doorgaans meer hoongelach in den lande voor één voorspelling die verkeerd is, dan felicitaties voor 99 berichten, die juist zijn. Daarbij, als iets verkeerd gaat, moet toch een zondebok gevonden worden. En als het regent, wie anders dan het N.I.R. zou men hiervoor ter verantwoording kunnen roepen?

Wij geven toe dat het weerbericht soms verkeerd is en wij vinden dit zeer jammer voor de landbouwer, die zijn hooi op het verkeerde oogenblik binnengehaald heeft. Wij vinden het betreuenswaardig voor de vrachtrijder, die niet voor ijzel gewaarschuwd werd. Wij vinden het erger nog voor de haringvisser wanneer de voorspellingen niet uitkomen. Wij begrijpen zelfs uw verontwaardiging, Mevrouw, die betrouwend op onze berichten, zonder mantel zijt vertrokken en die dan uit winkel of tea-room komend, vaststelt dat het wat koel is. Wij verontschuldigen ons bij U, Meneer, die we naar uw bureau hebben gezonden zonder regenjas en die dan met een nat pak thuis gekomen zijt. Maar in beide laatste gevallen was het zo erg toch niet. Hebben we regen voorspeld en komt er zonneshijn, dan is er geen reden om te treuren. Hebben we een mooie blauwe hemel in het vooruitzicht gesteld en kwam er regen, wel, dan hebben we U toch een blij vooruitzicht gegeven en een verwachting is toch vaak zoveel mooier dan een verwezenlijking.

Jos. GEMMEKE.

GEEN SANT...

... IN EIGEN LAND

PELLY Bay, in het Kanadese Hoge Noorden. Een paar graden boven de Poolcirkel. Een Eskimo-dorp met houten hutten, in het slechte seizoen verlaten voor de igloo's. De post uit de beschaafde wereld komt er één keer per jaar toe. Met veel geluk met het weer en bezoeken, soms wel twee keer per jaar ! Eén stenen woning in het dorp. Die van de Oblaten van Maria, sportieve verweerde missionarissen. Een Oblaat uit Limburg hoort over zijn radio vertrouwde klanken uit zijn familiekring. Hij steekt één van zijn zeldzame, kostbare sigaren op en schrijft, een stuk in de nacht lang, een paar brieven, Eén voor zijn familie en één voor de Wereldzender Leopoldstad. Die brieven moeten bijtijds af, want morgen vertrekt een eskimo-slee naar het Zuiden en als het meevalt geraakt de brief binnen de drie maand ter bestemming...

Bahia Blanca, Argentinië. 38 graden ten Zuiden van de Evenaar. Een koksmaat steekt een paar brieven in de bus. Nog juist op tijd voor de vliegmachine van morgenvroeg. « Meneer de speaker, vertelt hij in één van die brieven, ik vaar nu 25 jaar voor Deppe. Wat is er al niet veranderd op sociaal gebied, in dié 25 jaar ! En nu nog die uitzending voor de zeelieden. Dat is het toppunt ! ».

Ja, een radio-station kan in het buitenland de « favorite short wave station », de « old faithful » zijn maar binnen de eigen landsgrenzen voor een confidentiële zender doorgaan.

Hoe komt het één en het andere ?

Het één ? Het confidentiële voor eigen staatsburgers ?

Ons land bezit nog steeds op eigen bodem geen machtig kortegolfstation, dat men ontdekt bij het minste spelen van de naald over de korte-golfband. Zender Leopoldstad komt niet altijd goed in Europa door. Zelfs wanneer hij in de richting van Europa werkt bedraagt zijn zendkracht nooit meer dan 25 KW. En die 25 KW. moeten het doen temidden van dat Babel dat reuzezenders van grote en kleine mogendheden elke avond over Europa ontketenen, over dat Europa waar de eerste veldslagen in de « koude » psychologische oorlog worden geleverd.

Het andere ? De gunstige reputatie van onze Wereldzender ?

België heeft geen veldslagen in de psychologische oorlogvoering te winnen, geen bezettingen, directe noch indirecte annexaties te rechtvaardigen, geen propaganda te neutraliseren, niet aan pro-Belgische « Stimmungsmacherei » te doen. Het kan zich de « weelde » veroorloven, zijn korte-golfradio te richten op een normale activiteit en geen ander resultaat na te streven dan het onderstrepen van het beeld van de Belg, proto-type van de West-Europeaan, een « mens als andere », in mentaliteit, zeden en gewoonten, sociale en economische bedrijvigheid. Onze korte-golfradio kan terecht in zijn indicatief woorden gebruiken als « Vriendschapsbode », « Voix de la Concorde », « International Goodwill Station », « Entre Amigos », enz...

De mannen en vrouwen die te Leopoldstad voor dat radiowerk instaan krijgen bitter weinig consignes uit te voeren. En dan nog gaat het bijna uitsluitend om consignes die een vertrouwelijke toon aan de uitzendingen moeten geven, dit wil zeggen, die moeten helpen, met weinig technische middelen zo goed mogelijk « aan radio te doen ».

Een paar voorbeelden.

Het eerste consigne ontlenen wij aan onze Anglo-Saxische vrienden. Het draagt veel namen, maar die altijd op hetzelfde neerkomen : « Human touch », « human approach », « human interest », enz... Niet alleen zal de omroeper de soldaat, de scholier, de zeeman aanspreken als « Jack » of « Bill », de zakenman als « Mr. So and So », de officier als « Lieutenant », de politiemans als « Officer » of « Constable » — en bovenal belangstelling aan de dag leggen voor het dagelijks leven van zijn luisteraars. Hij zal ook « iets van zichzelf geven » bvb., zeggen of hij in de studio transpireert of rilt, of de onderbreking die pas voorbij is gevolg was van het inslaan van de bliksem op de antennes, of hij door twee voet water of twee duim stof naar de studio wandelde, wat zijn boy hem gisteravond vertelde, of hij met verlof geweest is of hoopt te gaan... En stilaan gaat de luisteraar gewoon worden aan die stem die avond na avond spreekt als kwam zij uit die zetel daar, in de andere hoek van de huiskamer. En hij zal niet gaan denken, dat die « Onder-Ons » -atmosfeer, die uitzending van « Amongst Friends » gemaakt klinkt en propagandapillen moet doen slikken.

Een ander consigne ? Humor, en daarna nog humor, en om te sluiten nog meer humor !

Schrijft een Amerikaan dat hij Leopoldstad zonder antenne, met aardverbinding op de « cold water pipe » kan horen als een gewestelijk station, dan antwoordt Bill Ashley, John Cookson of Henry Ancelot, met zijn droogste stemgeluid : « Onze hoofdingenieur vond uw bevindingen

bijzonder interessant. Volgens hem valt er misschien nog één verbetering te proberen : sluit eens aan op de « hot water pipe ! ».

Of een Zweed schrijft met heel veel medevoelen over dat moorddadige klimaat van Leopoldstad. « Niet zo erg, antwoordt John, die warmte, daar wennen wij aan, man ! Maar het is vooral het ongedierte waar wij een hekel aan hebben. Bvb., die moskieten, hé ? Wel, daar hebben wij na veel studie iets op gevonden : wij hebben opgemerkt, dat de spinnen ze opvreten. Nu wordt elk spinneweb taboe verklaard. De boy vraagt natuurlijk niet beter, maar na een tijdje zijn wij gepest door die spinnen. Nu komt de tijd van de huishagedis, die spinnen vreet. En als die een te groot gezin heeft, gaat ons kweekexperiment verder, steeds met grotere dieren. Wanneer wij daar niet meer tegen op kunnen, nemen wij een andere woning en... herbeginnen wij ! »

Geen wonder, dat de luisteraar gaat meespelen... soms onbewust. Zekere dag vinden wij in de brielwisseling een briefje van een district-attorney uit New-Jersey. De slotwoorden zijn : « Keep on the good work ! ». De volgende brief draagt de stempel : « Censorship Maine State Prison ». En de luisteraar met zijn vele « vrije » avonden zegt in substantie : « Ik hoor U elke avond op de distributie. Keep on the good work ! ».

Meer dan 5.000 mensen, over de hele aardbodem verspreid, hebben die « Onder-Ons » -atmosfeer heel, heel ernstig opgenomen. Zij hebben een vereniging gesticht van de vrienden van de wereldzender Leopoldstad, de club « OTC-Amongst-Friends ».

De Club bestaat naast de talrijke verenigingen van amateurzenders, ook wel de « Hams » genaamd en naast de nationale verenigingen van korte-golfluisteraars als de Belgian, British, Scandinavian Short Wave Clubs. OTC-Club werkt nauw met al die verenigingen samen, maar heeft haar eigen activiteit : correspondentievriendschap, fotohobby, filatelie, bijdragen tot het Solidariteitsfonds van de vroeger geheime Missie Samoyède, enz...

Leden van de « pen pal corner » werden zo druk aangeschreven, dat zij de Wereldzender moesten vragen, hen alsjeblijft over de micro te excuseren omdat zij anders een secretaresse zouden moeten betalen, zich een nieuwe huisbel aanschaffen of hun te duur geworden telefoonabonnement afzeggen.

Van al die vriendschap onder de luisteraars van het Station Leopoldstad zal er waarschijnlijk wel iets op de « homo belgicus » en op België uitstralen, en zonder een overdaad van « propaganda ».

De Wereldzender telt verwonderlijk veel universitaireren onder zijn getrouwen. Velen onder deze schrijven ons, dat zij een cursus willen

besteden aan Belgische geschiedenis, folklore, architectuur, enz... Ook op de gewone school dringt hij door. Onderwijzeressen en onderwijzers vragen de kleuters thuis of bij vriendjes, naar de « Colonial Talks » uit Leopoldstad te luisteren en dan hun huiswerk te besteden aan het leven in Zwart Afrika. Sanatoria en ziekenhuizen hebben hem op de distributie. Een van die sanatoria is « Belgica » te Leysin (Zwitserland) waar vooral gewezen Belgische politieke en krijgsgevangenen verpleegd worden, die van zender Leopoldstad hun eigen wekelijks uurtje krijgen.

De Wereldzender zet nu al negen jaar zijn werk voort. In oorlog en vrede heeft hij er toe bijgedragen België beter te doen kennen, er een greintje sympathie méér voor te scheppen. Hij deed het met verbazend weinig technische middelen. Op geen enkel ogenblik straalt hij over een bepaalde aardstreek uit met meer dan 25, 12,5 of zelfs 6,25 KW. Want hij moet zijn totale kracht van 50 KW. over verschillend gerichte antennes verdelen.

Hij deed het ook ten koste van een dagelijkse gymnastiek met opsturen van perstelegrammen, van op plaat geregistreerde programma's met radioverbinding Ruiselede-Leopoldstad, dienstnota's die op 7.000 Km. afstand dienen geïnterpreteerd.

Binnenkort, en hopelijk in 1952 worden die 50 KW. opgevoerd tot 200; op zekere ogenblikken 250 en zelfs 270, op een « netwerk » dat enig zal zijn voor West-Europa. Al de andere technische middelen van het N.I.R. zullen beschikbaar zijn. Geen last meer met een Congolees marconist die bij zijn captatie van het nieuws in slaap viel of een « billet doux » aan zijn zwarte verloofde schreef. Geen gesukkel meer met de beluistering van Ruiselede, die door deze of gene krachtzender overdonderd werd. Geen geloop meer naar N'Dolo, voor het pas aangekomen vliegtuig uit Melsbroek of naar post- of telegraafkantoor voor de « Onder-Ons-briefwisseling » of het perstelegram uit Brussel.

Blijde verwachting voorzeker. Maar toch een tikje weemoed bij de gedachte dat het pionierswerk voorbij zal zijn en dat de Belgische kortgolfradio een « radio als de andere » zal worden.

En ook een onbestemde vrees. Vrees voor de luisteraar in eigen land, die « Waver » maar voor 't grijpen zal hebben. Die waarschijnlijk niet zal inzien dat voor verre overzeese gebieden wordt uitgezonden. Die als elke Brit, Fransman, Nederlander of Zwitser vindt dat zijn nationale omroep het niet haalt bij die « uitstekende » programma's uit om het even welk ander land.

Wordt het dan niet opnieuw : « Geen sant in eigen land » ?

F. ZOETE.

HET ZENDCENTRUM

REEDS geruime tijd heeft het N.I.R. het bouwen van een nationaal zendcentrum voor grote zenders onder ogen genomen. Onmiddellijk na de voltooiing van het gebouw van het N.I.R. op het Flageyplein, moest met de werken van het zendcentrum een aanvang genomen worden. In 1938 werd inderdaad te Waver-Overijse, ongeveer 20 Km. ten Z.-O. van Brussel, een terrein van 57 hectaren aangekocht.

De plannen werden echter door de oorlog onderbroken. Wegens de algemene economische toestand en de noodzakelijkheid zo spoedig mogelijk eerst een voorlopig net van zenders, ter vervanging van de tijdens de vijandelijkheden vernielde zenders op te richten, konden deze plannen na de oorlog niet onmiddellijk hervat worden.

Wanneer in 1947 het vraagstuk weder opgenomen werd, stond het N.I.R. eveneens voor het vraagstuk der uitzendingen op korte golflengten, dat, door de oprichting van een 50 KW. zender te Leopoldstad en de organisatie van een dienst op korte golven te Londen door de B.N.R.O., gestalte had aangenomen.

Na rijp overleg werd besloten aan beide vraagstukken een gemeenschappelijke oplossing te geven en een zendcentrum voor grote zenders op midden- en korte golven op te richten. Deze oplossing, die voor het aanleggen van het antenneveld voorzorgsmaatregelen vereiste, werd tenslotte verkozen, daar zij zowel in de exploitatie als in de investering besparingen mogelijk maakt.

De oppervlakte van het terrein dat vóór de oorlog aangekocht werd, was echter voor dit dubbel zendcentrum ontoereikend. Er werden dan ook 42 bijkomende hectaren aangekocht, waardoor de totale oppervlakte op ongeveer 100 hectaren gebracht werd.

TE WAVER-OVERIJSE

DE ZENDERS

Wat de zenders betreft, voorzag een eerste ontwerp, voor elke golflengte, het gebruik van gekoppelde middengolfzenders, die gelijktijdig in werking zijn en die dezelfde antenne voeden. Daar een der zenders alleen blijft functioneren, wanneer de andere uitgeschakeld is, wordt het percentage der defecten verminderd.

Dit ontwerp werd nochtans opgegeven en vervangen door een ander, dat voor iedere golflengte een zender met het volledig vermogen voorzag, waarbij een reservezender met beperkt vermogen werd gevoegd, die in geval van defect automatisch in werking zou treden.

Een aanzienlijk percentage van de defecten aan onze zenders is inderdaad te wijten aan het wegvallen van de voeding van elektrische energie. Met gekoppelde zenders zouden wij slechts tegen deze verzwakkingen beveiligd zijn door de oprichting van een hulpcentrale van groot vermogen. Door het gebruik van reservezenders met beperkt vermogen kan de hulpcentrale gereduceerd worden tot een of twee kleinere Dieselmotor-generatoren, die minder duur zijn, minder plaats vergen en waarvan de exploitatie gemakkelijk is. In geval van plotselinge daling der spanning komen deze hulpgroepen automatisch in werking.

De installatie te Waver omvat dus :

één 150 KW. zender voor middengolven, bestemd om te werken,

één 20 KW. reserve-zender voor middengolven, op de frequentie 620 Kc/s (golflengte : 483,9 M.),

één 150 KW. zender voor middengolven, bestemd om te werken op de frequentie,

één 20 KW. reserve-zender voor middengolven, 926 Kc/s (golflengte 324 M.),

twee 100 KW. zenders voor korte golven,

één 20 KW. reserve-zender voor korte golven.

Voor deze verschillende zenders werd zoveel mogelijk de standardisatie der elementen aangenomen: er wordt bv. één enkel type van watergekoelde lamp gebruikt; de voeding in hoogspanning van de hoofdzenders voor midden- en korte golven geschiedt door onafhankelijke kwikdampgelijkrichters met gestuurde roosters, die omschakelbaar zijn van de ene zender op de andere.

DE ANTENNES

Het antennenet omvat :

— voor de uitzendingen op middengolven :

2 anti-fading straalmasten, voor de 620 Kc/s en 926 Kc/s, met een respectievelijke hoogte van 245 M. en 165 M.

1 reservemast van 90 M., die het mogelijk moet maken dat aan de twee hoofdmasten kan gewerkt worden in geval van beschadiging of voor onderhoud :

— voor de uitzendingen op korte golven :

2 gordijnantennes, gericht naar Belgisch Kongo.

2 ruitantennes, gericht naar Belgisch Kongo.

1 ruitantenne gericht naar Noord-Amerika.

1 ruitantenne gericht naar Zuid-Amerika.

1 ruitantenne gericht naar het Verre Oosten.

1 ruitantenne gericht naar Scandinavië (kan tevens naar het Iberisch Schiereiland gericht worden.

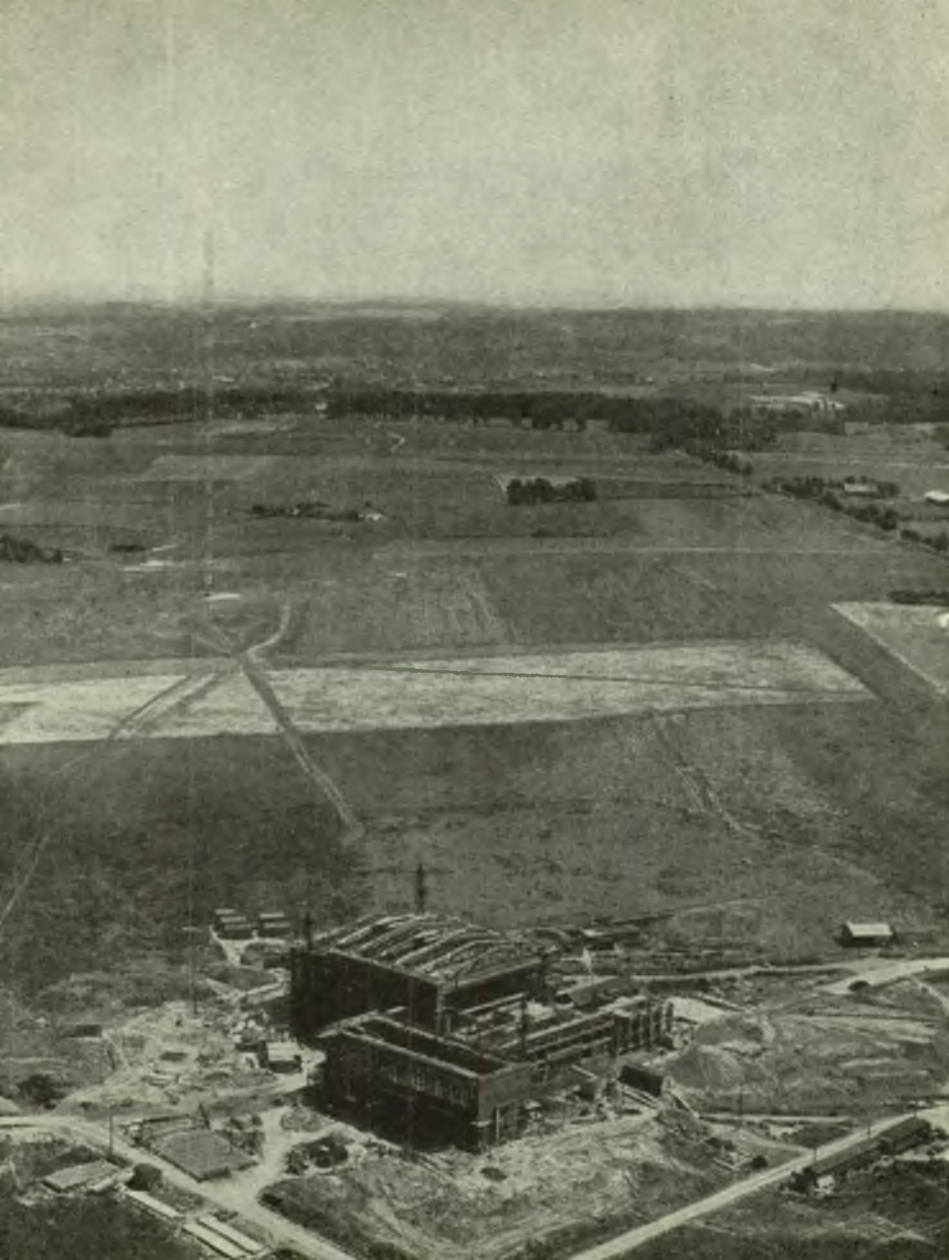
De zenders op korte golven hebben elk een « feeder » naar een omschakelaar, die geplaatst is in de zaal der zenders, van waaruit de feeders naar de verschillende antennes uitgaan. Deze omschakelaar wordt bediend bij middel van geperste lucht.

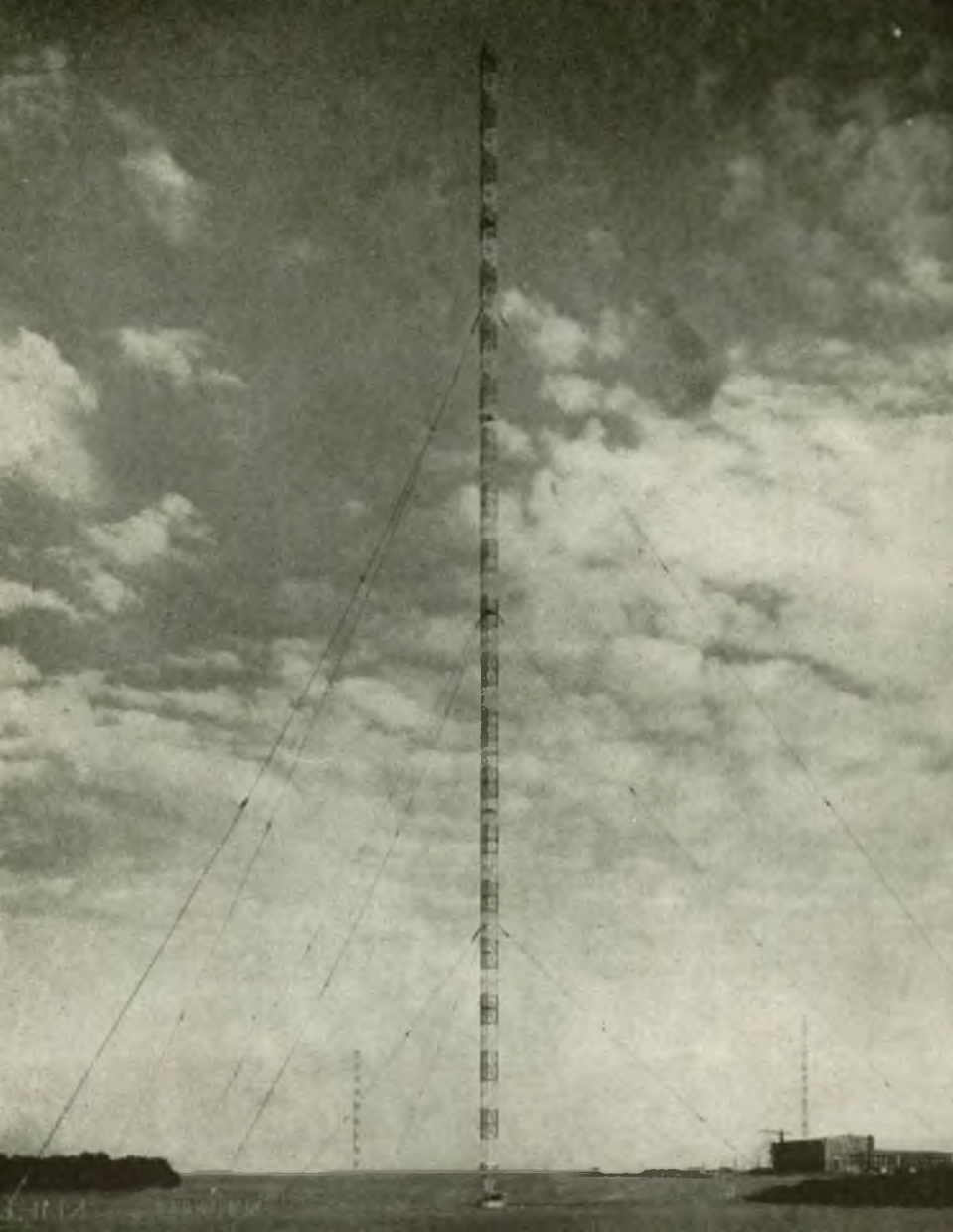
HET GEBOUW

Het gebouw waar deze verschillende installaties moeten ondergebracht worden, heeft een totale omvang van 54.000 m³ : het omvat drie

Luchtfoto, genomen op de hoogte van de zendmast van 245 M., van het uitzendingsgebouw en van de uitstralingsmast van 165 M. Het hoge achterste gedeelte van het gebouw is bestemd voor de zenders. Op het voorplan : het onderstation. Tussen beide : het gedeelte voor de administratieve diensten.

aan elkaar palende gedeelten, die goed afgescheiden zijn, in het ene zijn de zenders en hulpstoelen (auxiliaires) ondergebracht, het onderstation werd in het tweede gedeelte geplaatst, en het derde omvat de werkhuisen, de magazijnen, kantoren en bijlokalen.

Dit algemeen plan komt tot uiting in het buitenaspect van het gebouw, vooreerst door de omvang en vervolgens door de keuze van het materiaal. Over het algemeen heeft men getracht het materiaal van de ruwbouw onbedekt te laten en werd zo weinig mogelijk gebruik gemaakt van bepleisteringen, stuc en dergelijke, hetgeen aan de eisen van een functionele esthetica voldoet en tevens besparingen mogelijk maakt. De betonvlakken werden bijvoorbeeld onbedekt gelaten en slechts gekorreed.

Voor de verwarming der gebouwen recupereert men de calorïen waarvan de verwijdering noodzakelijk is. Aldus worden de calorïen van het water dat in de lampen circuleert en deze van de lucht die in de lampen geblazen wordt, gerecupereerd.

Voor de koudste periodes van het jaar en tijdens de stilstand der zenders, is echter een hulpverwarming noodzakelijk. Deze verwarming wordt door mazoutketels gevoed en geschiedt in de zaal der zenders door uitstraling langs de grond en in de magazijnen, werkhuisen en gangen door uitstraling langs panelen die op zichtbare wijze aan de zoldering bevestigd zijn.

* * *

De werken waren op het einde van 1951 ver gevorderd. Het gebouw, waarvan de oprichting in October 1950 begon, was einde 1951 voor het gedeelte der zenders zo goed als voltooid.

Met de installatie van de zenders zelf, die in 1949 besteld werden, is voor de middengolven een aanvang gemaakt. Deze voor de korte golven zullen bij het begin van 1952 geïnstalleerd worden. De oprichting der straalmasten werd in Juli 1951 beëindigd.

De in werkingtreding van de zenders midden- en korte golven werd voor 1952 voorzien.

De zenders voor middengolven zullen het de luisteraars gemakkelijk maken, zowel bij dag als 's nachts, de uitzending op te vangen, die voor hen bestemd is. Door de zenders voor korte golven kan de stem van België in de meest gunstige voorwaarden die de moderne techniek biedt, de Kolonie en de verschillende continenten, tot wie zij zich wenst te richten, bereiken.

←

De uitzendingsmasten : Op het voorplan de 245 M.-hoge mast. Op het achterplan, links, de mast van 90 M. hoogte. Op het achterplan, rechts, de mast van 165 M. hoogte.

WAT DOET DE SCHOOLRADIO

OP HET GEBIED VAN DE LITERATUUR ?

DE Schoolradio beweegt zich op een speciaal terrein, dat bepaald wordt door de didactische strekking van de programma's, het speciale publiek, waarvoor deze uitzendingen bestemd zijn, n.l. leerlingen met een leeftijdsgrens, die gaat van 10 tot 18 jaar, en tenslotte de manier van beluisteren, t.t.z. de beluistering in groep. Het zal dan ook nuttig zijn dat ik vooraf in het kort onze opvatting van de Schoolradio toelicht.

1) Onze Schoolradio-uitzendingen zijn radioprogramma's, die enigszins bij één of ander leervak aanleunen — in dit geval het onderricht in de moedertaal of het onderricht in de literatuurgeschiedenis — zonder echter het onderricht zelve te willen vervangen. De Schoolradio verstrekt dus aanvullend onderricht. Zij is slechts te verrechtvaardigen in zoverre zij iets kan brengen wat de leraar in de klasse zelf niet kan verwezenlijken. En dit is gewoonlijk het geval telkens daarbij de specifieke radiomiddelen kunnen aangewend worden.

2) De Schoolradio huldigt ook het principe van de aanpassing. Wij zenden uit voor leerlingen van 10 tot 18 jaar. Deze leeftijdsgrenzen

reiken van de lagere school tot de hoogste klassen van het Middelbaar Onderwijs.

Wij hebben daarom drie verschillende reeksen voorzien :

- Een reeks voor leerlingen van 10 tot 12 jaar.
- Een reeks voor leerlingen van 12 tot 15 jaar.
- Een reeks voor leerlingen van 15 tot 18 jaar.

Ik zal nu ieder van deze drie reeksen nader onderzoeken.

1. — Vooreerst de *Lagere School*. — Het spreekt vanzelf, dat wij het woord literatuur hier zeer breed moeten opvatten. De Schoolradio wil hier in de eerste plaats een aanvulling zijn voor het onderricht in de moedertaal.

Het ligt voor de hand, dat een groot gedeelte van de problemen die zich aan de onderwijzer stellen in verband met de studie van het Nederlands buiten het bereik vallen van de radio. Wij kunnen geen lessen geven in grammatica of syntaxis.

De bijdrage van de Schoolradio ligt echter op een ander gebied. Radio is eerder een emotioneel en een cultuurscheppend uitdrukkingsmiddel dan een louter intellectueel medium. Een goede uitzending moet een prikkel zijn voor de verbeelding en een stimulans om de leerzucht van de leerlingen aan te wakkeren.

Wat het moedertaal-onderricht betreft kunnen wij deze mogelijkheid schitterend aanwenden omdat van zeker standpunt uit bekeken het leren van de moedertaal een activiteit is, die zich ook buiten de klasuren voortzet. Ik bedoel hier het lezen. En hier komen wij op een domein waar de radio de leraar een helpende hand kan toesteken. De meeste kinderen vinden genot in het lezen, hoewel er ook anderen zijn die nooit vanzelf een hand naar een boek zullen uitsteken. Daarom schrijven wij regelmatig in onze programma's een rubriek in onder de titel « Wij lezen een mooi Boek ». Het boek wordt verhaald, een mooie passage wordt voorgelezen, een boeiende passage wordt dramatisch uitgebeeld, passende muziek scheidt de atmosfeer.

2. — Ook de *leerlingen van 12 tot 15 jaar* moeten lezen. Maar de leraar wenst dat zij niet zouden stilstaan bij het louter avontuurlijke. Men moet hen stilaan trachten binnen te leiden in het domein van de literatuur, in een literatuur die niet louter op avonturen afgestemd is en waarin de karakters der personages meer reliëf krijgen dan in het avonturenverhaal met zijn simplistische opvatting van wit en zwart, van helden en booswichten.

Om aan deze eis te gemoet te komen heeft de Schoolradio ook voor de leerlingen van 12 tot 15 jaar een reeks uitzendingen over de klassieke

jeugdboeken ingericht. De bedoeling is hierdoor de aandacht van de leerlingen te vestigen op boeken met zekere literaire kwaliteiten, maar waar zij op hun leeftijd genot kunnen aan beleven. Gelukkig is de opgave hier niet moeilijk. Er zijn tal van boeken, die speciaal voor de jeugd geschreven zijn, ofwel boeken, die alhoewel ze oorspronkelijk voor volwassen lezers bestemd waren, toch wemelen van avontuurlijke gebeurtenissen en aldus direct, zonder aanpassing door de jeugd te genieten zijn.

Wat is nu onze bedoeling met deze uitzendingen ?

Wel, wij willen in de eerste plaats de leerlingen aanzetten het boek zelf te lezen. Wij willen hun een voorsmaak geven van het genot, dat hun te wachten staat, wanneer zij zelf het boek ter hand nemen. Daarom behandelen wij het boek gewoonlijk niet in zijn geheel. Alleen enkele scènes worden uitgebeeld om een voorsmaakje te geven. Wij willen dus in de eerste plaats appetijt opwekken.

3. — En zo komen wij tot de hoogste en laatste categorie uitzendingen van de Schoolradio, nl. deze bestemd voor *leerlingen van 15 tot 18 jaar*.

En hier zullen wij dan beslist een stap verder gaan. De leerlingen uit de hoogste klassen van het Middelbaar Onderwijs kunnen wij grosso-modo als volwassen beschouwen. Voor hen is niet meer het verhaal of de intrigue hoofdzaak. Wij nemen dus aan, dat zij toegankelijk zijn voor louter literaire emoties, dat zij genoeg kunnen vinden aan het rythme van een vers en dat zij vatbaar zijn voor het plastische van een mooie, rijke woordkunst. Wij zullen dus in onze uitzendingen in de eerste plaats beroep doen op hun esthetisch gevoel.

Maar daarnaast is er ook het uitgebreide domein van de literatuur-geschiedenis. De Schoolradio wil hen niet alleen esthetisch genot verschaffen, maar zij wil hen ook nader bekend maken met de bijzonderste auteurs en met het leven van deze auteurs.

Hoe wij dit voor de radio verwezenlijken zal U vragen ? Wel, ziehier enkele middelen, die wij te onzer beschikking hebben :

1) Vooreerst zijn daar de opvoeringen van klassiek toneelwerk. Wij kunnen deze opvoeringen bezorgen in optima forma omdat het N.I.R. beschikt over een groep geschoolde acteurs en actrices. Werken zoals « Elckerlyc », « Floris ende Blancefloer », « Esmoreit », « Adam in Ballingschap », « De gecroonde Leerse » en vele andere verschijnen regelmatig op onze programma's.

2) Naast het toneel behoort ook de poëzie tot ons domein. Tijdens het vorige schooljaar hebben wij hoofdzakelijk een keuze gedaan uit de Middelnederlandse poëzie. De radio beschikt over uitstekende middelen

om een poëzieprogramma meer reliëf te verlenen. Zo is het bvb. mogelijk de gedichten of literaire fragmenten af te wisselen met kleine muzikale intermezzi. Daarbij wordt er dan naar gestreefd een zeker parallelisme tussen muziek en tekst te verwezenlijken, zodanig dat beide mekaar aanvullen en dat het geheel in dezelfde stijl en atmosfeer blijft.

Dit jaar organiseren wij een reeks van 12 uitzendingen over de 17de eeuw in de Nederlandse Literatuur.

3) Tot zover dus wat het louter literaire betreft. Maar naast het werk zelf is er ook de auteur. Naast het gedicht, dat in lijvige bloemlezingen gecompileerd wordt, is er ook de mens, die het gedicht geschapen heeft. En nu kan het in vele gevallen ook interessant zijn iets meer te vernemen over de dichter zelf. De meeste literatuurgeschiedenissen geven U wel enkele biografische nota's maar dit alles blijft toch zo veraf, zo koud, zo levensvreemd. Dit alles blijft een kille abstractie. De auteur wordt zelden voor de leerlingen op de schoolbanken een levend wezen, een man, die geleden en gestreden heeft, een man, die in het dagelijks leven gestaan heeft, zoals gij en ik. Nu is het één van de grote voordelen van de radio, dat zij de auteur nader bij het publiek kan brengen. Langs de radio kan men de levende schrijvers rechtstreeks tot de luisteraar laten spreken, men kan ze over hun leven laten vertellen, men kan ze interviewen over hun werk en over hun plannen, men kan ze laten voorlezen uit eigen werk, enz. Zo brachten wij twee jaar geleden een persoonlijke boodschap van de thans meer dan 80-jarige dichteres Henriette Roland Holst. Wij brachten spreekbeurten door Herman Teirlinck en Karel Jonckheere en vele anderen. Verleden jaar vertelde Stijn Streuvels voor de microfoon over zijn persoonlijke herinneringen aan Guido Gezelle. Dit jaar organiseren wij ook voor de Schoolradio een Streuvelsviering. En zo vinden geregeld alle belangrijke literaire herdenkingen hun weerklink in de Schoolradio.

Ik ben even bij het literaire gedeelte van onze uitzendingen blijven stilstaan, omdat zij op duidelijke wijze aantonen hoe wij bij het samenstellen van Schoolradio-programma's te werk gaan. Ook voor de overige vakken trachten wij zoveel mogelijk te vertellen met specifieke radio-middelen. Eigenlijk, mengen wij in *al* onze uitzendingen een zekere dosis literatuur, want *al* onze uitzendingen moeten mooi zijn en aantrekkelijk.

Dat is de eerste voorwaarde voor een goede Schoolradio-uitzending.

Julien GORUS.

HET HELE LAND HOORDE HET ...

I N de huiselijke sfeer van een regionaal omroepbedrijf, wellicht méér nog dan in de centrale N.I.R.-diensten, ondervindt men bijna elke dag hoezeer onze mensen vertrouwd zijn geraakt met de radio. En hoe ze iemand die « voor de micro spreekt » niet langer nog eerbiedig nakijken en na-fluisteren. Hij is voor hen een normaal sterveling en in niets beter dan de voorzitter van de hanenzang-club of de secretaris van het werk van de akker, die immers ook, te gelegener tijd, bv. bij het 3^e lustrum van de vereniging, of op de vooravond van het provinciaal congres, in onze studio het woord zijn komen voeren.

Ik wil maar zeggen : het luisterend publiek weet er het lijne van en weigert enige aandacht te wijden aan het phaenomeen « radio ». Het vraagt van ons, terecht, substantiële dingen.

Deze vaststelling, hoe verheugend ook, bezwaart zelfs het meest zonnige gemoed, wanneer men de voorhanden zijnde gelden natelt, die in een regionale studio het honoreren van deze « substantiële dingen » moeten toelaten.

Gelukkig heeft men in Kortrijk, lang geleden reeds, ontdekt hoezeer de luisteraar zijn kunnen en kennen als substantieel beschouwt : Kortrijk liet hem zingen, jodelen, trompet en bugel spelen, in een traditioneel geworden « crochet ». Limburg heeft dit voorbeeld dankbaar nagevolgd, en in een reeks radio-competities zijn ook onze rurale krachten, de één

« Geef hem de pint ! » Jan Van der Straeten interviewt het oude paar Mane en Betje in « Het Hele Dorp Bree ».

na de andere, op het podium komen aanschuiven om hun talenten tentoon te spreiden.

« Verzachtende Omstandigheden » was de titel van dit programma. een titel die meteen een serieus excuus was. Het ging vorig winterseizoen elke week de aether in, ten detrimente van enkelen en tot jolijt van velen.

De zomermaanden waren goed voor een bezadigde studie van de vele brieven-van-luisteraars, omtrent dit programma. Wij concludeerden dat : waar mensen van het dorp met zoveel succes voor de micro kunnen zingen, kunstfluiten, jodelen, enz., er beslist ook anderen zouden gevonden worden die met dezelfde bijval zouden vertellen. Wij hoorden Wilfred Pickles in de B.B.C., wij namen een koen besluit en legden de grondslagen voor « Het hele Dorp »...

Nu ligt hier voor mij de dikke bundel met de ettelijke honderden brieven, waarin luisteraars goede woorden schreven over ons nieuwe programma : brieven van bakvisjes die verzochten om foto's van de

uroepers : die brief van een pastoor die meldt dat hij op Vrijdagavond zijn kajotters niet meer naar de vergadering krijgt; brieven van clubs die voor hun wekelijkse kaartpartij een andere avond hebben gekozen; lange,

enthousiaste brieven uit de hoofdstad, van Limburgse families die elke Vrijdagavond op Hasselt afstemmen. Ook brieven uit het buitenland : van onze soldaten in de Belgische bezettingszone; van die Vlaamse mensen in het dorpje Guitard bij Agen, in Zuid-Frankrijk; van die Limburgse Pater in Chester; van Limburgse arbeiders in Göteborg...

Men vraagt zich af wat deze briefschrijvers in dit bijna volledig geïmproviseerde en, vanuit artistiek standpunt, zo onvolkomen programma, dermate heeft geboeid. De lokale talenten zingen soms zo onnoemelijk vals en talrijk zijn de keren dat de harmonie roemloos uit de maat is geraakt. Zijn het dan de klokken van de dorps'toren die het programma inluiden? Of de ongedwongenheid waarmee een oude man herinneringen

ophaalt uit « de goede, oude tijd »? Of de spontane leute bij de papegaaienquiz?

Het zal wel zo zijn, dat het publiek mensen van vlees en bloed wil horen, die, voor de vuist, recht uit hun hart spreken en die veel-

eer een brok folklore zijn, dan getrainde woordkunstenaars ; dat het ook eens 'n harmonie wil horen, die niet feilloos de ouverture van « Zampa » speelt ; en zangers die eerst nog komen vertellen dat ze ook nog haarkapper, postbode of onderwijzer zijn. Kortom dat men er gaarne een avond voor reserveert om kennis te maken met het hele Limburgse dorp, zoals het is in zijn beste en vrolijkste ogenblikken.

Zó floreert dit programma : Jan Van der Straeten, Pol Cabus en Tuur Wouters sloven zich uit om elke week een nieuw dorp voor de microfoon te brengen. En elk nieuw dorp betekent een nieuw avontuur, vol revelaties en, helaas, ook vol perikelen van dorpspolitieke en andere aard.

Bert LEYSEN,
Hoofd van Studio Hasselt.

EEN BEZOEK AAN HET N.I.R.

DAMES en Heren, laten wij van deze mooie Zondagmorgen gebruik maken om even een bezoek te brengen aan het gebouw van het N.I.R. Wij bevinden ons thans in de hall en het valt U onmiddellijk op dat dit gebouw helemaal niet lelijk, neen, zelfs mooi is. Al de elementen, die er de schoonheid van uitmaken, hebben evenwel een « dienende » functie.

Er is geen overbodige luxe. De tapijten dempen het geluid der voetstappen, het houtwerk en de gordijnen weerkaatsen de klanken of slorpen ze op. Terloops wijzen wij er op dat dit hout Belgisch materiaal is, vermits het afkomstig is uit onze kolonie. (foto n° 1).

Alvorens echter onze wandeling doorheen dit « klankenfabriek » in te zetten, geven wij U de schematische verdeling der lokalen :

Kelder : de verwarmings- en ventilatie-installaties, de elektrische centrale en een studio.

Geljkvloers : Gemeenschappelijke diensten, namelijk de Muziekbibliotheek en 3 studio's.

Tussenverdieping : Gemeenschappelijke diensten, zoals de Discotheek, de letterkundige bibliotheek, de Werelduitzendingen, enz...

1^e Verdieping : de Vlaamse Uitzendingen, met de studio's voor de gesproken uitzendingen en de ingang van de grote studio.

2de Verdieping : de Franse Uitzendingen, met de studio's voor de gesproken uitzendingen.

Foto n° 1.

3de Verdieping : het Technisch Departement.

4de Verdieping : de Administratie.

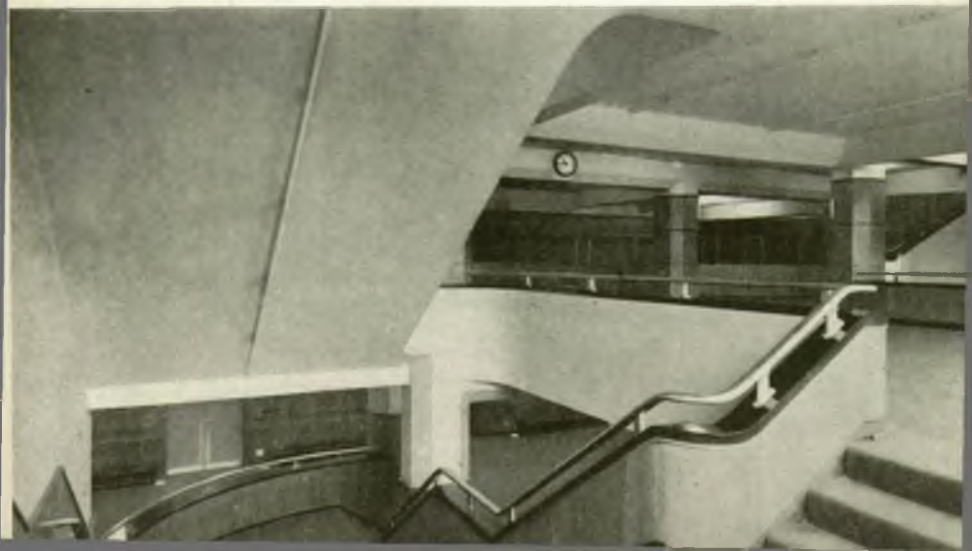
5de Verdieping : het Secretariaat van het Instituut en de Raad van Beheer.

De eerste studio's waarmede wij op het gelijkvloers kennis maken zijn de twee kleine studio's ingericht voor de uitzending van kamermuziek en recitals. (300 m³) (foto n° 2). Zij zijn, zoals trouwens alle studio's, in trapeziumvorm gebouwd, kunstmatig verlucht, en beschikken over een speciale cabine voor de omroeper en een cabine voor de modulator.

Langs de vestiaires leidt de trap (foto n° 3) ons naar de grote studio. In het voorbijgaan werpen wij even een blik naar buiten (foto n° 4). De ligging van het gebouw van het N.I.R. is prachtig. De vijvers van Elsene vormen een mooi decor van water en groen.

Boven : foto n° 2. — Onder : foto n° 3.

Voor de grote studio groeten wij het gedenkteken, gewijd aan de personeelsleden van het N.I.R. en de medewerkers van de clandestiene zendingen Samoyède en Stentor, die tijdens de laatste oorlog hun leven lieten.

In de grote studio (foto n° 5) hebben de uitvoeringen van het Symfonie-orkest van de Belgische Nationale Radio-Omroep, met de eventuele medewerking van de koren, plaats. Deze studio heeft een ruimte van 15.000 m³ en vertoont de karakteristieken van al de studio's : luchtverversing, enz... Deze radiostudio kan nog altijd als een der belangrijkste van Europa beschouwd worden.

De achterwand wordt volledig ingenomen door het grote orgel (foto n° 6) met 4 klavieren, 1 pedaal, 95 registers en 8.125 pijpen. Dank zij de inrichting van de grote studio kunnen alle symfonische werken in de beste voorwaarden uitgevoerd worden.

Wat verder bevinden zich de studio's waar gespecialiseerde acteurs van de dramatische troep, onder leiding der regisseurs en met de medewerking van bevoegde technici, luisterspelen en radiobewerkingen van toneelstukken opvoeren. Wij komen juist op het geschikte ogenblik. Er wordt druk gerepeteerd en zorgvuldige technici (foto n° 7) nemen

Foto n° 4.

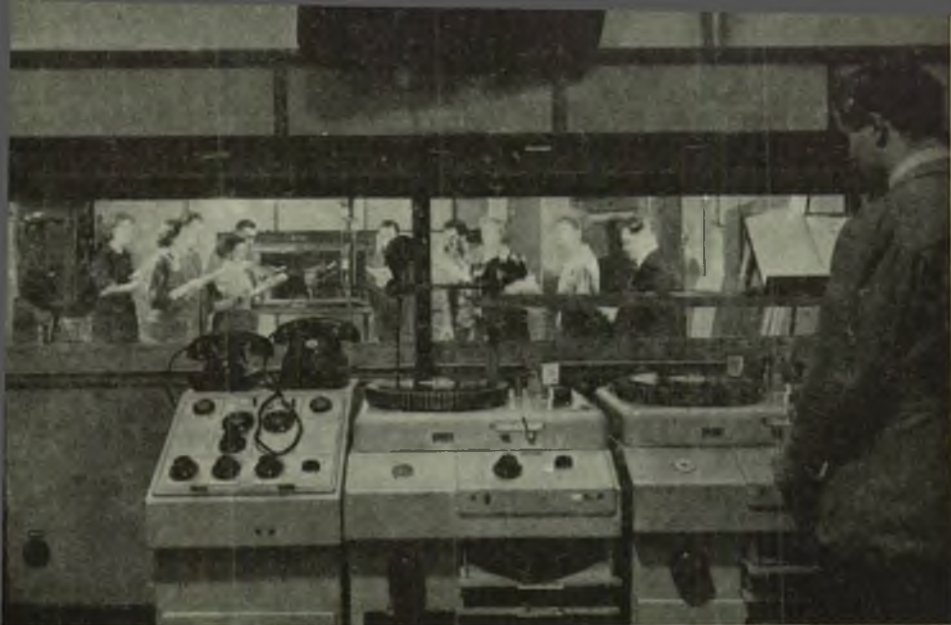

Boven : foto n° 5. — Onder : foto n° 6.

Boven : foto n° 7. — Onder : foto n° 8.

op de gramfoonplaten de geluiden op die het klankdecor van het stuk vormen.

Misschien wenst U ook een der kleine studio's te bezichtigen waar de radiojournalisten iedere dag de nieuws- en weerberichten lezen (foto n° 8). Bij middel van dubbele vensters, door welke wij vaag enkele huizen van het Eugeen Flageyplein onderscheiden, wordt deze studio tegen de geluiden van buiten beschermd. Alles staat klaar : in het midden van de tafel

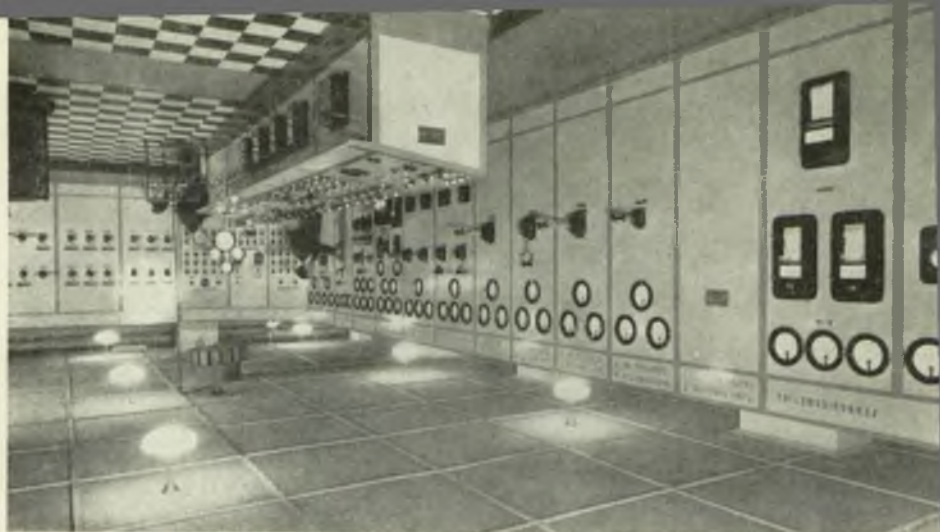
de micro, verder de telefoon, het kastje voorzien van de hefboompjes om de antenne aan te vragen, en de karaf water voor de dorstige spreker. Een acoustisch raam scheidt de studio van het modulatielokaal.

Thans gaan wij even een kijkje nemen in het laboratorium waar technici de gramfoonplaten snijden (foto n° 9). U weet voorzeker reeds dat deze platen kunnen gebruikt worden voor de heruitzendingen van concerten, de voorbereiding van gevarieerde programma's, en de montage van de klankbeelden die tijdens reportages opgenomen werden.

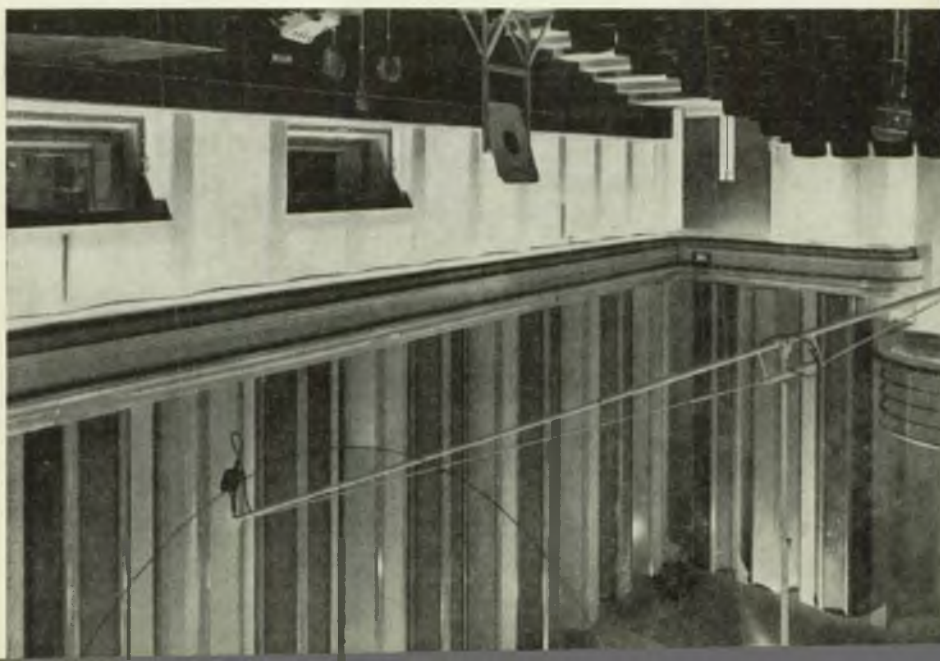
Nu leiden wij U naar de kelder, waar wij U een zeer speciale studio zullen tonen. Studio 1 (foto n° 10) heeft een ruimte van 3.000 m³ en is bestemd voor het Omroeporkest, het Orchestre Radio, de operettegezelschappen en de variétéprogramma's. Deze speciale studio is uitgerust met 48 draaiende kolommen, door evenveel elektrische motors in beweging gebracht, die het mogelijk maken de weergalmtijd en dienvolgens de acoustische kwaliteit van de zaal te wijzigen.

Vermits wij nu toch in de kelder zijn, bezichtigen wij meteen de

Boven : foto n° 10. — Onder : foto n° 11.

verwarmingsinstallatie, de ruime plaats waar de lucht van buiten gefilterd en verwarmd (of afgekoeld) wordt alvorens zij in de kunstmatig verlichte lokalen gestuwd wordt, alsmede de dienst belast met het toezicht op de klimaatregeling (temperatuur en hydrometrie).

Tenslotte belanden wij in de elektrische centrale (foto n° 11) waar een lichttabel een duidelijk schema geeft van gans de installatie van het gebouw. De kabels, die het N.I.R. met het Observatorium van Ukkel verbinden voor het overmaken van het juiste uur, en het net van de brandsignalisatie hebben hier hun eindpunt.

Het is niet mogelijk U in woord en beeld een volledig overzicht te geven van het gebouw van het N.I.R. In werkelijkheid zijn er 19 studio's te bekijken. U kunt er ook nader kennis maken met de geheimen van de acoustische isolatie en de verscheidenheid der moderne opname-technieken. Tenslotte zoudt U zich een idee kunnen vormen over de intense bedrijvigheid die onafgebroken heerst in het gebouw en de studio's, waar, ofwel uitgezonden ofwel druk gerepeteerd wordt.

Deze korte reportage heeft de bedoeling U even te herinneren aan het bezoek dat U aan het gebouw van het I.N.R. bracht. Indien U ons toevallig nog niet bezocht hebt, wensen wij U zo spoedig mogelijk in ons midden te mogen begroeten.

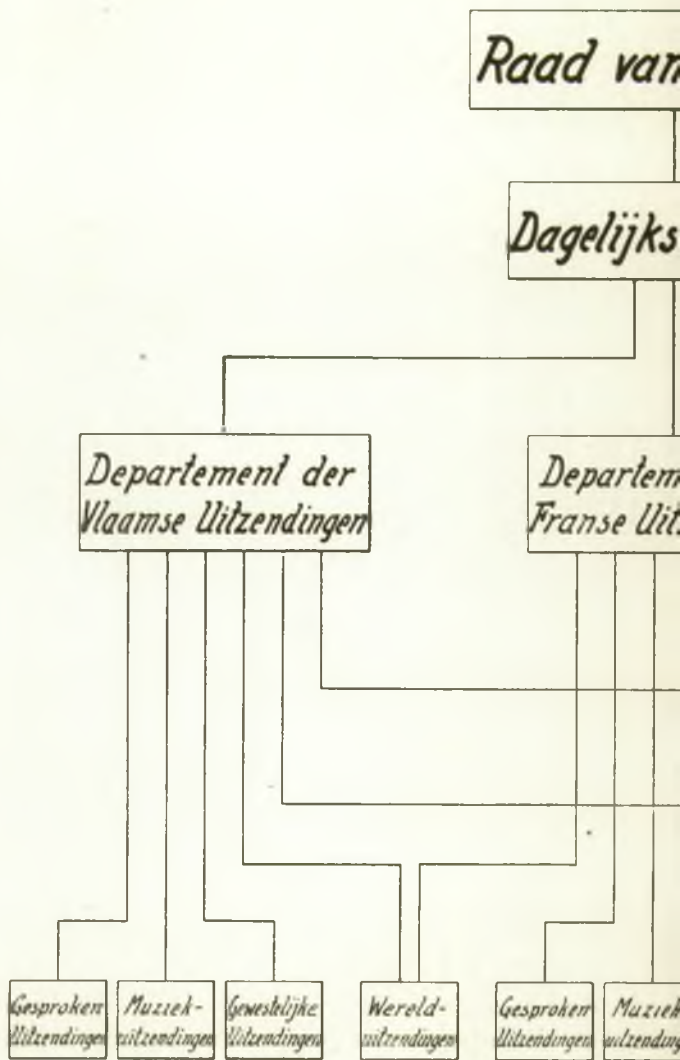

BELGISCH NATIONAAL INSTITUUT
VOOR RADIO-OMROEP

JAARVERSLAG

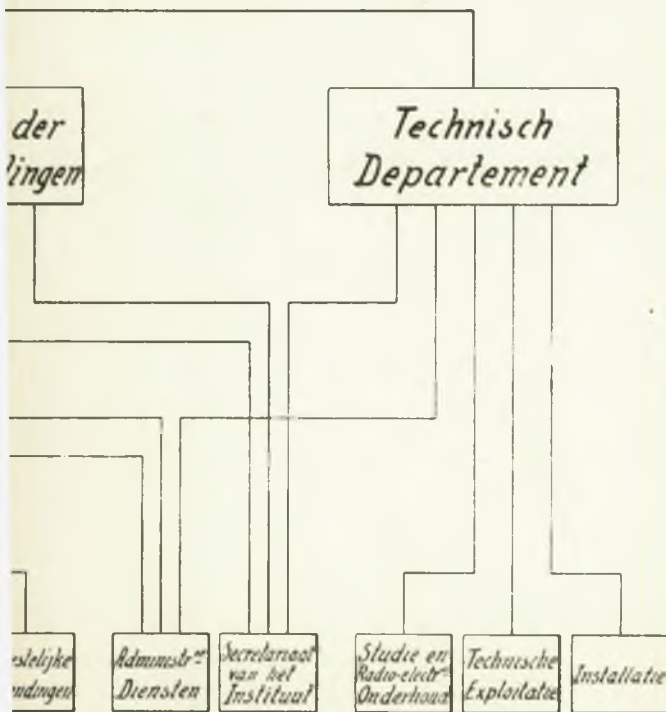
DIENSTJAAR 1951

heer

stuur

JURIDISCH STATUUT VAN HET BELGISCH NATIONAAL INSTITUUT VOOR RADIO-OMROEP.

Het Juridisch Statuut van het N.I.R. is gebaseerd op de Wet van 18 Juni 1930 houdende stichting van het Nationaal Instituut voor Radio-Omroep en het Besluit van 28 Juni 1930 houdende toepassing van de Wet van 18 Juni 1930.

Gebruik makende van het recht, hem voorbehouden door artikel 1 van voornoemde wet, heeft de Minister van Verkeerswezen bij Besluit van 4 Mei 1940, het N.I.R. het voorziene preadvies gegeven, dat de 18de Juni 1942 van kracht moest worden.

Bij Besluit-Wet van 13 October 1942 heeft de Ministerraad, vergaderd te Londen, de Dienst van de Belgische Nationale Radio-Omroep ingesteld.

De Besluit-Wet van 5 September 1944 betreffende het voorlopig statuut van de radio-omroep op bevrijd grondgebied, bevestigt voorlopig de opdracht van de Dienst van de Belgische Nationale Radio-Omroep en past zijn statuten aan met betrekking tot de nieuwe taken welke door de Dienst zullen moeten uitgevoerd worden in België vlak na de bevrijding.

Ten slotte maakt de Besluit-Wet van 14 September 1945, met betrekking tot het statuut van het N.I.R., een einde aan het bestaan van de D.B.N.R.O. en regelt de statuten van het N.I.R. volgens de opdracht te vervullen tot het definitief statuut voor radio-omroep van kracht wordt.

SAMENSTELLING VAN DE ORGANEN VAN BEHEER

I. — RAAD VAN BEHEER :

VOORZITTER :

Dhr. P. W. Segers, Minister van Verkeerswezen.

ONDER-VOORZITTER :

Dhr. Kuypers, J., Secretaris-Generaal van het Ministerie van Openbaar Onderwijs.

LEDEN :

- HH. André A., Bestendig Afgevaardigde.
- Boon, J., Administrateur-Directeur Generaal van het N.I.R. (Departement van de Vlaamse Uitzendingen).
- Born, R., Advocaat.
- Buffin de Chosal, (Burggraaf), gepensionneerd Luitenant-Generaal.
- Clerdent, P., Gouverneur van de Provincie Luxemburg.
- Depresseux, Gemeente Raadslid.
- Fleischman, Th., Administrateur-Directeur Generaal van het N.I.R. (Departement van de Franse Uitzendingen).
- Kuypers, H., Kabinetschef van de Minister van Verkeerswezen — Directeur bij het Ministerie van Economische Zaken.

Luyten, J., Secretaris van de B.S.P.
Maertens, A., Dagbladdirecteur.
Mortiaux, F., Administrateur-Directeur Generaal van het N.I.R.
(Technisch Departement).
Nuyens, M., Professor aan de Rijkshogeschool te Gent.
Thuns, G., journalist.
Vaelen, P., schrijver.
Van Gestel E. P., (O.P.) Hoogleraar aan de Katholieke Universiteit
te Leuven.

PERMANENT AFGEVAARDIGDE VAN DE MINISTER :

Dhr. Ligot, R. J., Directeur-Generaal bij het Ministerie van Verkeers-
wezen.

II. — DAGELIJKS BESTUUR :

VOORZITTER :

Dhr. Kuypers, J.

LEDEN :

HH. Boon, J.
Fleischman, Th.
Kuypers, H.
Mortiaux, F.
Vaelen, P.

PERMANENT AFGEVAARDIGDE VAN DE MINISTER :

Dhr. Ligot, R. J.

III. — COMITE VOOR TOEZICHT :

VOORZITTER :

Dhr. Vandenholt, J., Raadsheer bij het Rekenhof.

LEDEN :

HH. Stocq, R., Raadsheer bij het Rekenhof.
Vrancken, F., Hoofdgriffier bij het Rekenhof (tot 11-7-1951)
Scarcez, S., Directeur, Diensthoofd bij het Rekenhof.
Desoovere, J., Adjunct-Diensthoofd bij het Rekenhof (vanaf 11-7-51)

VLAAMSE UITZENDINGEN

I. — GESPROKEN UITZENDINGEN

I. — LITERAIRE, DRAMATISCHE EN DIDACTISCHE DIENST.

In Maart werd een aanvang gemaakt met het opvoeren van de bekroonde en voor uitzending aanbevolen stukken van de luisterspelwedstrijd 1950. Er werden in totaal 54 **LUISTERSPELEN** uitgezonden, waarvan 29, van eigen bodem. De sketches « **KRIS, KRAS EN KROLLEKE** » werden van 15 April af uit de Non-Stops genomen, en vervangen door « **MANTEN BOONE EN C^o** », van Jos Janssen de auteur van de « **Wonderdokter** » (16 UITZ.) In dezelfde Non-Stops, creëerde de acteur Jos Opdebeeck de figuur van Kobus Kleets (22). Er werden 96 **RADIOMONTAGES** uitgezonden. Onder het motto « **Vlaanderen zendt zijn zonen uit** », gingen 7 montages, gewijd aan het missiewerk in het algemeen en de arbeid van de Vlaamse missionarissen in het bijzonder. Er werden in totaal 93 **LEZINGEN** gehouden, er waren 188 voorlezingen uit onze **RADIOFEUILLETONS**, 36 **NEDERLANDSE AUTEURS DRAGEN VOOR UIT EIGEN WERK**; de poëzie-programma's werden vervangen door een nieuwe formule: « **VLAANDEREN'S DICHTERS IN WOORD EN MELODIE** » (13), met gedichten gewijd aan de « **SCHOONHEID DER POEZIE** », **DE RONDE TAFEL VAN DE RADIO** in haar drie vormen, ging 8 maal. In de nieuwe rubriek « **HET GELAAT VAN VLAANDEREN** » (26), werd in een korte en pittige montage of lezing, een stukje van het Vlaamse landschap voorgesteld. « **ROER-ROER-ROMME-DE-POT** » telde 9 uitzendingen. In het najaar werd een nieuwe rubriek « **ALLEEN VOOR MANNEN** » (3) in het leven geroepen. Er werden 272 **BOEKEN BESPROKEN**; de **KUNSTKALEIDOSCOOP** en het **GESPROKEN APERITIEF** gingen wekelijks; om de vier weken kreeg de Bond der Grote Gezinnen zijn uitzending met « **KINDERWEELEN** »; « **DE ANTENNE ZINGT** » werd 14 en « **MODERNE TIJDEN** » 11 maal uitgezonden.

Het **UUR VOOR DE VROUW**, het **KINDERUUR**, het **KLEUTERKWAR-TIERTJE** en de **UITZENDINGEN VOOR DE JEUGD**, kwamen wekelijks aan de beurt.

Van 2 October af, werd de wekelijkse zendtijd van de **SCHOOLRADIO** van 4 op 4 1/2 uur gebracht. De zendingen voor de categorie 10-12 jaar werden verdubbeld. De **INTERNATIONALE RADIO-UNIVERSITEIT** bleef wekelijks lopen, en van 15 April af, werd elke Zondag een **UNIVERSITAIRE KRONIEK** ingeschakeld.

Op 14 December verleende het N.I.R. voor de derde maal zijn medewerking aan de **INTERNATIONALE GELUKSKETEN** van **EUROPESE RADIO-OM-ROEPEN**.

II. — DIENST NIEUWSBERICHTEN EN REPORTAGES.

1) **ALGEMENE RUBRIEKEN**: Verslagen (congressen, vergaderingen, enz.): 259; Kamerverslagen: 109; Senaatsverslagen: 75; **Kroniek** van de Dag: 303; Korte spreekbeurten — interviews: 256.

2) **SPECIALE RUBRIEKEN VAN DE NIEUWSBERICHTEN**: Het **Toneel-leven te Antwerpen**: 45; Het **Vlaams Toneel** te Brussel: 38; Het **Frans Toneel** te Brussel: 20; De **Filmrevue**: 21; Het **Muziek** te Antwerpen: 14; Het **Muziek** te Brussel: 19; De **Kroniek** van de **Dans**: 5; De **Kroniek** van de **Kust**: 5; **Tijdschriftenkroniek**: 20; **Koloniale Kroniek**: 12.

3) REPORTAGES : Radio-Journaal (wekelijks) : 51 ; Actualiteiten en Reportages : 286 ; Radiodocumentaires : 7.

4) SPORTRUBRIEKEN : Sportreportages en sportactualiteiten : 104 ; Sportverslagen : 105 ; Sportkronieken : 101.

5) BUITENLANDSE CORRESPONDENTIES : Correspondentie uit Amerika : 47 ; — uit Londen : 21 ; — uit Nederland : 12 ; — uit Spanje : 1 ; Gelegenheidscorrespondentie uit Amerika (Hr. Boon) : 5 ; — uit Parijs : 8 ; — uit Rome : 4 ; — uit Straatsburg : 3.

III. — PROGRAMMASECRETARIAAT EN AUDITIEDIENST.

Wekelijks werden de programma's die ons door de Muziekdirectie en de Directie van de Gesproken Uitzendingen werden overgemaakt gecoördineerd, gedrukt en verzonden ; de te laat toegekomen wijzigingen werden op stencil getypt en verzonden door het Secretariaat.

Dagelijks werd het verslag van de Vlaamse Regie getypt en verspreid en de minutage van de uitgezonden Belgische muziek genoteerd.

Maandelijks werden de volledig uitgezonden programma's, voorzien van juiste minuterij, titels, auteurs en uitvoerders, verzonden aan de Sabam, evenals aan de Sondrem, dit wat betreft de door het N.I.R. op band of plaat opgenomen programma's.

Wekelijks werden de programma's in korte vorm vertaald in het Frans, ten gerieve van buitenlandse omroepen, dag- en weekbladen.

Wat de muziekaudities betreft werden 204 kandidaten (personen en groepen) in de registers ingeschreven — 165 zonden de auditieformulieren terug in. Er werden 335 (personen en groepen) uitgenodigd — 225 verschenen voor de jury, waarvan 106 slaagden voor Brussel, 51 voor de gewestelijke omroepen en 86 niet.

Audities voor het gesproken woord : 60 ingeschrevenen — 50 kandidaten uitgenodigd — 36 verschenen voor de jury — 4 slaagden voor voordracht — 4 voor hoorspel en 6 voor het lezen van eigen teksten.

II. — VLAAMSE MUZIEKUITZENDINGEN.

I. — ERNSTIGE MUZIEK.

De uitvoeringen gewijd aan Benoit's oeuvre, vormden voor 1951 het centrale punt der muziekprogramma's. Zij namen een aanvang op 11 Maart te Harelbeke, waar het Omroep-Kamerorkest met de medewerking van het Gemengd Koor « Singhet ende Weset Vro » uit Kortrijk het inleidingsconcert heeft gegeven ; zij werden besloten met een uitvoering van « De Oorlog » in het Paleis voor Schone Kunsten te Brussel op Zondag 16 December, onder de leiding van Leonce GRAS, door het Symfonie-orkest en het Vlaams Omroep- en reserve-oor, verscheidene solisten en liefhebberskoren uit Kortrijk, Gent, Brugge, Antwerpen, Erembodegem en Aalst.

Dienen nog afzonderlijk vermeld : de uitvoering van de cantate « Conscience herdacht » op 7 April door een koperensemble en het Kon. Gemengd Koor St-Gregoriusgild uit St-Niklaas o.l. Fernand Van Durme ; « De Pacificatie van Gent » in de Opera te Gent op Zondag 3 Juni en « De Schelde » op Zaterdag 21 Juli, beide onder leiding van Leonce Gras. Verder werden talrijke werken van andere Vlaamse componisten uitgevoerd in de rubriek « Werk van eigen bodem ».

Op het gebied van de internationale muziek :

- 1) het Beethovenfestival op 26-1, 2-3, 8-6 en 8-7 ;
- 2) de reeks concerten « Grootmeesters der Hedendaagse muziek », onder wie Arnold Schoenberg (12-1), Darius Milhaud (27-4), Paul Hindemith (18-5), Alban Berg (15-6) ;
- 3) de Vivaldi-cyclus ;

4) naar aanleiding van het eeuwfeest van de geboorte van Vincent d'Indy, een concert op 19 Januari door het Symfonie-orkest o.l.v. Désiré Defauw met « Istar » en de « Symfonie op een Frans Bergthema » ;

5) Op 12 Maart werden de « Symphoniae Sacrae », de « Mattheus-Passie » en orgelwerken van Heinrich Schütz uitgevoerd o.l.v. Paul Collaer ;

6) Een Weens festival o.l.v. Daniël Sternefeld gegeven op 18 April in de Koninklijke Vlaamse Opera te Antwerpen, met de medewerking van de bekende Weense zangeres « Wilma Lipp ».

De « Ethnische Muziek » door Paul Collaer werd regelmatig 's Woensdags te 21,15 u. om de veertien dagen uitgezonden, met een heruitzending telkens de Zaterdagmiddag eveneens om de twee weken.

Op het einde van 1951 werd de 55^e lezing in deze reeks genoteerd.

II. — LICHT E MUZIEK.

Op het gebied van de lichte muziek onderscheidt zich het Omroeporkest, dat kan gesplitst worden in twee zelfstandige delen, nl. het Licht Omroeporkest en het Omroep-Salonorkest. Van de bedrijvigheid dezer ensembles geeft onderstaande tabel een overzicht :

OMROEPORKEST : 242 concerten, vertegenwoordigend 251 u. 15 min. programma.

LICHT OMROEPORKEST : 26 concerten vertegenwoordigend 13 u programma.

OMROEP-SALONORKEST : 25 concerten, vertegenwoordigend 12 u. 30 programma.

wat een totaal geeft van 293 concerten, vertegenwoordigend 276 u. 45 minuten programma. Een groot gedeelte dezer programma's behoort tot volgende rubrieken : Non Stop ! Recht door ! ; Radio-Moziek ; De Antenne Zingt ; Het Populair Week-end ; Het doek gaat op ; Een uur in het Casino, alsmede tot verscheidene losse programma's.

Van 41 Belgische toondichters werden werken door het N.I.R. geprogrammeerd. Verder bracht het Omroeporkest 18 operetten en komische opera's, waaronder het Vlaamse werk « Marise » van Jef Maes.

Naast het Omroeporkest traden nog een 40-tal kleine orkesten en groepen voor de micro op alsmede 32 fanfares en harmonieën, en 2 militaire kapellen.

Vanuit Tea-rooms en dancings te Antwerpen, Brussel en aan de kust werden geregeld lijnuitzendingen verzorgd. Daarbij dienen, wat het levend gedeelte der uitzendingen betreft, nog gevoegd, de kleine recitals van lichte zang, piano, kinema-orgel en accordeon.

Daarnaast werden, ter aanvulling : gramfoonplatenprogramma's ingeschakeld die ook voor een groot deel in vaste rubrieken ingedeeld zijn. De voornaamste zijn : Belcanto-programma ; de uitzending van gevraagde platen ; Op het volksbal ; Ochtendklanken ; Ziel van mijn Land en uitzendingen van dansmuziek.

III. — DIENST VOOR PERS EN LUISTERAARS

I. — DE INRICHTING VAN OPENBARE CONCERTEN : IN ONZE STUDIO'S :

a) **ERNSTIGE MUZIEK** : 29 symfonieconcerten ; 5 concerten van kamer-muziek en verder nog een zangrecital door Suzanne Danco, Bach's Mattheus-Passie, het Maria-oratorium van J. Ryelandt, een Verdi-concert, 13 orgelrecitals, alsmede concerten gegeven door de Bourgondische Kapel, de Chorale Caecilia en het Italiaans Koor « I Cantori Veronesi » ;

b) **ONTSPANNINGSPROGRAMMA'S** : 22 Non-Stop ! Recht door ! — concerten, 12 De Antenne Zingt, 13 operetten, 2 Het Doek gaat op, 1 Hand in

Hand (in samenwerking met K.R.O. te Hilversum), 2 Radiomozaiek, 1 Radio-kabaret Een, twee, drie en 1 optreden van het Theater Plezier uit Nederland ;

c) CONCERTEN BUITEN DE STUDIO :

26-1-51 : Leuven, Stadsschouwburg : Beethovenconcert ;
18-4-51 : Antwerpen, Koninklijke Vlaamse Opera : Mozart-Strauss-concert ;
28-5-51 : Antwerpen, ten huize J. A. Stellfeld : Bach-concert.
19-11-51 : Leuven, Stadsschouwburg : Kamermuziek ;

IN HET RAAM VAN DE P. BENOIT-HERDENKING 1951 :

11-3-51 : Harelbeke, Muziekacademie : Benoit-herdenking ;
3-6-51 : Gent, Koninklijke Schouwburg : De Pacificatie van Gent ;
13-7-51 : Kortrijk, Stadsschouwburg : Peter Benoit-concert ;
21-7-51 : Antwerpen, Stadsfeestzaal : De Schelde, v. P. Benoit ;
16-12-51 : Brussel, Paleis voor Schone Kunsten : De Oorlog, van Peter Benoit.

BROCHURES : In verband met de uitvoering van « De Schelde » te Antwerpen en van « De Oorlog » te Brussel werden concert-brochures uitgegeven met het libretto en het volledig programma. Voor « De Oorlog » werd een tweede, aangevulde oplaag vereist.

De pers werd uitgenodigd tot 2 experimentele televisievertoningen in de studio.

2. — BRIEFWISSELING MET DE LUISTERAARS :

Er werden 16.290 brieven van luisteraars ter beantwoording door de Dienst voor Pers en Luisteraars overgemaakt.

3. — BETREKKINGEN MET DE PERS :

Er werden 137 mededelingen betreffende belangwekkende programma's alsmede 16 rechtzettingen van onjuiste artikels aan de pers verzonden.

4. — Jaarverslagen :

Het N.I.R.-jaarverslag 1949 werd door de Dienst voor Pers en Luisteraars verzorgd.

5. — DE ALGEMENE VERGADERING VAN DE U.E.R. :

Deze werd te Brussel in de maand September gehouden. De gebruikelijke bezoeken en ontvangsten werden door het N.I.R. ingericht.

IV. — VLAAMSE GEWESTELIJKE PROGRAMMA'S

1951 is een jaar van stabilisatie geweest. De beluistering in de avonden verbeterde gedeeltelijk door het in gebruik nemen der nieuwe grote antenne op 17-1-51, zodat meer luisteraars konden worden bereikt. Sommige populaire avondprogramma's droegen ruimschoots het hunne hiertoe bij : zo bv. op Maandag (Studio Antwerpen) de humoristische sketch « Charel, Louis en Sander ». Woensdag (Studio Kortrijk) het programma « Rond den Heerd » met de befaamde « Peegie van de Roeselaars Nieuwmarkt ». Vrijdag (Studio Hasselt) « Verzachtende Omstandigheden » de Limburgse crochet, met in het tweede half jaar « Het hele Dorp ». Zaterdag (Studio Gent) « Het is maar eenmaal in de week Zaterdagavond ».

Op 15-7-51 werd de steunzender Vichte naar Kortrijk overgeplaatst en zijn kracht verdubbeld.

De verdeling der zenduren onderging in de loop van het jaar slechts kleine wijzigingen : vanaf 4-3-51 begon de uitzending te 9 uur (i.p.v. te 10 u.) om te sluiten te 23 u. (i.p.v. te 24 u.). De uren uitzending per dag werden

verdeeld in twee schijven van 3 u. en twee van 4 u. met een lichte aanpassing op Zondag. De verdeling per week geeft :

Studio Antwerpen : 25 u. 30.
 Studio Gent : 24 u. 30.
 Studio Kortrijk : 24 u.
 Studio Hasselt : 24 u.

wat 414 uren minder uitzending betekent dan in 1950.

Het jaar 1951 was het grote Benoit-jaar. De Vlaamse gewestelijke programma's hebben hieraan hun volledige medewerking verleend, studio's Antwerpen en Kortrijk hadden het leeuwenaandeel hierin.

Onze muziekprogrammators maakten dankbaar gebruik van de mogelijkheden tot opname der werken van onze Vlaamse componisten : studio Antwerpen programmeerde in totaal 176 werken van 40 verschillende Vlaamse toondichters. Studio Kortrijk zond regelmatig recitals uit van werken van Westvlaamse toondichters en verzorgde op 9 Mei de radio-opvoering van een Westvlaamse operette. « De ware Jozef » van Albert Lietaert. Verder zette studio Hasselt de reeks van zijn Dinsdagavondconcerten voort, aldus een kring van concertliefhebbers vormend in Limburg. Studio Gent bood aan « Jeugd en Muziek » een uitstekend Mozart-concert aan op 18-12-51.

De samenwerking met « Jeugd en Muziek » is uitstekend : de vorming van een elite van toekomstige radio-luisteraars en concertliefhebbers wordt hierdoor ten zeerste bevorderd.

De provinciale overheden verleenden aan iedere studio de meest uitgebreide medewerking. De vruchtbare werking der Raadgevende Culturele Comité's verlichtte de taak der hoofden der verschillende studio's.

Wat het gesproken woord betreft, studio Hasselt schreef naar aanleiding van de André Dumont-herdenking in samenwerking met het inrichtend comité een hoorspelwedstrijd uit. Deze verwierf een aanzienlijk succes : 31 inzendingen. Het werk « Zwart Goud » door Barbara Gabriels werd bekroond. Studio Hasselt zond het tweemaal uit en de Nationale zender éénmaal.

De economische problemen beheersen onze tijd : studio Kortrijk en studio Hasselt wijdten hieraan een zeer opgemerkte rubriek die afgestemd is op de specifiek Westvlaamse en Limburgse vraagstukken. De gewone rubrieken : sport, correspondenties, radio-feuilletons, kinder-, jeugd-, vrouwen- en ziekenurtjes genoten grote bijval. De toeristische kronieken werden met behulp van de plaatselijke overheden zeer verzorgd. De actualiteiten gaven een overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen in iedere provincie.

Het aantal brieven van luisteraars dat in 1950 door de verschillende wijzigingen terugliep, steeg opnieuw regelmatig en bereikte 85.944. 't zij meer dan 275 per werkdag ! De verdeling ervan is als volgt : Kortrijk 35.917, Gent 18.167, Hasselt 17.796, Antwerpen 14.064.

Op 31 December waren de uitzendingsuren als volgt :

Studio	Zondag	Maand.	Dinsd.	Woensd.	Donderd.	Vrijdag	Zaterd.
Antwerpen	15.30-20.00	20-23	9-13	13-16	20-23	16-20	9-13
Gent	12.00-15.30	16-20	20-23	9-13	13-16	9-13	20-23
Kortrijk	9.00-12.00	13-16	16-20	20-23	16-20	13-16	16-20
Hasselt	12.00-23.00	9-13	13-16	16-20	9-13	20-23	13-16

FRANSE UITZENDINGEN.

I. — GESPROKEN UITZENDINGEN

I. — DIENST NIEUWSBERICHTEN.

a) BERICHTGEVING.

Zeven dagelijkse uitzendingen van de Nieuwsberichten — Negen dagelijkse uitzendingen van het Weerbericht — Twee dagelijkse uitzendingen van de Agenda van het artistiek leven — Een dagelijkse uitzending van de mededelingen voor de scheepvaart — Twee dagelijkse uitzendingen (behalve op Zon- en Feestdagen) van communiqué's van algemeen belang — Een dagelijkse uitzending (behalve op Zaterdag en Zondag) van de beursnoteringen — Een wekelijkse koloniale kroniek — Een kroniek van de luchtvaart « Survol » (tweemaal per maand) — Een kroniek van de U.N.O. (maandelijks) — Een kroniek en een Magazine van het toerisme (wekelijks) — Een kroniek voor de lijnvisseren (om de twee weken) — Een kroniek voor de vogelliefhebbers « Le Monde des Oiseaux » (De wereld der vogels) (tweemaal per maand) — Een wekelijkse kroniek (van October tot einde Juni) van de Staten-Generaal der Oudstrijders — Een kroniek van het Ministerie van Wederopbouw (om de twee weken) — Een kroniek van de Middenstand (maandelijks) — Een kroniek « nature et saison » (de derde Vrijdag van iedere maand) — Een kroniek van het Rode Kruis (om de twee weken) — Een kroniek van het Nationaal Fonds voor Verzekering tegen Ziekte en Invaliditeit (om de vier weken) — Een postzegelkroniek (de tweede Zaterdag van elke maand) — Een kroniek van het Belgisch-Nederlands-Luxemburgs Comité voor Toenadering « Présence de Benelux » (maandelijks) — Een dagelijkse uitzending in het Duits (behalve op Zon- en feestdagen) voor de Oostelijke kantons — Bijzondere uitzendingen van de Nieuwsberichten bij belangrijke gebeurtenissen — 10 ministeriële spreekbeurten — 205 actualiteiten — 199 interviews — 57 uitzendingen van de uitslagen der Koloniale Loterij — 162 diverse oproepen.

b) REPORTAGES.

205 actualiteiten — 199 interviews — 88 sportreportages — 22 reportages.

II. — LETTERKUNDIGE DIENST.

a) SECTIE « COMMENTAAR ».

1. — LE QUOTIDIEN DE LA VIE INTELLECTUELLE : (Nieuws over het letterkundig en artistiek leven) 226 uitzendingen. Wij vermelden o.m. : 215 interviews ; 142 kronieken ; Kunst, Letteren en Wetenschap ; 88 toneelverslagen ; 32 filmkronieken ; 52 actualiteiten en huldeblijken bij bepaalde gelegenheden.
2. — LETTERKUNDIGE UITZENDINGEN : levende literatuur (14 uitzendingen waarvan 7 aan Belgische auteurs gewijd) — Hedendaagse literatuur (19 Belgen, 15 buitenlanders) — Bloemlezing (32 uitzendingen) ; « Een verhaal » (15 uitzendingen) ; de Belgische Tijdschriften ; onze feuilletons.
3. — BIJZONDER LETTERKUNDIGE UITZENDINGEN : Arbeid ; Rerum Novarum ; Jouvèt ; Gide ; Ysaye ; Rency ; Piérard ; Internationale Poëziedagen te Zoute.
4. — JEUGDRADIO : 42 uitzendingen van 60 minuten, waaronder 40 luisterspelen van Belgische en 2 van buitenlandse auteurs. Correspondentie : ontvangens brieven : 5.267.

b) SECTIE « REGIE ».

1. — Het Donderdagavondtoneel : 53 stukken en luisterspelen, waaronder 26 Belgische werken.
2. — DE GROTE POPULAIRE SUCCESSEN : (1 Zondag per maand) — 8 stukken, waaronder 1 Belgisch werk.
3. — DE LUISTERSPELEN VAN 'S ZONDAGS : 21 luisterspelen, waaronder 17 van Belgische auteurs.
4. — BIJZONDERE AVONDUITZENDINGEN : 7 (Kardinaal Mercier ; Leopold I ; Koninklijke Tropee, Wallonië, enz.).

III. — DIDACTISCHE DIENST.

1. — SCHOOLRADIO : 3 uitzendingen per week voor kinderen van 8 tot 14 jaar ; 3 secties A, B, C. — 87 uitzendingen van een halfuur ; 14 uitzendingen van een kwartier ; 8 uitzendingen van een halfuur genoemd « De Anthologie van de Schoolradio gedurende het verlof » ; Scholen die naar de uitzendingen luisteren : 966 ; Klassen : 2.891 ; leerlingen : 80.609.
2. — UNIVERSITAIRE RADIO : Wekelijkse uitzendingen van 30 minuten op Zondag : 35 uitzendingen ;
3. — UITZENDINGEN VAN MAANDAG TE 20 UUR : 1. LA ROULOTTE : van Januari tot Juli : 19 uitzendingen van 30 minuten.
2. LA GAZETTE DES SPECTACLES : van October tot December : 12 uitzendingen van 30 minuten.
4. — JEUGDLEVEN : 15 uitzendingen van 30 minuten op Vrijdag.
5. — AU BONHEUR DES DAMES : 41 uitzendingen van 30 minuten op Woensdag.
6. — UITZENDINGEN VOOR DE LANDBOUWERS : 52 uitzendingen van 30 minuten op Zondag.
7. — TRIBUNE DER HANDELAARS EN AMBACHTSLIEDEN : 48 uitzendingen van 30 minuten op Vrijdag.
8. — GODSDIENSTIGE SPREEKBEURTEN : 1. katholieke spreekbeurten (op Zondag en verplichte feestdagen) 10 minuten : 59 uitzendingen ; 2. protestantse spreekbeurten (de tweede Vrijdag van de maand) : 12 uitzendingen.
9. — SPREEKBEURTEN OVER PHILOSOFIE EN LEKENMORAAL : op Woensdag, 10 minuten : 52 uitzendingen.
10. — DE VRIJE TRIBUNES : a) DE VRIJE POLITIEKE TRIBUNE : 10 minuten op Vrijdag van 19.30 u. tot 19.40 u ; volgorde : B.S.P., C.V.P. en L.P. (uitzending onderbroken van 1 Juli tot 1 October) ; b) DE VRIJE SYNDICALE TRIBUNE : 10 minuten op Zaterdag van 19.30 u. tot 19.40 u. ; om de veertien dagen uitzending voorbehouden aan het A.B.V.V. en de Christelijke Syndicaten ; om de 5 weken een uitzending voor de Liberale Syndicaten en om de 6 weken een uitzending voor het Belgisch Verbond der Nijverheid.
11. — CURSUSSEN, RAADGEVINGEN EN DIVERSE SPREEKBEURTEN :
a) TURNLESSEN : dagelijkse twee uitzendingen van 10 minuten 's ochtends ;
b) TAALLESSEN : ENGELSE LES : dagelijks een uitzending van 5 minuten., behalve op Zon- en feestdagen en tijdens de verlofperiode ; NEDERLANDSE LES : idem.
c) CULINAIRE RAADGEVINGEN : een dagelijkse uitzending van 5 minuten.

IV. — ADMINISTRATIE BUREAU.

1. — **SECTIE GESPROKEN UITZENDINGEN** : Secretariaat van de Directeur (6.688 brieven) ; diverse dactylografische teksten (12.033 bladen en stencils ; 2.090 contracten ; 594 brieven, diverse correspondentie ; 1.831 dienstnota's).
2. — **SECTIE MUZIEKUITZENDINGEN** : Secretariaat van de Directeur en de Diensthoofden (2.968 brieven) ; diverse teksten (629 bladen en stencils ; 1.318 contracten, 1.781 programma's ; 3.159 dienstnota's, wekelijkse dienstregelingen ; koren, orkesten, begeleiders, modulators, regie, enz.
3. — **SECTIE PROGRAMMA'S EN AUTEURSRECHTEN** : Coördinatie en dactylografie van voor-programma's en programma's voor 365 dagen (de uitzendingen bedragen in totaal 5.888 uren 16 minuten). Het opmaken van de minuterings en de auteursrechten hiervoor. Afrekening der bijzondere auteursrechten voor N.I.R.-opnamen (Société Droits Reproduction Mécanique). Maandelijks en jaarlijkse statistieken der uitzendingen. Het drukken der programma's (350 exemplaren), wekelijks nazicht en verzending aan de dagbladen en buitenlandse organismen van radio-omroep.
4. — **SECTIE CORRESPONDENTIE** (verdeling en verzending). Ontvangen brieven : 61.644 ; verzonden : 31.164. Classement van 16.800 documenten. Economaat van het departement.

II. — MUZIEKDIENTST.

I. — ERNSTIGE MUZIEK.

GROTE CONCERTEN : Het Symfonie-Orkest gaf 82 concerten, die onder de leiding stonden van Franz André (29), Daniël Sternefeld (44), Maurice Bastin, René Defossez, François Gaillard (2), Robert Ledent, Sylvain Vouillemin, Sten, Ake Axelsson (Zweden), Albert Wolff (Frankrijk), Jacques Thibaud (Frankrijk), Paul Klecki (Zwitserland), Edmond Appia (Zwitserland). Vanuit het Paleis voor Schone Kunsten te Brussel werden 7 concerten gerelayeerd door het Nationaal Orkest tijdens de Koningin Elisabeth Wedstrijd uitgevoerd ; een lyrische avond werd vanuit de Muntchouwburg gerelayeerd ; 1 concert werd gegeven in het Conservatorium van Luik. 30 symfonische concerten werden van buitenlandse omroepen overgenomen. In het raam van een « Europa Festival » werden 14 concerten, uitgevoerd door verschillende Europese orkesten, uitgezonden.

KAMERMUZIEK : 17 kamermuziekconcerten door het Orchestre Radio, o.l.v. Georges Bethume en Edgard Doneux, hoofdzakelijk in het raam van de Maandagconcerten ; 78 diverse kamermuziekuitvoeringen ; 67 kooruitvoeringen onder leiding van René Mazy ; 7 uitzendingen in samenwerking met de Gesproken Uitzendingen ; 8 concerten van geestelijke muziek ; 5 Belgisch-Franse ruilconcerten.

RECITALS : 120 uitvoeringen van 15 tot 30 minuten (zang, piano, viool, altviool, cello, orgel, e.a.). Deze uitvoeringen zijn hoofdzakelijk aan Belgische kunstenaars voorbehouden.

LIEFHEBBERSMAATSCHAPPIJEN : 9 uitzendingen aan volksmuziek voorbehouden (harmonieën, fanfares, koren).

GODSDIENSTIGE PLECHTIGHEDEN : 29 godsdienstige plechtigheden werden vanuit verschillende kerken van het land uitgezonden ter gelegenheid van feesten en om de veertien dagen 's Zondags, afwisselend met de Vlaamse Uitzendingen.

DE GEREGISTREERDE MUZIEK neemt steeds in de programma's een voorname plaats in. Wij vermelden : « La Tribune du Discophile » (De tribune van de platenliefhebber) (11) ; « L'Evolution de l'Orchestre » (De evolutie van het orkest) (5) ; « De qui est-ce ? » (Wie is de auteur ?) (13) ; « Visite

au musicien » (Een bezoek aan de musicus) (7) ; 54 voorname werken werden voor de eerste maal in België of voor de micro uitgevoerd ; 90 belangrijke werken van Belgische toondichters werden in de studio uitgevoerd.

II. — LICHT E MUZIEK.

CONCERTEN DOOR HET ORCHESTRE RADIO : 398 concerten werden in de loop van het jaar 1951 door het Orchestre Radio in de studio uitgevoerd.

MUZIEK VAN BELGISCHE TOONDICHTERS : Buiten de werken van Belgische toondichters die dagelijks in de programma's opgenomen zijn, werden 33 concerten volledig aan hun oeuvre gewijd.

RADIO-VARIETES : Aan deze concerten, die over het algemeen 's Vrijdags plaats hebben, werken het orchestre radio, solisten en zangvedetten mede : 31 van deze concerten werden in onze studio's gegeven, 2 in bezet Duitsland en 4 in de provincie (Peruwelz, Stavelot, Ciney en Spa).

DUPLEXUITZENDINGEN : In de loop van het jaar 1951 hebben wij, in samenwerking met de Franse Radio, 4 duplexuitzendingen onder de titel « Allo Bruxelles... Ici Paris » verwezenlijkt.

DE KOREN VAN HET N.I.R. : In samenwerking met de koren heeft de Dienst van de Lichte Muziek 26 concerten gegeven.

LYRISCHE UITZENDINGEN : 18 concerten werden uitsluitend aan het lyrisch repertorium gewijd ; 7 lyrische uitvoeringen werden vanuit schouwburgen gerelayeerd.

ORKESTEN VAN BUITENSHUIS : 23 concerten werden gegeven door orkesten met een andere formatie dan ons Orchestre Radio ; 7 concerten door militaire muziekkapellen ; 30 orkesten werden vanuit inrichtingen te Brussel, aan de kust en vanuit onze gewestelijke studio's gerelayeerd.

GEREGISTREERDE MUZIEK : Daar de gramfoonplatenmuziek een grote plaats in de programma's inneemt, werden talrijke rubrieken die de belangstelling van de luisteraars kunnen opwekken, gecreëerd. Wij citeren : « Pages d'opéras demandées par les auditeurs » (operabladzijden door luisteraars gevraagd) ; « Les maîtres de la musique légère » (De meesters van de lichte muziek) ; « Sommets du Théâtre Lyrique » (Hoogtepunten van het lyrisch toneel) ; « 8 chansons... combien de succès » (8 liederen en evenveel successen) ; « Ils chantent pour vous... » (Zij zingen voor u), enz.

JAZZMUZIEK : 7 specialisten van de jazz hebben hun medewerking verleend aan uitzendingen die aan dit genre voorbehouden waren.

III. — AUDITIEDIENST.

Twee en zestig auditiezittingen werden georganiseerd om gevolg te geven aan de aanvragen van 747 artisten : 30 ervan werden in de provincie gehouden en werden gevolgd door 30 microproeven ; 431 kunstenaars verschenen voor de jury, 74 slaagden voor de nationale omroep en 94 voor de gewestelijke omroepen. De examens omvatten een zeer uitgebreid gebied : opera, melodie, oratorium, het Med, cabaret (Frans en Waals) operetten, koren, piano, snaarinstrumenten, kamermuziek, harmonica, hout- en koperinstrumenten, kleine orkesten, enz.

III. — DIENST VOOR PERS EN LUISTERAARS.

CORRESPONDENTIE DER LUISTERAARS.

Ontvangen brieven : 40.315 (in 1950 : 31.307).

Antwoorden : 7.863 (in 1950 : 7.458).

Suggesties en verzoeken om inlichtingen : 31.925 (in 1950 : 17.636).

Gunstige brieven : 8.329 (in 1950 : 13.170).

Ongunstige brieven : 61 (in 1950 : 501).

BETREKKINGEN MET DE PERS.

Persuittreksels :

	Gunstig	Ongunstig	Neutraal
Allerlei	102	132	179
Concerten	103	2	12
Radio Wallonië	4	—	3
Politiek	15	5	8

Televisie : 295 artikels waarin over de twee definities gesproken wordt.

OPENBARE CONCERTEN IN DE STUDIO'S : In 1951 : 88 (1950 : 70).

Namelijk : 45 symfonische concerten ; 18 Radio-Variétés ; 14 gevarieerde concerten ; 4 concerten door de muziekkapel der gidsen ; 2 concerten van geestelijke muziek ; 1 uitzending gewijd aan Wallonië ; 1 huldebetoon A. Guéry ; 1 recital O. Mœha.

CONCERTEN VOOR DE STUDENTEN : Tijdens 1951 : 6. Een dezer concerten (nl. op 24 April) werd door H.M. Koningin Elisabeth bijgewoond. (In 1950 : 6).

DE JEUGDRADIO IN DE PROVINCIE : Eén openbare uitvoering in het Stadhuis van Gemblours.

OPENBARE CONCERTEN IN DE PROVINCIE : 1951 : 4 (1950 : 2).

OPENBARE CONCERTEN TE BRUSSEL : Opvoering van « Louise » in de Muntshouwborg.

TELEVISIE : 2 openbare uitzendingen op 4 en 18 December.

U.E.R. : Ter gelegenheid van de Algemene Vergadering van de Europese Radio-Unie, gedurende de maand September, heeft de Dienst voor Pers en Luisteraars de receptie van de buitenlandse en de Belgische afgevaardigden te Brussel en te Gent georganiseerd.

IV. — WAALSE GEWESTELIJKE OMROEPEN.

De programma's worden tot 17.50 u. door de zender te Aye uitgezonden. Van 18 u. af wordt de zender te Houdeng (zelfde golfengte als Aye) met een steunzender over 202,2 M. te Luik in werking gesteld. Tijdens de werkdagen wordt de gewestelijke zender van 17.20 u. tot 17.50 u. door de nationale diensten gebruikt voor de uitzending in de Duitse taal voor de Oostelijke kantons.

De uitzendingen over de gewestelijke antenne werden in 1951 als volgt verdeeld :

Henegouwen	... .. uren	1.265.50
Luik	... ..	1.245.55
Luxemburg	... ..	1.092.25
Namen	... ..	1.224.25
Nieuwsberichten (Brussel)	... ..	175.30
Oostelijke kantons	... ..	151.20

Totaal : 5.155.25

Schorsing van 17.50 tot 18 uur 60.50

19.086 brieven werden door de luisteraars gezonden : nl. 7.805 in Henegouwen ; 4.247 in Luik ; 2.439 in Luxemburg en 4.595 in Namen. 5.040 contracten werden met medewerkers afgesloten. Zij worden als volgt verdeeld :

	Henegouwen	Luik	Luxemb.	Namen
Muziek	 777	550	163	451
Woord	 1329	725	312	733
Totaal	 2106	1275	475	1184

De culturele commissies werden einde 1950 opnieuw opgericht en functioneerden regelmatig in 1951.

A. MUZIEKUITZENDINGEN.

	Aantal uitzendingen :			
	Henegouwen	Luik	Luxemb.	Namen
1. Orkesten	169	92	95	220
2. Recitals	266	65	79	277
3. Kamermuziek	12	8	4	6
4. Lyrische uitzendingen	8	8	—	11
5. Harmonieën, fanfares, koren	70	18	15	43
6. Cabaretten	19	6	28	1
7. Variétés	26	33	2	81
8. Allerlei	39	1	5	63
9. Captaties	160	263	15	32
10. Gecommentarieerde grammofoonplaten	130	148	203	98
11. Geregistreerde muziekuitzendingen	964	1055	1213	863

B. LITERAIRE UITZENDINGEN.

	Henegouwen	Luik	Luxemb.	Namen
1. Frans toneel	20	43	30	18
2. Luisterspelen, sketches	90	50	31	52
3. Waals toneel	22	16	2	20
4. Evocaties, fantasie	37	13	26	67
5. Variétés	18	28	2	12
6. Cyclussen	183	82	43	17
7. Kronieken, spreekbeurten	141	74	64	45
8. Captaties	7	3	—	—
9. Allerlei	127	—	23	18

C. Berichtgeving — Reportages.

	Henegouwen	Luik	Luxemb.	Namen
1. Reportages, montages	135	49	19	98
2. Interviews	37	73	6	68
3. Cyclussen	27	75	—	87

Een dagelijkse koerier, de sportuitslagen van 's Zondags, de algemene mededelingen en een wekelijkse kroniek over de kunst en de literatuur in Wallonië, de Waalse economie, de Waalse landbouw, de Waalse folklore en het gemengd nieuws in Wallonië, worden door de vier gewestelijke omroepen gemeenschappelijk uitgezonden.

GEMEENSCHAPPELIJKE CULTURELE DIENSTEN.

WERELDUITZENDINGEN BRUSSEL - LEOPOLDSTAD

I. — UITZENDINGEN VOOR BUITENLANDSE LUISTERAARS.

1) KRONIEKEN.

Tijdens 1951 stelde de redactie van Brussel 673 kronieken op, bestemd om de buitenlandse luisteraars de verschillende aspecten van het leven in België te doen kennen.

Verdeling dezer werkzaamheden per rubriek :

Economische kronieken : 98 ; sociale kronieken : 31 ; toeristische kronieken : 60 ; folkloristische kronieken : 28 ; culturele kronieken : a) wetenschappen : 26 ; b) letteren : 37 ; c) plastische kunsten : 43 ; d) muziek : 16 ; e) Belgische kunst in het buitenland : 9 ; f) buitenlandse kunstenaars : 8 ; g) film : 4 ; h) geschiedenis : 12 ; totaal : 155 ; politieke kronieken : 18 ; kronieken « jeugd » : 5 ; Belgische personaliteiten : 30 ; beelden uit België : 11 ; gasten van België : 41 ; betrekkingen van België met het buitenland : 18 ; België in oorlog (40-45) : 5 ; sport : 21 ; verschillende kronieken : 23 ; « Trois questions et réponses » : 4 ; « Vie des lettres en Belgique » : 45 ; Kunst en Letteren : 45 ; montages : 4 ; « Miroirs de Belgique » : 25 ; « Tréteaux de Belgique » : 6 ; TOTAAL : 673.

2) TRIBUNES DER ORGANISATIES VOOR INTERNATIONALE SAMENWERKING.

Viermaal per week hebben op de zender te Leopoldstad korte uitzendingen (4 minuten) van nieuwsberichten plaats, die gewijd zijn aan de verschillende organismen voor internationale samenwerking.

Hier volgt de lijst van deze uitzendingen :

Unesco : 52 ; Internationale organisatie voor de landbouw en de bevoorrading : 28 ; Internationaal arbeidsbureau : 52 ; Wereldorganisatie voor de gezondheid : 39 ; Organisatie der Verenigde Naties : 22 ; Internationale organisatie voor burgerlijke luchtvaart : 3 ; Internationale confederatie der Vrije Syndicaten : 1 ; Internationale organisatie van de Radio : 2 ; U.N.I.C.E.F. : 1 ; Internationale vluchtelingen-organisatie : 3 ; Rode Kruis : 2 ; Internationale vergadering der jeugd : 2 ; TOTAAL : 206.

Al deze tribunes worden door de redactie te Brussel in het Frans, het Nederlands en het Engels opgesteld.

II. — UITZENDINGEN VOOR BELGEN IN HET BUITENLAND.

La semaine en Belgique (kroniek) : 52 ; Week in België (kroniek) : 52 ; Klankbeelden (overzicht der Belgische radio-actualiteiten) : 45 ; Semaine sonore (overzicht der Belgische radio-actualiteiten) : 45 ; Dagspiegel (praatje uit België - driemaal per week) : 156 ; Billets du Jour (idem) : 156 ; Sportpraatjes : 43 ; Sportkronieken voor de zeelieden - duur : 10 minuten : 45 ; Chroniques sportives (idem) : 45 ; Uitzending van familieberichten voor de Belgische zeelieden : 104 ; Missie-uur : 104 ; Economisch praatje : 45 ; Billets économiques : 45.

III. — UITZENDING VAN DE NATIONALE PROGRAMMA'S.

Ongeveer 700 muziekplaten, aan de programma's der nationale uitzendingen ontleend, werden per vliegtuig naar Leopoldstad verzonden.

Een groot deel ervan was aan Belgische muziek en voornamelijk aan Belgische volksliederen gewijd. In totaal werden ongeveer 800 Belgische werken uitgezonden.

Bovendien werden 14 toneelstukken en luisterspelen, aan de programma's der nationale uitzendingen ontleend, naar Leopoldstad verzonden. De duur der achtereenvolgende uitzendingen laat niet toe werken van meer dan 60 minuten uit te zenden.

IV. — UITZENDINGEN « D X ».

D X-programma's aan Leopoldstad gezonden : 101 ; Verslagen van beluistering en correspondentie radioclubs : 1.809.

Naast de « D X »-programma's van de netten der Belgische, Italiaanse, Zwitserse, Franse, Kongolese en Luxemburgse amateurszenders, geeft de Wereldroep ook programma's die door tientallen « Short Wave Listeners »-clubs voorbereid worden.

***

De redacties te Leopoldstad hebben de volgende werkzaamheden voorbereid : Onder vrienden (Nederlands, Frans, Engels, Portugees, Spaans) : 770 ; On the Air : 100 ; Koloniale kronieken (Nederlands, Frans, Engels, Portugees, Spaans) : 223 ; D X-programma's te Leopoldstad verwezenlijkt : 182 ; Fotokronieken : 60 ; Zweedse kronieken : 26 ; « Onder Ons » U.S.A. : 52 ; Belgische kronieken in Iberische talen : 232 ; « Goodwill »-tribunes in Iberische talen : 234 ; Nieuwsberichten en samenvattingen (5 talen in 13 programma's) : 6.225.

II. — BELUISTERINGSDIENST.

Deze dienst heeft ononderbroken zijn opdracht van berichtgever van de redacties der Nieuwsberichten vervuld.

Hierna enkele statistische gegevens over de activiteiten van deze dienst :

13.800 loutere informatieberichten ;

1.100 persoverzichten, commentaren en kronieken.

III. — MUZIEKBIBLIOTHEEK.

INVENTARIS : materieel voor orkest : 13.564 ; liederen - koren met of zonder orkestbegeleiding : 5.562 ; materieel voor lyrisch toneel : 22 ; zang- en pianopartituren (opera-operetten) : 2.668 ; tekstboekjes : 340 ; orkest- en zakpartituren (zonder materieel) : 2.125 ; voordracht : 46 ; documentatie : 104.

ACTIVITEITEN : a) materieel verstrekt aan het Symfonie-Orkest : 534 ; aan het Orchestre-Radio : 4.483 ; aan het Omroep-Orkest : 3.247 ; voor de Maandagavondconcerten : 88 ; aan het Kamer-Orkest : 138 ; aan de Franse koren : 486 ; aan de Vlaamse koren : 508 ; leningen aan de Belgische conservatoriums : 69 ;

b) verificatie door onze frequentiedienst : 12.525 ;

c) terugzending van gehuurd of in lening ontvangen materieel : 675 ;

d) bijhouden van de boekhouding en het « jaarnaal ».

IV. — LETTERKUNDIGE BIBLIOTHEEK.

In de loop van het dienstjaar 1951 kocht de letterkundige bibliotheek 842 boeken aan. Hierdoor steeg het aantal boekdelen in de bibliotheek tot 13.939.

Het aantal ontleningen bedroeg	...	...	...	...	...	5.373
Ontleningen wisselbibliotheken (bibliotheken buitenshuis)	...	...	...	...	...	647
Handbibliotheken	...	...	...	...	...	211
Totaal	...	...	...	...	...	6.231

Dagelijks gemiddelde : 20,77.

Aantal lezers : 419.

In dit totaal zijn de raadplegingen ter plaatse en de talrijke vragen voor inlichtingen door de verschillende diensten niet begrepen.

Tijdens 1951 werd de samenstelling van de analytische catalogus voortgezet.

De Letterkundige Bibliotheek verzekerde de inschrijving en de uitdeling van alle tijdschriften.

V. — DISCOTHEEK.

Aantal platen : 68.146, waarvan 56.705 commerciële en ± 11.441 N.I.R.-platen. Aangekochte platen : 2.901 ; Giften : 1.174.

Aantal gebruikte platen : Vlaamse uitzendingen : 15.545 ; Franse uitzendingen : 14.043. Versleten en gebroken platen : 334. Vlaamse gewestelijke omroepen : 148 ; Waalse gewestelijke omroepen : 1.458. Giften aan de Vlaamse gewestelijke omroepen : 260 ; aan de Waalse gewestelijke omroepen : 128. Aantal gebruikte N.I.R.-opnamen : Vlaamse uitzendingen : 1.577 ; Franse uitzendingen : 501 ; Werelduitzendingen : 204 ; Buitenlandse betrekkingen : 176.

N.I.R.-platen bestemd voor de gewestelijke omroepen : Vlaamse : 121 ; Waalse : 335. N.I.R.-opnamen op steekkaarten gebracht : muziek : 1.903 ; woord : 1.056. N.I.R.-platen, door bemiddeling der Buitenlandse Betrekkingen naar het buitenland gezonden : 43 ; R.C.B. : 36 ; Leopoldstad : 58 ; Vlaamse Muziekdienst : 22.

Diverse activiteiten : samenstelling van een catalogus van populaire ethnische en folkloristische muziek. Vijf duizend inlichtingen werden telefonisch aan luisteraars verstrekt. Op 926 brieven van luisteraars, door de Dienst « Pers en Luisteraars » ontvangen, werden gegevens van antwoord verstrekt.

TECHNISCH DEPARTEMENT.

I. — ENKELE STATISTISCHE GEGEVENS.

UITZENDING.

In de onderstaande tabel wordt, voor elk programma, de oorspronkelijke studio, de tijdregeling van de uitzendingen en enkele inlichtingen betreffende de overeenstemmende zenders, opgegeven.

Afdeling van het programma	Nat. Frans programma	Nat. Vlaams programma	Frans Gew. programma	Vlaams Gew. programma	Progr. v. d. Oost. kantoni	Progr. voor de Wereld-uitzendingen
Oorspronkelijke studio's	Brussel	Brussel	(Luik (Namens en Luxemb. (Bergen)	(Kortrijk (Gent (Antwerpen (Hasselt)	Brussel	Brussel
Tijdregeling : werkdagen	6.30-10 (11.45-24	6.30-10 (11.45-24	10-24	(a) 10-24 (b) 9-23	17.20-17.50	(c) 15.45-16.45 (d) 16.30-17.30
Zon- en feestdagen	6.30-24	6.30-24	9-24	(a) 9-24 (b) 9-23	—	17-18.30
Aantal programma-uren per week	112 u.	112 u.	99 u.	(a) 99 u. (b) 98 u.	3 u.	7.30 u.
Aantal programma-uren per jaar	5.850 u.	5.850 u.	5.160 u.	5.120 u.	150 u.	390 u.
Ligging van de zender	Veltem	Veltem			Aye-Marche	Ruiselede
Vermogen	20 KW.	20 KW.	Nota (1)	Nota (2)	10 KW.	5 KW.
Frequentie	620 kc/s	926 kc/s			1124 kc/s	op korte golf
Golflengte	484 M.	324 M.			267 M.	

(b) met ingang van 4.3

(d) met ingang van 9.3

(a) tot 3.3

(c) tot 8.3

Nota's (1) en (2) : de toestand van de **gewestelijke zenders** kan als volgt samengevat worden :

Ligging	Frequentie in kc/sec.	Golflengte	Vermogen in KW.	Tijdregeling
GEWESTELIJK WAALS PROGRAMMA.				
Marche-Aye	1124	267 M.	10	dag (*)
Houdeng	1124	267 M.	10	nacht (**)
Luik	1484 (**)	202.2 M.	5	nacht (**)

GEWESTELIJK VLAAMS PROGRAMMA.

Veltem	1511	198,5 M.	20	volledig
Vichte (tot 14.7.)	1484 (**)	202.2 M.	0,25	volledig
Kortrijk (met ingang van 15.7)	1484 (**)	202,2 M.	0,5	volledig

(*) De overgang van de dagregeling naar de nachtregering werd, tot 20 Januari, te 17 u. uitgevoerd, met ingang van 21 Januari te 18 u.

(**) De zender van Vichte of Kortrijk en deze van Luik hebben 's nachts op dezelfde golflengte gefunctionneerd.

Opmerking : In de toren van het Huis van het N.I.R. te Brussel is een zender op frequentiemodulatie geïnstalleerd, die op 98,5 Mc/sec., hetzij dus een golflengte van 3,05 M. werkt. Deze heeft tot 8 Mei gedurende 20 uur per week en met ingang van 9 Mei gedurende 42 uur per week afwisselend de Vlaamse en Franse nationale programma's gerelayeerd.

KLANKOPNAMEN IN DE STUDIO'S.

Onder de uitzendingen vanuit de studio's te Brussel die een moeilijke **technische voorbereiding** vergden, vermelden wij :

- de talrijke uitzendingen van luisterspelen, variété-uitvoeringen, toneel — dramatisch of lyrisch — de uitzendingen voor de jeugd en de schoolradio.
- de « duplex-uitzendingen » waarvan het programma gemengd is — gemeenschappelijke zang en dialogen — en vanuit verschillende studio's uitgezonden worden : 1 « Hand in Hand » met Hilversum, twee uitzendingen tussen Brussel en Leopoldstad en een « Geluusketen » waaraan de Vlaamse en Franse Uitzendingen en acht buitenlandse radio-omroepen medegewerkt hebben.

OPNAMEN.

In totaal werden 15.067 platen opgenomen als volgt over de verschillende uitzendingen verdeeld :

- 80 % voor de nationale uitzendingen (65 % voor de gesproken en 15 % voor de muziekuitzendingen) ;

- 3 % voor de gewestelijke uitzendingen (hier dient opgemerkt dat de gewestelijke omroepen zelf het grootste gedeelte van de opnamen die zij nodig hebben verwezenlijkten) ;
- 9 % voor de werelduitzendingen ;
- 8 % voor de buitenlandse omroepen met het oog op de uitwisseling van programma's.

Van de 1.020 opnamen, die bij middel van magnetofoon uitgezonden werden, waren 22 % voor de gesproken uitzendingen en 78 % voor de muziekuitzendingen bestemd.

KLANKOPNAMEN BUITENSHUIS.

Vertrek vanuit het centrum te Brussel : 1.793 klankopnamen door de captatieploegen, 141 ervan waren bestemd voor de werelduitzendingen en 43 waren voor rekening van buitenlandse omroepen.

Er dient opgemerkt dat de klankopnamen buitenshuis door middel van drie verschillende procédés verwezenlijkt worden :

- rechtstreekse overmaking per lijn naar de studio's.
- opname ter plaatse met behulp van een draagbaar magnetofontoestel.
- opname op platen in een captatiestation.

Het laatste procédé, dat feitelijk aan de klankopnamen van de gesproken uitzendingen voorbehouden is, werd 458 maal gebruikt.

Vertrek vanuit de gewestelijke omroepen : 2.430 klankopnamen. Onderstaand tabel geeft een overzicht van deze opnamen :

Gewestelijke omroepen	Klankopnamen buitenshuis		Totaal
	Rechtstreeks bij middel van een telefonische verbinding overgemaakt	Op magnetische band opgenomen	
Kortrijk	44	110	154
Gent	97	139	236
Antwerpen	104	707	811
Hasselt	—	—	143
Luik	252	116	368
Namen en Luxemburg	15	389	404
Bergen	—	—	314

2. — ENKELE BIJZONDERE WERKEN.

Wij herinneren hier aan de bijzondere werken in verband met het regelmatig onderhoud van de radio-electrische uitrusting der studio's en van de opname- en weergavetoestellen, het onderhoud van de zenders, de gebouwen en de installaties voor de drijfkracht, de verwarming en de luchtverversing.

WERKEN IN HET HUIS VAN HET N.I.R. TE BRUSSEL.

Uit de studio's van dit gebouw worden de nationale Vlaamse en Franse programma's en het programma der werelduitzendingen uitgezonden :

- de bijzonderste herstellingswerken van het gebouw, n.l. aan de ingangen A en B, het glazen regendak, de muurbekleding van de gevels en het dak van de garage werden uitgevoerd ;
- de toestellen voor de bescherming tegen brandgevaar werden nagezien en versterkt ;
- een distributienet op 60 periodes werd geïnstalleerd teneinde de synchronisatie der fonotafels te vergemakkelijken ;
- voor de machines van de mechanografie werd een lokaal ingericht ;
- enkele fonotafels werden voorzien van een drijfwerk met twee snelheden,

teneinde het gebruik van platen met 78 en 33 1/3 toeren per minuut mogelijk te maken ;

- speciale pick-ups voor « micro-groove » platen en lichtende repereertoestellen werden op een aantal fonotafels geplaatst ;
- twee studio's werden omgebouwd voor de Dienst der Werelduitzendingen ;
- voor de opname op magnetofoonbanden werd een lokaal ingericht ;
- twee cabines voor de opname op magnetofoonbanden werden omgebouwd met het oog op het in dienst stellen van machines met twee snelheden, 76 en 38 cm. per seconde ; door de toepassing van de snelheid op 38 cm. voor de normale exploitatie kan een besparing van de helft der nodige hoeveelheid banden verwezenlijkt worden ;
- er werd overgegaan tot proeven voor het nazicht, de regeling en de ontvangst van een reeks draagbare magnetofoonbestellen met twee snelheden en een reeks nieuwe versterkers voor opnamen buitenshuis ;
- verandering van de alphalijnen met het oog op hun aanpassing aan het programma der uitzendingen voor 1952, ingevolge het in dienst stellen van de zenders op korte golven te Waver-Overijse.

WERKEN ZENDCENTRUM TE VELTEM, waar de nationale Vlaamse en Franse zenders en de zender van de Vlaamse Gewestelijke Omroepen samengebracht zijn :

- wederopbouw van de woning van de huisbewaarder ;
  - vervanging van de zendlampen door buizen van een nieuw type op de nationale Franse zenders en de zender van de Vlaamse gewestelijke omroepen ;
  - in dienst stellen van een hoogdoorlaatfilter, teneinde het ontijdig uitschakelen van de nationale Vlaamse en Franse zenders bij parasitaire modulatie door zeer lage frequenties te voorkomen ;
  - in dienst stellen van een filter voor de tweede harmonische van de draaggolf van de Vlaamse nationale zender ;
  - plaatsing van aanpassingstoestellen op de reserveantenne, teneinde de werking op de golflengten 198,5 M., 324 M. en 484 M. mogelijk te maken.
- Wat de werken in de **ANDERE CENTRA VAN DE GEWESTELIJKE OMROEPEN** betreft, vermelden wij dat de relay-zender van het Vlaams gewestelijk programma van Vichte naar Kortrijk overgebracht werd. Zijn vermogen werd van 250 W. tot 500 W. opgevoerd door het plaatsen van twee gekoppelde zenders met gesynchroniseerde werking ; het nieuw stralend stelsel omvat een getuide buizenantenne van 60 m. hoogte.

VERSCHILLENDE WERKEN EN PROEVEN IN HET LABORATORIUM EN OP HET TERREIN met een hoogfrequentiewagen, voorzien van een automatische opname-inrichting voor de veldsterkte :

- studie van de interferenties op 198,5 M. golflengte, bepaling van de fading en de hoedanigheid van de beluistering van de zender van Veltem, die op deze golflengte functionneert ;
- dezelfde metingen voor de nieuwe zender van Kortrijk die op 202 M. functionneert ;
- met het oog op de bepaling van de beste plaats voor de toekomstige gewestelijke zenders, werd over een groot gedeelte van het land een meet-campagne gedaan.

3. — WERKEN VOOR DE INRICHTING VAN HET CENTRUM DER GROTE ZENDERS TE WAVER-OVERIJSE.

Dit centrum zal omvatten :

MIDDELBARE GOLF : 2 zenders met een eenheidsvermogen van 150 KW. en 3 antennes samengesteld uit getuide stralende masten met een hoogte van 245, 165 en 90 M. (deze laatste is een reserve), die voor de uitzending van de Vlaamse en Franse nationale programma's voorzien zijn.

KORTE GOLF : een geheel van 2 zenders met een eenheidsvermogen van 100 KW., bestemd voor het programma der Werelduitzendingen ; het antenneveld zal bestaan uit 2 gordijn-antennes en twee ruit-antennes, alle vier naar

Leopoldstad gericht en vier bijkomende ruit-antennes, naar de andere streken van de wereld gericht. Dit stel antennes zal het mogelijk maken in verschillende richtingen op verschillende golflengten uit te zenden.

Bovendien werden HULPUISTRUSTINGEN voorzien. Deze bestaan uit twee zenders van 20 KW. voor middelbare golf en een zender van 20 KW. voor korte golf, alsmede electrogeengroepen om deze zenders te voeden.

***

Wij herinneren er aan dat bestellingen voor deze zenders en de voornaamste antennes op het einde van 1949 doorgegeven werden.

Tijdens 1950 werden de voorbereidende studies betreffende dit centrum voltooid. Wij citeren hier de voornaamste werken waarvan de bestelling, na de aanbesteding, doorgegeven werd :

- Oprichting der gebouwen.
- Voeding op hoogspanning.
- Uitrusting van het electrisch onderstation.
- Laad- en hijstbestellen.
- Laagfrequentietoestellen.

***

1951 was een beslissend jaar voor de vooruitgang der werken van het Omroepcentrum te Waver-Overijse.

Wij vermelden :

- de aanleg van de toegangsweg, die het gebouw met de hoofdweg verbindt, werd voltooid ;
- bouwwerken : de zaal der zenders en de vleugel van het onderstation werden behoudens bepaalde afwerkingen, voltooid ; de bouw van de administratieve vleugel werd voortgezet ;
- de aansluitingen met de netten van 36.000 en 6.000 Volt werden geplaatst.
- een aanzienlijk deel van het materieel der hoogspanning werd gemonteerd ;
- de hulp- electrogeengroepen, de omschakelaars en de krachttransformatoren werden in de fabriek gekeurd ;
- montering van de borden en de commandolessenaars der laagspanning werd aangevat ;
- de installaties voor de verlichting en de kleine drijfkracht werden, na aanbesteding, besteld ;
- de rolbrug werd gemonteerd en goedgekeurd ;
- in het gedeelte van het gebouw dat gebruikt wordt voor het monteren van de zenders werd de verwarming geïnstalleerd en in dienst gesteld ;
- de aansluiting met het stadswater van Waver, de nodige reservoirs en hydrofoeren werden besteld ;
- in het begin van het jaar werden de zenders op middelbare golf in de fabriek gebouwd en voorlopig gekeurd, daarna werden zij overgebracht naar de gebouwen, waar de definitieve montering voortgezet werd ;
- een reservezender van 20 KW. werd besteld ; de constructie ervan werd in de fabriek aangevat ;
- de drie antennes voor de middelbare golf, bestaande uit getuide stralende masten met een hoogte van 245, 165 en 90 m. werden in de loop van het jaar gemonteerd. Zij werden voorlopig gekeurd ;
- de constructie in de fabriek van de masten, die bestemd zijn om de vier antennes gericht naar de kolonie te dragen, werd aangevat ;
- de vier antennes voor de korte golven, gericht naar de andere streken, werden besteld ;

- het laatste stuk van de fonische kabel, die het Huis van het N.I.R. te Brussel met het zendcentrum verbindt, werd in het gebouw binnengeleid :
- aan de montering van de rekken, die de apparatuur voor de laagspanning der zenders dragen, werd gewerkt.
- aan de plaatsing van de telefooninstallaties werd gewerkt.

***

In deze korte samenvatting wordt geen melding gemaakt van de krachtsinspanning gedaan door de technische diensten, die medewerken aan de verwezenlijking van het zendcentrum te 'Waver-Overijse'.

Tijdens de uitvoering van de werken, moesten talrijke rectificaties gedaan worden.

Het toezicht op de werken en de coördinatie van de verschillende werken die gelijktijdig uitgevoerd werden, stelden dagelijks delicate problemen die, om de goede gang van het geheel niet te belemmeren, onmiddellijk moesten opgelost worden.

Een ploeg van specialisten — architecten, een ingenieur, tekenaars en opzichters die tijdelijk aangeworven zijn, — heeft de plannen van de details uitgewerkt en voortgezet en talrijke vraagstukken, die zich in de loop der uitvoering stelden, opgelost.

4. — TELEVISIEPROEVEN.

De Regering heeft het Instituut toestemming verleend om televisieproeven te doen, teneinde het cultureel en technisch personeel vertrouwd te maken met bepaalde vraagstukken in verband met de televisie.

Ploegen, samengesteld uit cultureel en technisch personeel, hebben verschillende buitenlandse televisiestations te Parijs, te Londen en te Eindhoven bezocht of er stages gedaan.

Een studio van het Huis van het N.I.R., met een ruimte van 100 kubiek meter werd zeer voorlopig voor televisieproeven ingericht.

Het materieel dat aan het N.I.R. geleend werd omvatte in hoofdzaak :

— VOOR HET STELSEL MET 819 LIJNEN : een studio-uitrusting met

twee camera's en een telecine voor 35 mm. film. *RT*

— VOOR HET STELSEL MET 625 LIJNEN : een uitrusting voor captaties met drie camera's en een apparaat voor wederuitzending op centimetrische golven. *GEC*

GEDurende 4 maanden konden de technische ploegen zich vertrouwd maken met de vraagstukken die de exploitatie van de televisie met zich brengt, zoals de verlichting, het hanteren en het instellen der camera's, de beeldmenging, enz. Andere personeelsleden werden opgeleid voor het in gang stellen en het depaneren van het materieel.

Met ingang van 11 September werden wekelijks proeven gedaan, die echter niet uitgezonden werden. Afwisselend werd materieel op 819 en 625 lijnen gebruikt.

Deze proeven bestonden uit Vlaamse en Franse programma's, die ongeveer 1 tot 1 uur 30 in beslag namen en waarin toneel en variété elkaar afwisselden.

GEMEENSCHAPPELIJKE ADMINISTRATIEVE DIENSTEN.

I. — DIRECTIE VAN HET SECRETARIAAT VAN HET INSTITUUT.

Afdeling Secretariaat.

I. — SECRETARIAAT DER ORGANEN VAN BEHEER.

	Aantal zittingen.
Raad van Beheer	8
Dagelijks Bestuur	22
Coördinatiecomité	52

II. — SECRETARIAAT DER COMMISSIES, DOOR DE ORGANEN VAN BEHEER OPGERICHT.

	Aantal zittingen.
Vaste Paritaire Commissie en subcommissies	16
Raad der Pensioenen	30
Beheercomité van de Dienst voor Maatschappelijk Dienstbetoon en subcommissies	17
Redactiecommissie der Jaarverslagen	13
Besprekingen der A.D.G.'s met de afgevaardigden der beroepsorganisaties	7

III. — ORGANISATIEVRAAGSTUKKEN.

Diverse studies.

JURIDISCHE DIENST.

Een groot gedeelte der werkzaamheden van de Juridische Dienst in 1951 had betrekking op de rechtskundige vraagstukken in verband met het nieuw Nationaal Zendcentrum.

Verscheidene rechtsgedingen, vóór 1951 begonnen, werden voor de Rechtsbank van Eerste Aanleg, het Hof van Beroep te Brussel evenals voor de Raad van State voortgezet.

In 1951 waren de verzekeringswaarden de volgende :

Brand : 699.271.700,— ; diefstal : 24.425.000,— ; burgerlijke verantwoordelijkheid : 16.600.000,— ; auto's : 1.485.000,— ; alle risico's : 2.850.000 ; oprichting nieuw zendcentrum : 82.331.693,14.

Tijdens de laatste maanden van het jaar hebben bepaalde buitenlandse maatschappijen van auteursrecht een standpunt ingenomen, dat zowel met de Belgische wetgeving als met de Belgische rechtspraak in strijd is. Dit standpunt, waarbij het Instituut zich niet kan aansluiten, laat voorzien dat in 1952 het gebruik van Franse muziekwerken zeer bemoeilijkt zal worden.

DIENST DER BUITENLANDSE BETREKKINGEN.

Het N.I.R. heeft een bijzondere krachtsinspanning gedaan met het oog op de Belgische propaganda in het buitenland. Een vijftigtal programma's, speciaal op verzoek van buitenlandse omroepen opgenomen, werden aan deze omroepen overgemaakt en op hun eigen antennes uitgezonden.

De moeilijkheden ons door verschillende uitgevers berokkend, hebben een lichte vermindering van de uitwisseling van rechtstreekse en uitgestelde relais tot gevolg gehad : 115 relais werden tot stand gebracht.

Tweehonderd dertig scripts of luisterspelen werden door de buitenlandse omroepen aan de verschillende departementen overgemaakt.

Acht en negentig maal werd ons door buitenlandse omroepen technische hulp verschaft. Van zijn kant verleende het N.I.R. 137 maal zijn medewerking aan verschillende buitenlandse radio-omroepen.

II. — ADMINISTRATIEVE DIRECTIE

DIENST VAN HET PERSONEEL.

SECTIE « WEDDEN-LONEN » : Deze sectie betaalde bezoldigingen voor een bedrag van 109.603.977,45 fr., verdeeld als volgt :

Raad van Beheer	...	Fr.	417.498,—	=	0,38	%
Dienst voor Maatschappelijk Dienstbetoon	...	Fr.	665.237,70	=	0,61	%
Vlaams cultureel Departement	...	Fr.	32.737.915,88	=	29,87	%
Frans cultureel Departement	...	Fr.	33.218.023,52	=	30,30	%
Televisie	...	Fr.	506.117,75	=	0,46	%
Technisch Departement	...	Fr.	27.979.916,60	=	25,53	%
Administratie	...	Fr.	14.079.268,00	=	12,85	%
			<hr/>			
			Fr.	109.603.977,45	=	100,00%

SECTIE « ERELONEN ».

22.938 contracten werden opgemaakt, waarvan :
 — 11.232 voor de Vlaamse uitzendingen ;
 — 11.706 voor de Franse uitzendingen.

SECTIE « EXAMENS ».

Achttien aanwervingsexamens werden ingericht, 587 kandidaten werden voor deze examens opgeroepen, 317 hebben zich aangemeld en slechts 94 slaagden.

SECTIE « SOCIALE WETTEN ».

Maatschappelijke Zekerheid : De bijdragen beliepen 14.782.444 fr., waarvan, krachtens de wet op de verzekering met het oog op het ouderdomspensioen en de vroegtijdige dood, 11.126.506 fr. aan de Dienst voor Maatschappelijke Zekerheid en 3.619.428 fr. aan verschillende organismen gestort werden. Op de pensioenkaarten der arbeiders werden voor 36.510 fr. zegels geplakt.

Geboortetolagen : deze toelagen bedroegen 72.000 fr.

Arbeidsongevallen : 59 ongevallen werden ingeschreven.

SECTIE « PENSIOENEN ».

Op 31 December 1951 bedroeg het aantal rechthebbenden op een pensioen of een hulppensioen 85, waarvan er 9 een ouderdoms-, 4 een invaliditeits-, 47 een weduwe-, en 25 een wezenpensioen genoten.

ALGEMENE DIENSTEN.

1. — SECTIE SECRETARIAAT.

De stencileurs drukten 40.618 stencils af en bonden bovendien 45.435 brochures in.

De dienst koerier ontving en verdeelde 1.431 aangetekende brieven en 147.294 brieven en drukwerken. Bovendien was het Instituut op 511 dagbladen en tijdschriften geabonneerd. Deze dienst verzond 203.651 brieven, waarvan de frankering 373.310,30 fr. bedroeg.

2. — SECTIE GEBOUW : (politie en bewaking, telefoon en onderhoud).

De audiëntie-aanvragen bedroegen 3.048. Er waren 53.869 concertbezoekers, 1926 aanwezigen bij de uitzendingen en 30.003 deelnemers aan de geleide bezoeken der installaties.

De telefonisten ontvingen 148.900 telefoongesprekken, vroegen er 6.968 aan en maakten de tekst van 1.040 telegrammen telefonisch over.

3. — ALGEMEEN ECONOMAAT EN MAGAZIJNEN :

Teneinde na te gaan of de boekhouding overeenstemde met de goederen in magazijnen, werden talrijke controles gedaan.

AANKOOPBUREAU.

Dit bureau gaf gevolg aan 7.876 aanvragen voor aankopen, die van de diensten te Brussel, de Vlaamse en Waalse Gewestelijke Omroepen en de sectie te Leopoldstad uitgingen.

Door zijn bemiddeling werden voor een bedrag van 37.350.163,26 fr. bestellingen doorgegeven.

DIENST BOEKHOUDING.

Daar de ponsmachines te laat toekwamen, kon in 1951 geen beroep gedaan worden op het bureau der mechanografie voor de uitvoering van de werken, waarvoor deze nieuwe installatie bestemd is. Voor 1952 werden alle gepaste maatregelen getroffen.

1. — FINANCIËLE SECTIE.

De Kas heeft 13.152 bewerkingen uitgevoerd. De geldbeweging bedroeg 112.955.668,20 fr. voor de inkomsten en 106.055.984,35 fr. voor de uitgaven.

15.447 bewerkingen werden door bemiddeling van de Postcheckdienst gedaan, 215.622.065,64 fr. voor de inkomsten en 196.089.590,18 fr. voor de uitgaven.

2. — SECTIE « REKENING-COURANT ».

Om de toestand van derden ten overstaan van het Instituut te volgen, moesten 1.599 individuele rekeningen-courant geopend worden. Hierop werden 14.898 inschrijvingen gedaan.

3. — SECTIE MAGAZIJNEN, KOSTPRIJZEN EN INVENTARISSEN.

Op de steekkaarten werden 56.138 verrichtingen geboekt.

4. — SECTIE CENTRALISATIE.

De werkzaamheden van deze sectie maken het mogelijk de jaarlijkse afrekeningen, bij dit verslag gevoegd, op te maken.

III. — DIENST VOOR MAATSCHAPPELIJK DIENSTBETOON

MEDISCH-SOCIAAL DISPENSARIUM.

Drie verpleegsters verzekeren bestendig de dienst tijdens de diensturen van het N.I.R.

Elke dag is één van onze twee geneesheren gedurende één uur ter beschikking van het personeel.

6.590 personen hebben zich in 1951 bij het dispensarium aangemeld. De geneesheren hielden 1.362 raadplegingen.

DIENST VOOR MAATSCHAPPELIJK DIENSTBETOON.

Deze dienst verstrekt raadgevingen en doet stappen ten gunste der personeelsleden, vooral op het gebied der sociale wetgeving en der maatschappelijke werkerheid.

545 brieven en 621 nota's werden verzonden.

Regelmatig worden bezoeken afgelegd bij zieke personeelsleden.

De gewestelijke omroepen worden eveneens regelmatig bezocht.

13 huwelijksleningen werden toegestaan. Het Vacantiefonds kwam tussenbeide ten gunste van 28 kinderen.

Tenslotte werden 86 individuele gevallen overgemaakt.

MESS.

Gemiddeld werden 232 maaltijden per dag verstrekt.

N. B. — De balansrekening voor het jaar 1951 wordt gratis toegezonden aan wie er schriftelijk om verzoekt. Schrijven : N.I.R. Secretariaat van het Instituut-Brussel.

INHOUDSTAFEL

	Blz.
Inleiding door de Administrateurs-Directeurs-Generaal	5
De geschiedenis van de Radio-Omroep in België	7
De luisteraar is niet de baas	17
De reporter in het stadion	21
Truquage in het luisterspel	26
De heren van de balans	31
Franz André	37
Negen en dertig centiem per dag	41
De anti-cyclonale wig	45
Geen sant... in eigen land	51
Het zendcentrum te Waver-Overijse	56
Wat doet de schoolradio op het gebied van de literatuur? ...	62
Het hele land hoorde het	66
Een bezoek aan het N.I.R.	70
Jaarverslag 1951	79

Drukkerij LIELENS
p.v.b.a.

18, Prinsstraat. 18
— Brussel. —

Tel. 21.10.98 - 21.87.99